

**Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja
Vastse-Kuuste valla ühine jäätmekava
2016 - 2020**

Põlvamaa 2015

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Põlva maakonna üldine iseloomustus.....	6
2. Omavalitsuste üldine iseloomustus.....	8
2.1. Kanepi vald	8
2.2. Kõlleste vald.....	10
2.3. Laheda vald	12
2.4. Valgjärve vald	14
2.5. Vastse-Kuuste vald.....	16
3. Jäätmemajandust mõjutavad õigusaktid	18
3.1. Riigi õigusaktid	18
3.2. Muud seadused.....	21
3.3. Vabariigi Valitsuse määrused.....	22
3.4. Keskkonnaministri määrused	23
4. Jäätmetekke ülevaade aastatel 2010-2013.....	25
4.1. Tekkinud jäätmete kogused ja jäätmevoogude areng tulevikus.....	33
4.1.1. Olmejäätmed	33
4.1.2. Pakendijäätmed	35
4.1.3. Paber ja kartong.....	40
4.1.4. Biolagunevad jäätmed	41
4.1.5. Ohtlikud jäätmed	43
4.1.6. Metallijäätmed.....	45
4.1.7. Probleemtooted.....	46
4.1.8. Tervishoiuasutuste jäätmed	52
4.1.9. Ehitus- ja lammutusjäätmed	53
5. Jäätmekäitluskohad	54
6. Jääkreostusobjektid	57
7. Probleemid jäätmehoolduses.....	57
8. Jäätmehoolduse rahastamine	59
9. Jäätmehoolduse areng ja jäätmerajatiste infrastruktuur	60
9.1. Jäätmehoolduse süsteemi korrastamine	61
9.2. Jäätmehoolduse infrastruktuuri arendamine ja haldamine	62
9.3. Järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine.....	65
10. Jäätmekava eesmärgid ja meetmed jäätmeliikide kaupa.....	67
11. Kavandatavad jäätmekäitlustehnoloogiad	69
12. Jäätmete taaskasutamise eesmärgid.....	70
13. Jäätmete ohtlikkuse ja nendest tuleneva keskkonnariski vähendamine.....	74
14. Korraldatud jäätmevedu ja jäätmetekke vähendamine.....	75
14.1. Jäätmeveo piirkonnad.....	76
14.2. Jäätmevaldajate register	77
15. Jäätmekäitluskohtade rajamise põhimõtted ja kasutatavate mahutite tüübid.....	77
16. Keskkonnateadlikkus ja jäätmealased teavituskampaaniad	78
17. Jäätmekava rakendamise mõju keskkonnale	80
17.1. Endised saastunud jäätmete kõrvaldamiskohad ja jäätmete kõrvaldamise keskkonnamõju.....	81
18. Jäätmekäitlusega seotud organisatsiooniliste aspektide ülevaade.....	82

18.1. Riiklik tasand.....	82
18.2. Omavalitsuste tasand.....	83
18.3. Ettevõtted	83
18.4. Kodumajapidamised.....	84
18.5. Tootjavastutus- ja taaskasutusorganisatsioonid	84
19. TEGEVUSKAVA „Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve, ja Vastse-Kuuste ühine jäätmekava 2016-2020“	86

Sissejuhatus

Käesoleva jäätmekava koostamise eesmärgiks on jäätmehoolduse arendamine Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valdades aastani 2020, järgides keskkonnasäästlikku jäätmekäitlust, jäätmetekke vähendamist, optimaalset sorteerimist, jäätmete taaskasutust ning keskkonnateadlikkust. Jäätmekava on koostatud lähtudes „Riigi jäätmekavast 2014-2020“ ning kehtivatest jäätmemajandust reguleerivatest õigusaktidest. Jäätmekava ei hõlma jäätmeid, mis ei kuulu jäätmeseaduse kohaselt jäätmeseaduse reguleerimisalasse või on reguleeritud teiste seaduste ja määrustega.

Vastavalt jäätmeseaduse §39 peab jäätmekava sisaldama järgmist:

1) andmeid kavaga hõlmatud territooriumil tekkivate jäätmete liigi, koguse ja päritolu kohta ning hinnangut jäätmevoogude arengule tulevikus;

Omavalitsustes tekkivaid jäätmeid on kirjeldatud kava peatükis 4 ning selle alapunktides. Hoolimata väga erinevast statistikast on osade jäätmeliikide teke juba pidurdumas ja hakkab lähitulevikus vähenema.

2) olemasolevate jäätmete kogumissüsteemide kirjeldust ning ülevaadet suurematest kõrvaldamis- ja taaskasutamisrajatistest;

Kava koostamise hetkel kogumissüsteemid toimivad ning nende kirjeldus on toodud jäätmekava peatükis 5. Põlvamaal otseselt jäätmeid ei kõrvaldata, vaid need viiakse edaspidiseks käitlemiseks teistesse maakondadesse.

3) ülevaadet vanaõli, ohtlike jäätmete ja muude jäätmevoogude, mille kohta on Euroopa Liidu tasandil kehtestatud eraldi regulatsioon, käitlemisest;

Ohtlikest jäätmetest annab ülevaate punkt 4.1.5 ning ohtlikusest tuleneva keskkonnariski vähendamine on kajastatud peatükis 13.

4) uute kogumissüsteemide, olemasolevate jäätmerajatiste sulgemise, täiendavate jäätmerajatiste infrastruktuuri ja sellega seotud investeeringute vajaduse hinnangut;

Käesoleval hetkel jäätmerajatiste sulgemist kava ette ei näe, kuid nende arendamist on kajastatud punktis 9.2 ning jäätmekava tegevuskava osas.

5) täiendava jäätmerajatiste infrastruktuuri loomise vajaduse korral andmeid tulevaste kõrvaldamis- ja taaskasutamisrajatiste asukoha ning nende võimsuse kohta;

Infrastruktuuri/taristu loomise vajadus on valdades erinev, kuid nimetatud omavalitsuste uueks suurimaks jäätmeobjektiks on Kanepi jäätmejaam, milles kogutavad jäätmed viiakse edasisele käitlusele taaskasutusorganisatsioonide poolt ning ohtlikud jäätmed viiakse hanke korras edasi luba omavasse käitluskeskusesse. Kõigis omavalitsustes on planeeritud kompostimisplatsi rajamine, et vähendada keskkonnamõju jäätmete transpordil ja käitlemisel. Täpsemalt on taristu loomise vajadust kirjeldatud kava punktis 9.2, peatükis 11 ja jäätmekava tegevuskava osas.

6) üldise jäätmekäitluspoliitika kirjeldust, sealhulgas kavandatavate jäätmekäitlus-tehnoloogiate ja -meetodite või poliitika ülevaadet nende jäätmete osas, mille käitlemiseks on vaja võtta erimeetmeid;

Üldist jäätmekäitluse probleeme, jäätmehoolduse rahastamist ja jäätmekäitluspoliitikat on käsitletud kava peatükis 7 ja 8 ning 18.

7) jäätmekäitlusega seotud organisatsiooniliste aspektide ülevaadet, sealhulgas jäätmekäitlusega tegelevate avalik-õiguslike ja eraõiguslike isikute vahelise vastutuse jaotuse kirjeldust;

Jäätmekäitlusega seotud organisatsioonilisi aspekte on lahatud kava peatükis 18, mis annab ülevaate nende erinevatest tasanditest.

8) üldsusele või kindlale tarbijariühmale suunatud teadvustamis- ja teavitamiskampaaniate kasutamise ülevaadet;

Keskkonnateadlikkuse ja jäätmealaste teavituskampaaniate ülevaate annab kavas peatükk 16 ning tegevuskava.

9) andmeid minevikus saastunud jäätmekõrvaldamiskohtade ning nende korrastamiseks võetavate meetmete kohta;

Endistest saastunud jäätmekõrvaldamiskohtadest ja nende korrastamisvajadusest annab ülevaate punkt 17.1.

10) valdkonna arengukava ja kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava rakendamise keskkonnale avalduva mõju kirjeldust.

Jäätmekava rakendamise mõju keskkonnale on kajastatud peatükis 17.

Lisaks eelnevatele punktidele peab jäätmeseaduse § 42 lg 2 tulenevalt jäätmekava käsitlema:

1) kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatava jäätmeveo arendamist tema haldusterritooriumil, sealhulgas korraldatud jäätmeveo piirkonna või piirkondade määramist;

Korraldatud olmejäätmete veost annab ülevaate peatükk 14 ning selle alampunktides on käsitletud jäätmeveo piirkondade moodustamise erinevat võimalust ning korraldatud olmejäätmete veoga seonduvat.

2) jäätmete liigiti kogumise ja sortimise arendamist koos tähtaegadega konkreetsete jäätmeliikide kaupa;

Jäätmekava eesmärgid ja meetmed jäätmeliikide kaupa on kajastatud peatükis 10 ning nende sortimise arendamist koos tähtaegadega konkreetsete jäätmeliikide kaupa on kirjeldatud peatükis 12.

3) jäätmehoolduse rahastamist.

Jäätmehoolduse rahastamist omavalitsuse eelarvest ja fondide toel on kirjeldatud peatükis 8.

Täiendavalt jäätmeseaduse nõuetele sisaldab jäätmekava veel jäätmemajanduse olukorra kirjeldust, ülevaadet praegu kehtivatest õigusaktidest ning jäätmemajandusega seotud probleemidest. Jäätmekavas toodud eesmärgid ning investeeringute vajadus aastateks 2016-2020 on tegevustena loetletud kava tegevuskava osas. Jäätmeseadus ei sea kohaliku omavalitsuse jäätmekavale otsest kehtivusaega, mis tähendab, et jäätmekava tuleb üle vaadata ja ajakohastada, kui see on vajalik kava kehtivusperioodil. Samas peab tõdema, et pidevalt arenevas jäätmemajanduse tingimustes on võimatu teha 100% kindlaid otsuseid ning seetõttu on omavalitsuste ühise jäätmekava eesmärkide püstitamisel arvestatud nelja aastase perspektiiviga. Kava realiseerimine sõltub lisaks omavalitsustes toimuvale arengule üle-eestilisest jäätmekäitluse arengust ja üldisest majandusarengust. Seetõttu tuleb siinset jäätmekava perioodiliselt üle vaadata ja ajakohastada.

1. Põlva maakonna üldine iseloomustus

Põlva maakond asub Kagu-Eestis, hõlmates varasema Võrumaa põhjaosa, Tartumaa kaguserva ja Petserimaa Saatse ja Värska ümbruse. Oma asendi tõttu külgneb Põlva maakond põhjast ja loodest Tartumaaga, kirdest Lämmi- ja Pihkva järvega, idast ja kagust Vene Föderatsiooni Pihkva oblastiga, lõunast ja edelast Võrumaaga, läänest Valgamaaga.

Muistses Eestis kuulus praegune Põlvamaa Ugandi maakonda. Tänapäevane Põlvamaa on olnud osaks endisest Võru-, Tartu- ja Petserimaast. Suurem osa kuulus aga siiski Võrumaa alla. Võrumaa moodustas keskajal Tartumaaga ühise valitsuskonna - Tartu piiskopkonna.

Vene keisrinna Katariina II ajal töötati 1775. aastal välja uus kubermangu või nn asehalduse korraldus. Üks uutest maakondadest oli Võrumaa, mis koosnes Urvaste, Kanepi, Karula, Hargla, Vastseliina, Põlva, Räpina ja Rõuge kihelkonnast. Esimesed kirjalikud ülestähendused Põlva kihelkonna kohta võime leida aastast 1452.

Eesti Vabariigi perioodil kuulus Põlva kihelkond Võru maakonna koosseisu. Enne Eesti NSV rajoniseerimist kuulus valdav osa praegusest Põlvamaast Võrumaa koosseisu. Põlva rajoon moodustati 1950. aastal tolleaegse Tartumaa Ahja ja Kiidjärve ning Võrumaa Kanepi, Kõlleste, Laheda, Mooste ja Põlva vallast. Aastatel 1952-1953 kuulus Põlva rajoon Tartu oblasti koosseisu. 1959. aastal liideti Põlva rajooniga endise Otepää rajooni idaosa (Kooraste, Valgjärve ja Veski külanõukogud) ning 1961. aastal endise Räpina rajooni kesk- ja lõunaosa (Alaküla, Leevi, Linte, Mikitamäe, Satserinna, Suuremetsa, Veriora, Võõpsu ja Värska külanõukogu).

Põlva rajoon/maakond eksisteerib oma praegustes piirides muutumatult 1961. aastast. Põlva rajoon nimetati ümber Põlva maakonnaks 1990. aasta alguses. Praegu on Põlva maakond territoriaalne üksus, kus on välja arendatud taristu, kujunenud lasteasutuste, koolide, tervishoiu- ja ametiasutuste ning teede võrk.

Tänapäevase Põlva maakonna pindala on 2164 km² ja see moodustub 13 omavalitsusüksusest: Ahja, Kanepi, Kõlleste, Laheda, Mikitamäe, Mooste, Orava, Põlva, Räpina, Valgjärve, Vastse-Kuuste, Veriora ja Värska (joonis 1). 2002. aastal ühinesid Räpina vald ja Räpina linn, 2014. aastal Põlva vald ja Põlva linn. Maakonnakeskus on Põlva linn. 2015. aasta 1. jaanuari seisuga on Põlvamaa elanike arv 27 438. Põlvamaa rahvaarv on viimase 20 aasta jooksul pidevalt vähenenud, seda nii negatiivse iibe kui ka rände tõttu. Põlvamaa keskmine asustustihedus on 12,7 in/km² (tabel 1).

Tabel 1. Maakondade rahvaarv ja asustustihedus 01.01.2015 seisuga (Statistikaamet).

maakond	rahvaarv	el/km ²
Harjumaa	575 601	132,8
Tartumaa	151 377	50,6
Ida-Virumaa	147 597	43,9
Pärnumaa	82 349	17,1
Lääne-Virumaa	59 039	16,3
Viljandimaa	47 010	13,7
Raplamaa	34 436	11,6
Võrumaa	33 172	14,4
Saaremaa	31 706	10,9
Jõgevamaa	30 841	11,8
Järvamaa	30 109	12,2
Valgamaa	29 944	14,7
Põlvamaa	27 438	12,7
Läänemaa	24 070	10,1
Hiiumaa	8 582	8,4

Joonis 1. Põlva maakonna kohalikud omavalitsused. Tumedama tooniga on märgitud antud jäätmekavaga hõlmatud omavalitsused.

2. Omavalitsuste üldine iseloomustus

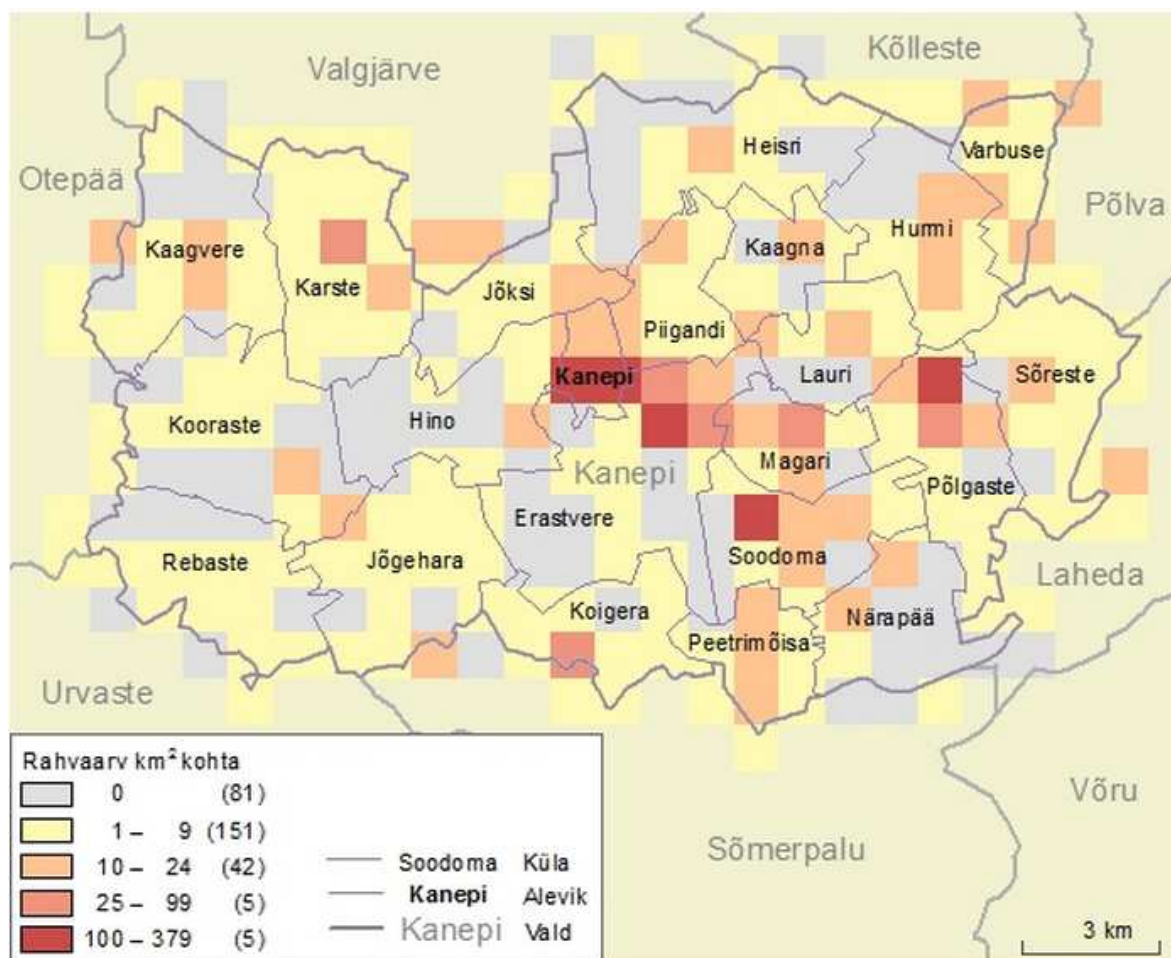
Jäätmeseadusest lähtuvalt on jäätmekava omavalitsuse arengukava üks osa ning seetõttu pole omavalitsuste iseloomustamine jäätmekavas olulisel kohal, kuid omavalitsuste paremaks omavaheliseks võrdluseks on järgmistes alapeatükkides kirjeldatud omavalitsuste paiknemist, põhinäitajaid ja ettevõtlust. Viimase puhul domineerib kogu Kagu-Eestile omaselt põllumajandus- ja turismisektor ning piirkonnale iseloomulikult on suur ka FIE-de hulk.

2.1. Kanepi vald

Kanepi vald asub Põlva maakonna lääneosas. Naabervaldadeks on Põlva, Laheda, Kõlleste ja Valgjärve vald Põlvamaal, Sõmerpalu ja Urvaste Võrumaal ja Otepää vald Valgemaal. Halduskeskuseks on Kanepi alevik, mis paikneb Tartu-Võru maantee ääres (www.kanepi.ee). Kanepi vallas on üks alevik ning 21 küla, milles elab 2015. aasta 1. jaanuari seisuga kokku 2278 elanikku (Statistikaamet, korrigeeritud andmed 05.06.15).

Kanepi valla rahvas jaguneb Statistikaameti andmetel (2011. aasta rahvaloendus) külade vahel (joonis 2) järgnevalt: Kanepi alevik 564, Põlgaste 374, Erastvere 286, Soodoma 150, Piigandi 80, Karste 76, Hurmi 72, Kaagvere 60, Magari 57, Sõreste 56, Närapäa 54, Peetrimõisa 53, Kaagna 52, Jõgehara 47, Koigera 46, Kooraste 46, Rebaste 40, Hino 38, Jõksi 36, Heisri 31, Varbuse 30, Lauri 29.

Suuremad tööandjad Kanepi vallas on AS Hooldekandeteenused, Arke Lihatööstus AS ja Kanepi Aiand OÜ. Suured ettevõtted on ka maaparandusega tegelev Saaretu OÜ ja loomakasvatusega tegelev FIE Kaska-Luiga talu ja Ekso Farm OÜ. Hästi arenenud on turismivaldkond. Tuntud turismimagnet on Eesti Maanteemuuseum, lisaks Hurmioru turismitalud. Puidu- ja mööblitööstuse suuremad ettevõtjad on Puurest OÜ ja Guido Mööbel OÜ (vt ka tabelis 2 esitatud statistilisi näitajaid).

Joonis 2. Kanepi valla rahvastikutiheduse ruutkaart seisuga 31.12.2011 (Statistikaamet).

Tabel 2. Valik Kanepi valla statistilisi näitajaid (Statistikaamet).

näitaja	2011	2012	2013	2014	2015
Rahvaarv, 1. jaanuar	2 470	2 331	2 310	2 292	2 278
Elussünnid	24	24	22	18	...
Surmad	40	37	44	42	...
Sisseränne	50	52	42	76	...
Väljaränne	85	90	38	66	...
Ülalpeetavate määr	58,3	58,5	59,5	61,0	60,6
Demograafiline tööturusurveindeks	0,59	0,53	0,52	0,55	0,56
Kohalikud eelarved, tuhat eurot					
Tulud kokku	2 130,5	2 444,0	2 926,2	2 291,0	...
füüsilise isiku tulumaks	867,6	892,1	1 003,7	1 107,5	...
Kulud kokku	2 075,1	2 445,6	2 843,2	2 087,2	...
üldised valitsemissektori teenused	242,5	244,3	222,4	249,1	...
majandus	107,3	114,3	114,5	109,2	...
haridus	931,4	951,7	1 040,8	1 020,7	...
sotsiaalne kaitse	306,2	324,3	299,5	314,4	...

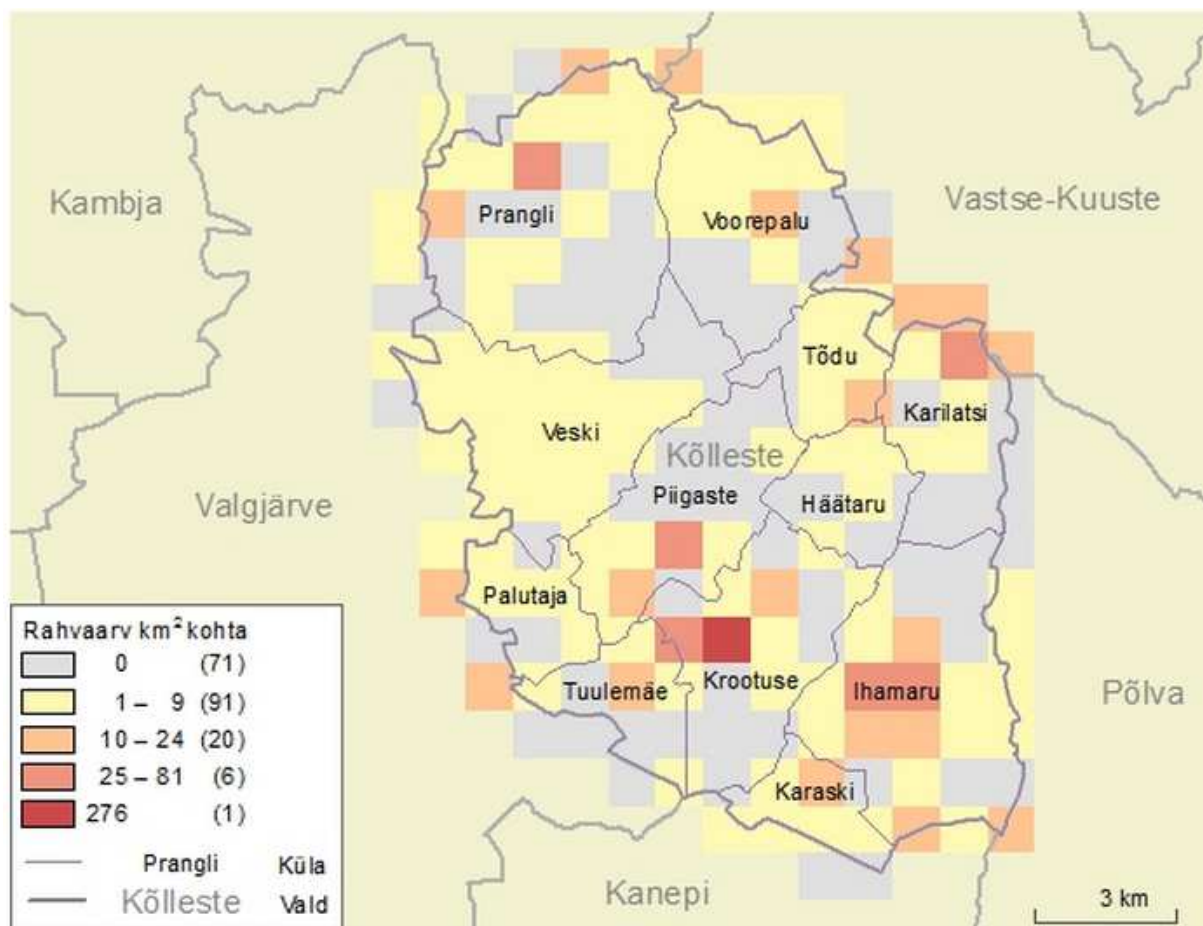
Äriühingud	56	69
Müügitulu, miljonit eurot	6,43	9,23
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu, eurot	701,02	735,57	800,35	855,08	...
Brutotulu saajad keskmiselt kuus	799	801	805	821	...
Üldhariduse päevaõpe					
Koolid	1	1	1	1	...
Õpilased	215	204	188	186	...

2.2. Kõlleste vald

Kõlleste vald asub Põlva maakonna loodeosas (www.kolleste.ee). Naaberomavalitsusteks Põlvamaal on Vastse-Kuuste, Põlva, Kanepi ja Valgjärve vallad, Tartumaal Kambja vald. Valla halduskeskuseks on Krootuse küla, mis asub Põlva-Ihamaru-Saverna maantee ääres, 15 km kaugusel Põlvast. Valla idaservas kulgeb vana Tartu–Võru maantee, nn Postitee. Valla lääneserva läbib Tallinn-Tartu-Luhamaa maantee. Valla lõunaosa läbib Põlva-Ihamaru-Saverna maantee, mis ühendab valla halduskeskust maakonnakeskusega. Kõlleste valla pindala on 150,4 km². Kõlleste vallas asub 12 küla, kus 2015. aasta 1. jaanuari seisuga elab kokku 1001 inimest (Statistikaamet, korrigeeritud andmed 05.06.15)

Kõlleste valla elanikkond jaguneb Statistikaameti andmetel (2011. aasta rahvaloendus) asulate vahel (joonis 3) järgnevalt: Krootuse 369, Ihamaru 135, Prangli 108, Piigaste 87, Karilatsi 61, Veski 57, Voorepalu 40, Tuulemäe 39, Tõdu 33, Karaski 31, Palutaja 29, Häätaru 15.

Kõlleste vallas on hästi arenenud töötlev tööstus, nt pakendivabrik AS Cista ja lainepappi tootev AS Paloma Papp. Suuremad põllumajandusettevõtted on AS Krootuse Agro ja peamiselt tomatikasvatusega tegelev Intsu talu. Toiduainetööstusest on üsna tuntud OÜ Kõlleste Kommimeistrid (vt ka tabelis 3 esitatud statistilisi näitajaid).

Joonis 3. Kõlleste valla rahvastikutiheduse ruutkaart seisuga 31.12.2011 (Statistikaamet).

Tabel 3. Valik Kõlleste valla statistilisi näitajaid (Statistikaamet).

näitaja	2011	2012	2013	2014	2015
Rahvaarv, 1. jaanuar	950	1 022	1 013	1 005	1 001
Elussünnid	7	9	11	5	...
Surmad	15	11	27	25	...
Sisseränne	26	40	33	55	...
Väljaränne	46	13	25	39	...
Ülalpeetavate määr	50,8	63,0	60,0	59,8	60,9
Demograafiline tööturusurveindeks	0,47	0,65	0,62	0,62	0,71
Kohalikud eelarved, tuhat eurot					
Tulud kokku	956,1	958,0	1 126,5	1 169,3	...
füüsilise isiku tulumaks	391,9	431,2	500,6	561,5	...
Kulud kokku	1 012,7	1 131,8	1 073,1	1 292,9	...
üldised valitsemissektori teenused	183,7	194,1	192,7	222,8	...
majandus	105,3	47,9	80,6	32,2	...
haridus	385,6	532,4	434,5	446,8	...
sotsiaalne kaitse	159,5	175,6	236,9	255,4	...

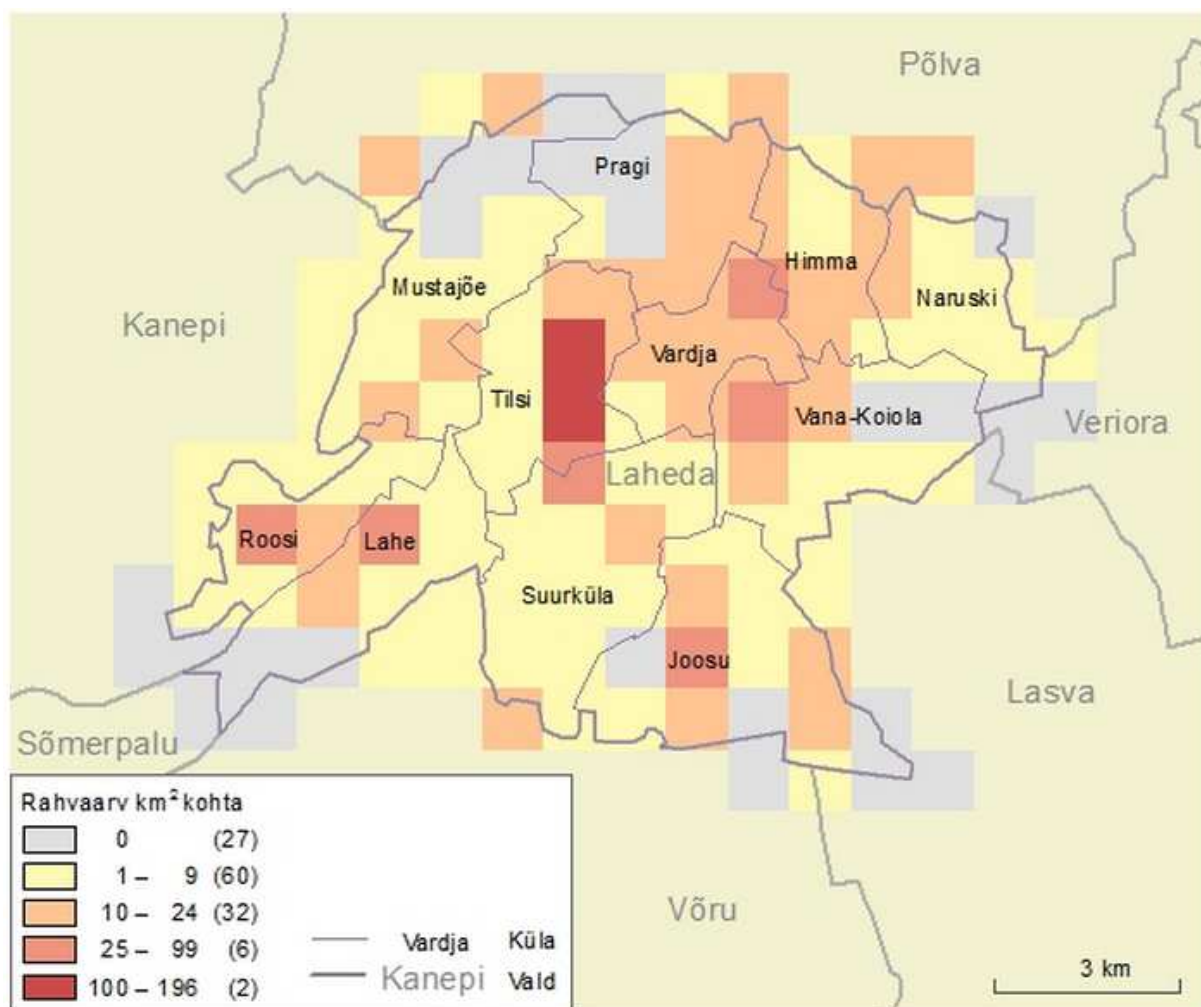
Äriühingud	30	37
Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu, eurot	770,14	824,48	887,93	917,16	...
Brutotulu saajad keskmiselt kuus	340	349	369	383	...
Üldhariduse päevaõpe					
Koolid	1	1	1	1	...
Õpilased	68	63	61	62	...

2.3. Laheda vald

Laheda vald asub Põlva maakonna lõunaosas. Naabervaldadeks on Põlva, Kanepi ja Veriora vald Põlvamaal ning Lasva, Sõmerpalu ja Võru vald Võrumaal. Halduskeskuseks on Tils, mis paikneb nii Põlvast kui Võrust umbes 15 km kaugusel. Laheda valla suurus on 91,5 km² (www.laheda.ee). Laheda vallas on 11 küla ja 2015. aasta 1. jaanuari seisuga elas neis kokku 1215 inimest (Statistikaamet, korrigeeritud andmed 05.06.15).

Laheda valla elanikud jagunevad Statistikaameti andmetel (2011. aasta rahvaloendus) järgmistesse küladesse (joonis 4): Tils 394, Vardja 131, Himma 116, Suurküla 93, Joosu 90, Vana-Koiola 84, Lahe 71, Pragi 67, Roosi 62, Mustajõe 49, Naruski 45.

Laheda vallas tegeletakse peamiselt puidutööstuse ja põllumajandusega. Tähtsamad ja suurimad tööd pakkuvad ettevõtted vallas on Vardja MÜ ja Lahe MÜ. Oluliseks tööandjaks oli ka hiljuti pankroti välja kuulutanud AS Suwem. Tööandjana on oluline ka Tils Lastekodu (vt ka tabelis 4 esitatud statistilisi näitajaid).

Joonis 4. Laheda valla rahvastikutiheduse ruutkaart seisuga 31.12.2011 (Statistikaamet).

Tabel 4. Valik Laheda valla statistilisi näitajaid (Statistikaamet).

näitaja	2011	2012	2013	2014	2015
Rahvaarv, 1. jaanuar	1 160	1 225	1 206	1 195	1 215
Elussünnid	7	18	8	11	...
Surmad	22	22	11	22	...
Sisseränne	21	33	18	51	...
Väljaränne	31	44	26	20	...
Ülalpeetavate määr	56,8	54,1	52,5	52,6	54,0
Demograafiline tööturusurveindeks	0,59	0,78	0,74	0,70	0,70
Kohalikud eelarved, tuhat eurot					
Tulud kokku	1 104,2	1 165,9	1 239,4	1 327,3	...
füüsilise isiku tulumaks	437,2	467,0	508,5	540,7	...
Kulud kokku	1 028,4	1 094,5	1 385,6	1 453,0	...
üldised valitsemissektori teenused	195,9	196,5	186,2	184,8	...
majandus	27,9	49,9	62,1	43,0	...
haridus	494,0	494,6	528,4	558,7	...

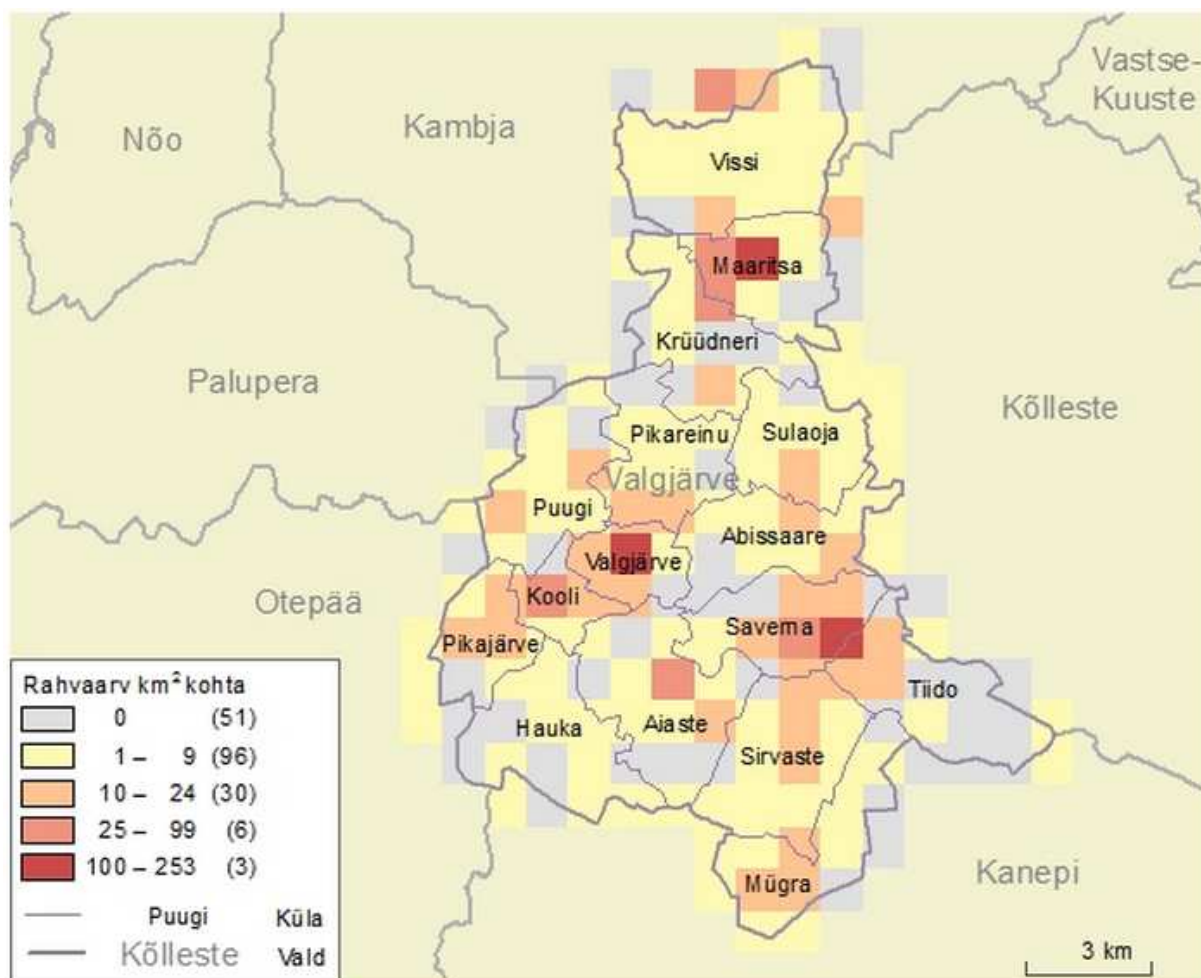
sotsiaalne kaitse	143,7	172,7	386,7	463,7	...
Äriühingud	22	23
Müügitulu, miljonit eurot	5,90	6,12
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu, eurot	645,88	686,50	755,54	798,42	...
Brutotulu saajad keskmiselt kuus	436	447	429	437	...
Üldhariduse päevaõpe					
Koolid	1	1	1	1	...
Õpilased	93	91	81	80	...

2.4. Valgjärve vald

Valgjärve vald asub Põlva maakonna loodeosas. Naabervaldadeks on Põlva maakonna Kanepi ja Kõlleste vald, Valga maakonna Otepää ja Palupera vald ja Tartu maakonna Kambja vald. Valla halduskeskus asub Savernas, mida läbib Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee. Lisaks läbib valda Saverna-Pilkuse riigimaantee. Valla pindala on 143,1 km² (www.valgjarve.ee). Valgjärve vallas on 16 küla ja 2015. aasta 1. jaanuari seisuga 1372 elanikku (Statistikaamet, korrigeeritud 05.06.15).

Valgjärve valla elanikud jagunevad Statistikaameti andmetel (2011. aasta rahvaloendus) järgmistesse küladesse (joonis 5): Saverna 338, Maaritsa 178, Valgjärve 165, Mügra 70, Sirvaste 70, Aiaste 65, Abissaare 64, Tiido 63, Vissi 61, Pikajärve 54, Pikareinu 51, Puugi 51, Kooli 47, Sulaoja 38, Krüüdneri 29, Hauka 27.

Valgjärve valla tuntumad ja suuremad turismi- ja majutusteenust pakkuvad ettevõtted on Cantervilla Loss ja Sassi külalistemaja. Olulisemad teenuste osutajad on ka Peetri Talutehnika ja Tuuliku Reisid OÜ. Puidutööstuses on tuntumad Eco Oil OÜ ja FriPuit OÜ. Hästi on arenenud ka põllumajandussektor ja loomakasvatus (vt ka tabelis 5 esitatud statistilisi näitajaid).

Joonis 5. Valgjärve valla rahvastikutiheduse ruutkaart seisuga 31.12.2011 (Statistikaamet).

Tabel 5. Valik Valgjärve valla statistilisi näitajaid (Statistikaamet).

näitaja	2011	2012	2013	2014	2015
Rahvaarv, 1. jaanuar	1 380	1 388	1 374	1 370	1 372
Elussünnid	10	12	16	14	...
Surmad	17	14	26	20	...
Sisseränne	41	23	29	41	...
Väljaränne	56	43	21	33	...
Ülalpeetavate määr	56,8	57,7	59,4	61,2	61,8
Demograafiline tööturusurveindeks	0,61	0,61	0,65	0,67	0,68
Kohalikud eelarved, tuhat eurot					
Tulud kokku	1 262,0	1 507,5	1 550,2	1 385,5	...
füüsilise isiku tulumaks	508,5	533,8	576,4	649,2	...
Kulud kokku	1 160,1	1 556,0	1 489,4	1 450,2	...
üldised valitsemissektori teenused	181,3	192,2	202,0	209,7	...
majandus	44,3	33,4	46,7	220,0	...
haridus	488,9	443,1	567,9	530,0	...
sotsiaalne kaitse	288,2	306,8	254,9	255,5	...

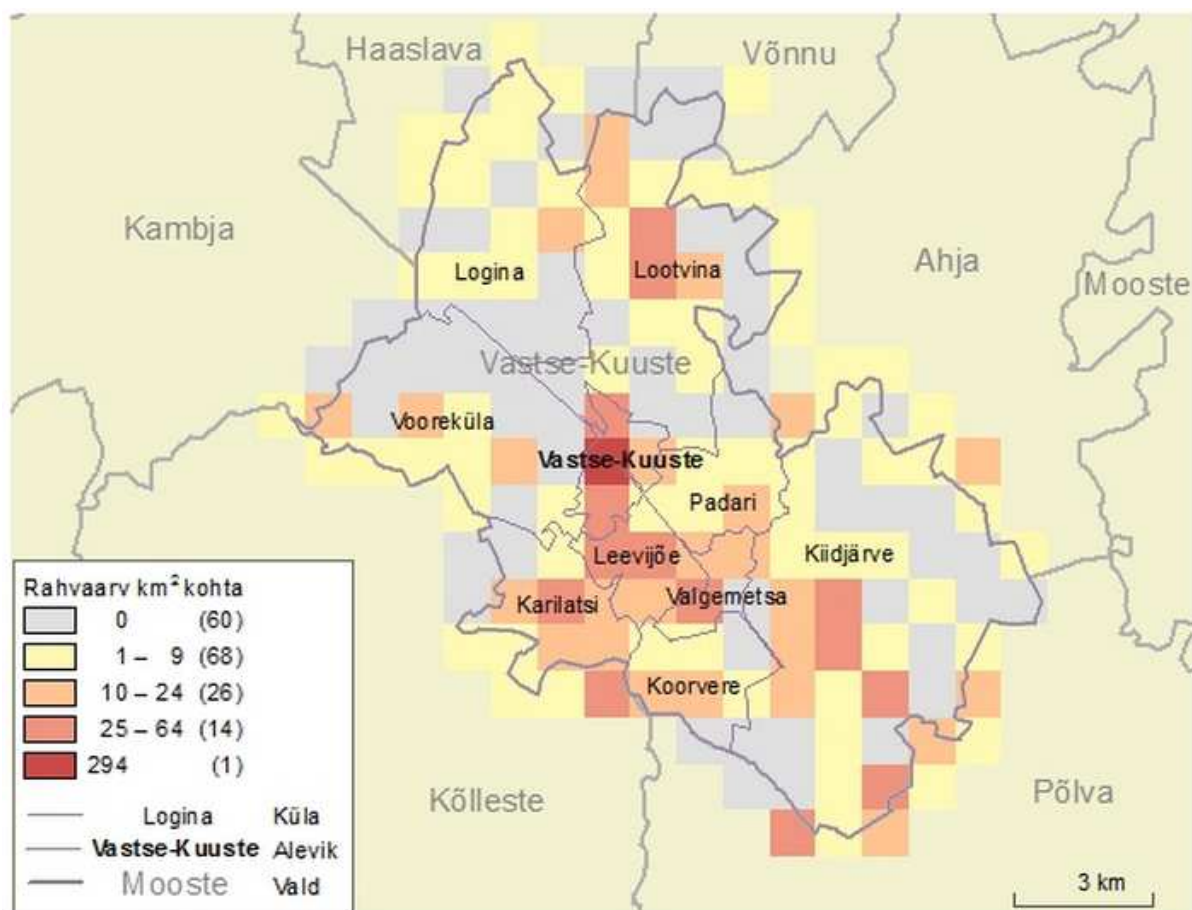
Äriühingud	59	66
Müügitulu, miljonit eurot	9,25	12,29
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu, eurot	680,15	716,56	770,59	836,12	...
Brutotulu saajad keskmiselt kuus	488	486	477	498	...
Üldhariduse päevaõpe					
Koolid	1	1	1	1	...
Õpilased	63	65	71	68	...

2.5. Vastse-Kuuste vald

Vastse-Kuuste vald paikneb Põlva maakonna põhjapoolses osas. Vastse-Kuuste vald piirneb Tartu maakonna lõunaosas paiknevate Kambja, Haaslava ja Võnnu vallaga, läänes Kõlleste vallaga, idas Ahja vallaga ning lõunas Põlva vallaga (www.vastse-kuuste.kovtp.ee). Valla halduskeskuseks on Vastse-Kuuste alevik, mis asub maakonna keskusest, Põlva linnast 16 km kaugusel. Valda läbivad Tartu-Põlva maantee ja Tartu-Petseri raudtee. Omavalitsuse pindala on 123 km². Vallas on lisaks ühele alevikule ka üheksa küla, milles elab 2015. aasta 1. jaanuari seisuga kokku 1136 inimest (Statistikaamet, korrigeeritud andmed 05.06.15).

Vastse-Kuuste valla elanikud jagunevad Statistikaameti andmetel (2011. aasta rahvaloendus) asulate vahel (joonis 6) järgnevalt: Vastse-Kuuste alevik 396, Kiidjärve 168, Lootvina 129, Karilatsi 113, Leevijõe 84, Vooreküla 79, Valgemetsa 49, Logina 46, Koorvere 41, Padari 30.

Ettevõtluses domineerivad põllumajandus, loomakasvatus, lihatööstus (Atria Eesti AS) ja turismiteenused seonduvalt eelkõige Ahja jõega (kanuumatkad, majutus Valgemetsa Puhkekülas, kus toimub ka palju laagreid). Tuntud on ka kalakasvatus OÜ Karilatsi Kalamajand ja intellektipuudega inimestele tuge pakkuv SA Maarja Küla (vt ka tabelis 6 esitatud statistilisi näitajaid).

Joonis 6. Vastse-Kuuste valla rahvastikutiheduse ruutkaart seisuga 31.12.2011 (Statistikaamet).

Tabel 6. Valik Vastse-Kuuste valla statistilisi näitajaid (Statistikaamet).

näitaja	2011	2012	2013	2014	2015
Rahvaarv, 1. jaanuar	1 210	1 160	1 138	1 143	1 136
Elussünnid	4	11	13	7	...
Surmad	14	17	12	18	...
Sisseränne	17	30	26	32	...
Väljaränne	43	53	20	28	...
Ülalpeetavate määr	57,1	54,3	54,0	56,8	56,3
Demograafiline tööturusurveindeks	0,80	0,65	0,64	0,65	0,68
Kohalikud eelarved, tuhat eurot					
Tulud kokku	1 533,2	1 024,7	1 150,2
füüsilise isiku tulumaks	433,4	448,5	503,1
Kulud kokku	1 577,4	1 022,3	1 112,4
üldised valitsemissektori teenused	153,6	155,9	154,7
majandus	57,6	55,7	95,6
haridus	1 120,4	553,9	591,0
sotsiaalne kaitse	70,5	78,5	71,5

Äriühingud	44	53
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu, eurot	663,03	709,90	776,89	806,26	...
Brutotulu saajad keskmiselt kuus	420	422	421	417	...
Üldhariduse päevaõpe					
Koolid	1	1	1	1	...
Õpilased	96	87	83	85	...

Statistikaameti andmete põhjal võib kokkuvõtteks öelda, et kuigi rahvaarv kõigis viies omavalitsuses püsib enam-vähem stabiilsena või pigem väheneb, on keskmine brutotulu kõigis omavalitsustes tõusnud. See tähendab, et osaliselt seoses elatustaseme tõusuga on tarbimine suurenenud ja võib eeldada, et see tendents jätkub ka tulevikus. See omakorda tähendab jäätmetekke kasvu, eelkõige pakendite näol. Kuid samaaegselt toimuva rahvastiku vähenemise tõttu kokkuvõttes jäätme hulgad siiski ekspansiivselt ei suurene.

3. Jäätmemajandust mõjutavad õigusaktid

3.1. Riigi õigusaktid

Jäätmemajandust Eestis reguleerib peamiselt jäätmeseadus (RT I, 2004, 9, 52), mis võeti Riigikogus vastu 28. jaanuaril 2004. aastal. Jäätmeseadus seletab lahti mõisted jäätmete valdkonnas, sätestab nõuded jäätmetekke ning nende edaspidise käitluse kohta. Lisaks eri liiki jäätmete käitlusnõuded ning järelevalve ja vastutuse piirid. Jäätmeseadusega määratud eesmärkide saavutamiseks ja jäätmemajanduse planeerimiseks koostatakse riigi ning kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava. Eesti Vabariigi Valitsus võttis 13. juunil 2014. a vastu „Riigi jäätmekava 2014–2020“ ja selle rakendusplaani, mis hõlmab kogu riigi territooriumi ning sisaldab ka eesmärke maakondade jäätmehoolduse kohta. Jäätmekava strateegiline eesmärk on jäätme hierarhia põhimõtte rakendamine. Sealjuures on rõhk eelkõige jäätmetekke ja majanduskasvu omavahelise seose katkestamiseks vajalike meetmete välja töötamine.

Jäätmeseaduse kohaselt on jäätmekäitluse planeerimine ja suunamine oma haldusterritooriumil omavalitsuse ülesanne. Tulenevalt seadusest on omavalitsuste õigused ja kohustused järgmised:

1. korraldada oma haldusterritooriumil jäätmehoolduse arendamist (§ 12 lg 2);
2. korraldada jäätmete sortimist, sh jäätmete liigiti kogumist, et võimaldada nende taaskasutamist võimalikult suures ulatuses (§ 31);
3. korraldama alates 2015. aastast vähemalt paberi-, papi-, metalli-, plasti- ning klaasijäätmete liigiti kogumise, kui see on tehniliselt, keskkonna seisukohast ja majanduslikult teostatav (§31 lg 3);
4. jäätmehoolduse arendamiseks koostada kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava (§ 39). Kohaliku omavalitsusüksuse jäätmekava on kohaliku omavalitsusüksuse arengukava osa, milles

on käsitletud valla või linna jäätmehoolduse arendamist. Jäätmekava võib koostada mitme kohaliku omavalitsusüksuse kohta. Jäätmekava koostamisel võetakse arvesse riigi jäätmekavas sätestatud (§ 42);

5. korraldada jäätmekava korrapärane läbivaatamine ja ajakohastada kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava. Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava ajakohastamise suhtes kohaldatakse kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava koostamise menetluse kohta sätestatud (§ 43);
6. nõuda oma haldusterritooriumil tegutsevalt ettevõtjalt äriseadustiku tähenduses, mittetulundusühingult, sihtasutuselt ja seaduse alusel asutatud muult asutuselt jäätmekava koostamist oma kulul ning esitamist, kui see on vajalik kohaliku omavalitsusüksuse jäätmekava koostamiseks või ajakohastamiseks (§ 44 lg 4);
7. esitada kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava eelnõu enne selle vastuvõtmist arvamuse avaldamiseks Keskkonnaametile ning maavanemale (§ 55);
8. korraldada jäätmekava eelnõu avaliku väljapaneku ja jäätmekava eelnõu arutamiseks vähemalt üks avalik istung. Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava eelnõu avaliku väljapaneku aeg ja koht tehakse teatavaks vähemalt kaks nädalat enne avaliku väljapaneku algust kohalikus ajalehes. Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava eelnõu avaliku väljapaneku kestus on vähemalt kaks nädalat. Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava eelnõu arutamiseks korraldatava avaliku istungi aeg ja koht tehakse teatavaks vähemalt kaks nädalat enne avalikku istungit kohalikus ajalehes (§ 56);
9. võtta jäätmekavas arvesse avaliku väljapaneku kestel ja avalikul istungil esitatud ettepanekud ja vastuväited ning otsustada vajadusel jäätmekava eelnõu muutmine vastavalt esitatud ettepanekutele ja vastuväidetele (§ 57);
10. teavitada avaliku väljapaneku ja avaliku istungi tulemustest kohalikus ajalehes (§ 58);
11. võtta vastu jäätmekava kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu poolt (§ 59 lg 1);
12. avaldada jäätmekava kohaliku omavalitsuse üksuse veebilehel (§ 59¹);
13. korraldada oma haldusterritooriumil kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete kogumist ja nende üleandmist jäätmekäitlejatele, v.a probleemtoodete puhul, kus toimib tootja vastutus (§ 65 lg 2);
14. korraldada oma haldusterritooriumil olmejäätmete nende sortimisjääkide ja olmejäätmete tekkekohas liigiti kogumisel tekkinud jäätmeliikide kogumist ja vedu. Korraldatud jäätmevedu võib hõlmata ka teisi olmejäätmete liike või muid jäätmeid, kui see on vajalik jäätmeseaduse nõuete täitmiseks või seda tingib oluline avalik huvi (§ 66 lg 2);
15. korraldada iseseisvalt või koostöös teiste kohalike omavalitsuse üksustega korraldatud jäätmeveo teenuse osutaja leidmiseks teenuste kontsessiooni riigihangete seaduses sätestatu kohaselt (§ 67 lg 1);
16. korraldatud jäätmeveo teenuse tellimiseks teenuste kontsessiooni korraldamisel koostada hankedokumendid, lähtudes riigihangete seaduses sätestatust. Korraldatud jäätmeveo hankedokumentides nähakse muu hulgas ette järgmised tingimused: veopiirkond, veetavad jäätmeliigid, eeldatavad jäätmekogused, jäätmekäitluskoht, hankelepingu kestus, veotingimused – veo sagedus, aeg ja tehnilised tingimused, toimingud, mille eest jäätmevedaja võtab teenustasu, veopiirkonnas asuvate ühepereelamute ja mitme korteriga elamute arv ning korterite arv mitme korteriga elamutes (§ 67 lg 3);

17. jäätmete veopiirkond tuleb määrata arvestusega, et piirkonna miinimumsuurus tagaks jäätmeveeki täitumise ühe kogumisringiga või piirkonna elanike arv ei oleks üldjuhul suurem kui 30 000 (§ 67 lg 5);
18. informeerida kirjalikult jäätmevaldajat päevast, mil ta on liitunud korraldatud jäätmeveoga (§ 69 lg 1¹);
19. kui kohaliku omavalitsuse üksus on veendunud, et kinnistul ei elata või kinnistut ei kasutata, võib ta jäätmevaldaja erandkorras vabastada tema taotluse alusel teatud tähtjaks korraldatud jäätmeveoga liitumisest (§ 69 lg 4);
20. kohaliku omavalitsuse üksus peab eelnevalt kohapeal kontrollima, et jäätmevaldaja korraldatud jäätmeveoga liitumisest vabastamise asjaolud on tõesed ja vabastamist võimaldavad (§ 69 lg 4²);
21. korraldada korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmete taaskasutamise või kõrvaldamise. Kohaliku omavalitsuse üksus võib korraldada ka muude jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamist (§ 70);
22. kehtestada kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskiri (§ 71 lg 1);
23. asutada määrusega jäätmevaldajate register ning kehtestada registri pidamise kord (§ 71¹ lg 1);
24. õigus saada tasuta teavet jäätmeveo piirkonnas tegutsevalt jäätmevedajalt jäätmeseaduse § 71¹ lg 1 nimetatud registri andmete kohta.
25. valla- või linnavalitsus esitab kümne tööpäeva jooksul pärast jäätmeloa taotluse saamist loa andjale oma arvamuse jäätmeloa taotluse kohta (§ 79);
26. teostab oma haldusterritooriumil pidevat järelevalvet jäätmehoolduseeskirja täitmise üle (§ 119 lg 4);
27. menetleda kohtuväliselt jäätmeseaduse rikkumistest tulenevaid väärtegusid (§ 127 lg 2 punkt 3);
28. kui saastajat ei ole kindlaks tehtud ühe aasta jooksul jäätmete keskkonda viimise asjas süüteomenetluse alustamisest arvates, samuti juhul, kui jäätmete ja saastuse likvideerimisega ei ole võimalik keskkonnakaitselistest kaalutlustest lähtuvalt viivitada, korraldab jäätmete käitlemise ja saastuse likvideerimise keskkonnajärelevalve asutuse või kohaliku omavalitsuse üksuse või kohaliku omavalitsuse asutuse ettekirjutuse alusel maa omanik, kellele kuuluval maal jäätmed või saastus asub (§ 128 lg 4);
29. kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole oma haldusterritooriumil sisse seadnud korraldatud jäätmevedu, kuigi tal oli see kohustus, või jäätmeseaduse §-s 71¹ sätestatud registri andmetel on üle 2 protsendi jäätmevaldajatest väljaspool olmejäätmete kogumissüsteemi, kannab see kohaliku omavalitsuse üksus tavajäätmete ning nendest põhjustatud saastuse likvideerimise kulud.

Jäätmeseadus sätestab lisaks eeltoodule ka täiendavaid nõudeid jäätmemajanduse korraldamisel:

- taaskasutada jäätmed, kui see on tehnoloogiliselt võimalik ning kui see ei ole muude jäätmekäitlusmoodustega võrreldes ülemäära kulukas;
- eelistada jäätmete energiakasutusele jäätmete ringlussevõttu toorme või materjalina;
- rakendada loodusvarade ja toorme säästlikuks kasutamiseks parimat võimalikku tehnikat ja sellist tehnoloogiat, milles jäätmeid võimalikult suures ulatuses taaskasutatakse;
- taaskasutada või kõrvaldada jäätmed nende tekkekohale võimalikult lähedal asuvas tehnoloogiliselt sobivas ning tervise- ja keskkonnakaitsenõuetele vastavas jäätmekäitluskohas;

- järgida jäätmeseaduse nõuet, mille kohaselt ei tohi prügilasse ladestatavate olmejäätmete hulgas olla biolagunevaid jäätmeid: üle 30 massiprotsendi alates 2013. aasta 16. juulist; üle 20 massiprotsendi alates 2020. aasta 16. juulist.

3.2. Muud seadused

- Pakendiseaduse kohaselt on omavalitsuse ülesanne määrata kindlaks oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid ning sätestab need jäätmehoolduseeskirjas (§ 15 lg 1). Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekavas peab olema eraldi käsitletud pakendi ja pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise korraldamine, väljaarendamine ja seatud eesmärkide saavutamise meetmed (§ 15 lg 2).
- Alates 2009. aasta 1. jaanuarist tuleb pakendijäätmeid taaskasutada järgmiselt (§ 36):
 - 1) pakendijäätmete kogumassist vähemalt 60% kalendriaastas;
 - 2) pakendijäätmete kogumassist ringlussevõetuna vähemalt 55% ja mitte rohkem kui 80% kalendriaastas.
- Keskkonnajärelevalve seadus (RT I 2001, 56, 337) kehtestab riiklikku keskkonnajärelevalvet tegevate ja juhtivate ning riiklikule järelevalvele allutatud isikute õigused ja kohustused. Keskkonnajärelevalve seaduse järgi on kohalik omavalitsusorgan või asutus üks keskkonnajärelevalve tegijatest (§ 3 lg 1). Kohalik omavalitsusüksus:
 - 1) rakendab seaduses sätestatud abinõusid ebaseadusliku tegevuse tõkestamiseks ja kohustuslike keskkonnakaitseabinõude elluviimiseks;
 - 2) teavitab Keskkonnainspektsiooni keskkonda kahjustavast või ohustavast õigusvastasest tegevusest või loodusressursi kasutamisega seotud õiguspärasest tegevusest, kui selline tegevus seab ohtu inimeste elu, tervise või vara (§ 6 lg 3). Kohaliku omavalitsusüksuse volikogu kehtestatud keskkonnakaitse- ja -kasutusala otsuste järgimist kontrollivad volikogu poolt selleks volitatud isikud või asutused, või kui neid ei ole määratud, valla- ja linnavalitsus (§ 6 lg 1).
- Keskkonnatasude seadus (RT I 2005, 67, 512) sätestab loodusvara kasutusõiguse tasu määramise alused, saastetasumäärad, nende arvutamise ja tasumise korra ning keskkonnakasutusest riigieelarvesse laekuva raha kasutamise alused ja sihtotstarbe (§ 1 lg 1). Saastetasu rakendatakse, kui saasteaineid heidetakse välisõhku, veekogusse, põhjavette või pinnasesse või kõrvaldatakse jäätmeid (§ 14 lg 1).
- Tööstusheite seaduse (RT I, 16.05.2013, 1) alusel esitab kohaliku omavalitsuse üksus kirjaliku arvamuse kompleksloa taotluse kohta 30 päeva jooksul taotluse saamisest arvates. Arvamuse esitamine ei piira kohaliku omavalitsuse üksuse õigust esitada edasise menetluse käigus täiendavaid seisukohti (§ 31 lg 2). Valla- või linnavalitsus avaldab seitsme päeva jooksul kompleksloa taotluse saamisest arvates valla- või linnavalitsuse veebilehel lihtsalt juurdepääsetava teate loa andja poolt kompleksloa taotluse menetluse võtmise kohta. Teade ja kohaliku omavalitsuse üksuse arvamus peavad olema veebilehel kättesaadavad kuni kompleksloa taotluse menetluse lõpuni (§ 33 lg 7).

- „Säästva arengu seadus“ - Omavalitsusüksuse arengukava kinnitamisel ja ettevõtluse korraldamisel peab kohalik omavalitsus arvestama välislepingutest tulenevaid kohustusi ja nende täitmiseks kinnitatud riiklikke programme (§ 4 lg 2).
- „Planeerimisseadus“ ja „Ehitusseadustik“ - reguleerivad erinevate võimutasandite rolle ja suhteid planeeringute koostamisel, ehituslikul projekteerimisel, ehitamisel ja ehitise kasutamisel. Oluline aspekt on jäätmekäitlusrajatiste asukoha fikseerimine planeeringutes.
- „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus“ - sätestab keskkonnamõju (ja strateegilise) hindamise korra ja põhimõtted. Reguleerib jäätmekäitluskohtade rajamisega seotud keskkonnamõju hindamist.
- „Veeseadus“ § 3² lg 5 sätestab kohaliku omavalitsuse õigused. Lisaks: veekogusse võib uputada või põhjavette paigutada vaid selliseid jäätmeid, milles toimuvad muutused või mille mõjutamine vee poolt ei suurenda keskkonna reostust või kahju tervisele (§ 25 lg 1). Jäätmete uputamiseks veekogusse või põhjaveekihti annab kohaliku omavalitsuse nõusolekul, kui veekogu on eraomandis, ka veekogu omaniku nõusolekul, loa Keskkonnaamet (§ 25 lg 2). Veekogu jääkatet ei tohi reostada ega risustada naftasaaduste, kemikaalide, jäätmete ja muude reoainetega (§ 27 lg 1).
- „Välisõhu kaitse seadus“ - sätestab nõuded jäätmete põletamiseks. Vajalik on erisaasteloa taotlemine jäätmepõletuseks.
- „Looduskaitse seadus“ - seaduse eesmärgiks on looduse kaitsmine selle mitmekesisuse säilitamise, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku liikide soodsa seisundi tagamisega; kultuurilooliselt ja esteetiliselt väärtusliku looduskeskkonna või selle elementide säilitamine; Ranna või kalda piiranguvööndis on keelatud: 1) reoveesette laotamine; 2) matmispaiga rajamine; 3) jäätmete töötlemiseks või ladustamiseks määratud ehitise rajamine ja laiendamine, välja arvatud sadamas (§ 37 lg 3).

3.3. Vabariigi Valitsuse määrused

- 6. aprilli 2004. a määrus nr 102 „Jäätmete, sealhulgas ohtlike jäätmete nimistu¹“;
- 6. aprilli 2004. a määrus nr 103 „Jäätmete ohtlike jäätmete hulka liigitamise kord“;
- 26. aprilli 2004. a määrus nr 121 „Ohtlike jäätmete käitluslitsentsi andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise menetluse käigus läbiviidavate menetlustoimingute tähtajad, litsentsi taotlemiseks vajalike andmete loetelu ja litsentsi vorm“;
- 26. aprilli 2004. a määrus nr 122 „Jäätmete tekitamiseks jäätmeluba vajavate tegevusvaldkondade tegevuste täpsustatud loetelu ning tootmismahud ja jäätmekogused, mille puhul jäätmeluba ei nõuta“;
- 7. augusti 2008. a määrus nr 124 „Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad¹“;

- 20. aprilli 2009. a määruse nr 65 „Elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad¹“;
- 23. juuli 2009. a määrus nr 135 „Probleemtooteregistri põhimäärus“;
- 17. juuni 2010. a määrus nr 79 „Mootorsõidukitest ja nende osadest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad“;
- 17. juuni 2010. a määrus nr 80 „Rehvidest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord“;
- 8. detsembri 2011. a määrus nr 148 „Jäätmete taaskasutamis- ja kõrvaldamis-toimingute nimistud¹“.

3.4. Keskkonnaministri määrused

- 30. detsembri 2002. a määrus nr 78 „Reoveesette põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel kasutamise nõuded¹“;
- 5. aprilli 2004. a määrus nr 17 „Metallijäätmete täpsustatud nimistu“;
- 20. aprilli 2004. a määrus nr 18 „Jäätmeloa omamise kohustusest vabastatud isiku või tavajäätmete vedaja teate ja registreerimistõendi vormid“;
- 21. aprilli 2004. a määrus nr 21 „Teatud liiki ja teatud koguses tavajäätmete , mille vastava käitlemise korral pole jäätmeloa omamine kohustuslik, taaskasutamise või tekkekohas kõrvaldamise nõuded“;
- 22. aprilli 2004. a määrusega nr 25 „Polüklooritud bifenuüle ja polüklooritud terfenüüle sisaldavate jäätmete käitlusnõuded“;
- 26. aprilli 2004. a määrus nr 26 „Jäätmeloa andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise menetluse käigus läbiviidavate menetlustoimingute tähtajad ning jäätmeloa taotlemiseks vajalike andmete täpsustatud loetelu ja jäätmeloa taotluse vorm ning jäätmeloa vorm“;
- 21. aprilli 2004. a määrus nr 22 „Asbesti sisaldavate jäätmete käitlusnõuded“;
- 29. aprilli 2004. a määrus nr 39 „Ohtlike jäätmete ja nende pakendite märgistamise kord“;
- 9. veebruari 2005. a määrus nr 9 „Elektri- ja elektroonikaseadmete romude käitlusnõuded¹“;
- 3. november 2005. a määrus nr 66 „Pakendi taaskasutamise määra arvutamise ja pakendi massi määramise kord“;
- 16. jaanuari 2007. a määrus nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“;
- 2. juuli 2007. a määrus nr 49 „Probleemtoodetest tekkinud jäätmete täpsustatud nimistu“;
- 10. jaanuari 2008. a määrus nr 5 „Kasutatud patareide ja akude käitlusnõuded“;

- 25. septembri 2008. a määrus nr 41 „Ohtlike jäätmete saatekirja vorm ning saatekirja koostamise, edastamise ja registreerimise kord“;
- 27. aprilli 2009. a määrus nr 21 „Elektri- ja elektroonikaseadmete märgistamise viis ja kord“;
- 18. augusti 2009. a määrus nr 50 „Pakendiregistri registrikaardi vormid“;
- 15. jaanuari 2010. a määrus nr 1 „Jäätmearuande vorm, esitatavate andmete ulatus ja aruande esitamise kord“;
- 9. septembri 2010. a määrus nr 47 „Mootorsõiduki osade märgistamise viis ja kord“;
- 9. novembri 2010. a määrus nr 56 „Kaevandamisjäätmete käitlemise kord“;
- 16. veebruari 2011. a määrus nr 12 „Probleemtooteregistri registrikaardi vormid“.
- 16. juuni 2011. a määrus nr 33 „Romusõidukite käitlusnõuded¹“;
- 8. aprilli 2013. a määrus nr 7 „Biolagunevatest jäätmetest komposti tootmise nõuded“;
- 19. juuni 2013. a määrus nr 36 „Keskkonnakompleksloa taotluse ja selle lisade vormid ning keskkonnakompleksloa sisu täpsustavad nõuded ja vorm¹“;
- 22. juuli 2013. a määrus nr 57 „Probleemtoote kasutajale kättesaadavaks tehtava teabe loetelu ning teabe esitamise viisid ja kord¹“;
- 08. juuli 2014. a määrus nr 28 „Elektroonikaromude korduskasutuseks üleandmise nõuded“.

4. Jäätmetekke ülevaade aastatel 2010-2013

Käesoleva peatükk iseloomustab jäätmete teket eelmise jäätmekava perioodil ning toob välja valdade suurimad erinevused jäätmekäitluses. Omavalitsuste jäätmetekke ülevaade tugineb Keskkonnaagentuuri jäätmearuandluse infosüsteemi (JATS) andmetele. Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla jäätmevoogude summaarsed andmed on esitatud aastate 2010-2013 kohta. Jäätmekava koostamise ajaks polnud veel kättesaadavad andmed 2014. aasta kohta. Ülevaates on esmalt toodud jäätmetekke kogumahud Põlva maakonnas (tabel 7) ning järgnevatel tabelites peamiste jäätmeliikide kogused jäätmekavaga hõlmatud omavalitsuste lõikes (tabelid 8-13). Andmed on esitatud tonnides (kui pole märgitud teisiti). Jäätmeliikide ülevaade on koostatud vastavalt Vabariigi Valitsuse 6. aprilli 2004. a määrusele nr 102 "Jäätmete, sealhulgas ohtlike jäätmete nimistu". Kuna Põlvamaa omavalitsused on suhteliselt ühetaolise ettevõtluskeskkonnaga (va Põlva vald), siis allpool esitatud viie valla jäätmete teket saab paljuski võrrelda maakondlike näitajatega.

Tabel 7. Jäätmete koguteke Põlva maakonnas jäätmealamgruppide lõikes aastatel 2010-2013 jäätmearuannete andmetel (JATS).

Jäätmete alamgrupp	Jäätmete alamgrupi nimi	2010 (t)	2011	2012	2013
02 01	Põllumajanduses, aianduses, vesiviljeluses, metsanduses, jahinduses ja kalapüügil tekkinud jäätmed	4426,8	1096,7	160,8	180,2
02 05	Piimatööstusjäätmed	3626,5	8,3	3,5	0,0
03 01	Puidu töötlemise ning plaatide ja mööbli tootmise jäätmed	7307,4	6748,2	5527,6	3383,8
08 01	Värvide ja lakkide valmistamisel, kokkusegamisel, jaotamisel ja kasutamisel ning ärastamisel tekkinud jäätmed	0,2	3,2	9,7	1,0
10 01	Jõujaamades ja muudes põletusseadmetes tekkinud jäätmed (välja arvatud jaotises 19 nimetatud jäätmed)	12,1	23,6	17,0	36,0
12 01	Metallide ja plastide mehaanilisel vormimisel ning füüsilisel ja mehaanilisel pinnatöötlemisel tekkinud jäätmed	16,1	3,5	5,4	7,9
13 02	Mootori-, käigukasti- ja määrdeõlid	2,4	1,8	0,8	2,0
13 05	Õlipüünisejäätmed	0,0	1,9	1,4	3,9
15 01	Pakendid (sealhulgas lahus kogutud olmepakendijäätmed)	826,9	1091,5	1582,4	1262,6
15 02	Absorbendid, filtermaterjalid, puhastuskaltsud ja kaitserietus	1,2	1,8	0,5	0,5

16 01	Romusõidukid mitmesugustest liiklusvaldkondadest (sealhulgas liikurmasinad) ning romusõidukite lammutamisel ja sõidukihooldusel tekkinud jäätmed (välja arvatud jaotistes 13 ja 14 ning alajaotises 16 06 ja 16 08 nimetatud jäätmed)	1415,4	788,5	346,8	335,1
16 02	Elektri- ja elektroonikaseadmete ning muude seadmete ja aparatuuride jäätmed	16,6	71,8	48,2	54,9
16 06	Patareid ja akud	33,9	18,2	49,1	36,4
16 07	Veo- ja hoiumahutite ning vaatide puhastusjäätmed (jaotistes 05 ja 12 nimetatud jäätmed välja arvatud)	32,3	0,0	0,0	81,8
17 01	Betoon, tellised, plaadid ja keraamikatooted	1358,7	1030,0	500,0	12718,0
17 02	Puit, klaas ja plast	118,8	6,3	10,2	134,9
17 03	Bituumenitaolised segud ning kivisöe- või põlevkivitõrv ja tõrvasaadused	521,2	300,0	400,0	700,2
17 04	Metallid (sealhulgas sulamid)	5026,4	4154,6	4762,6	3189,8
17 05	Pinnas (sealhulgas saastunud maa-aladelt eemaldatud pinnas), kivid ja süvenduspinnas	453,7	123,5	353,8	21024,8
17 06	Isolatsioonimaterjalid ja asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	52,6	63,9	19,6	99,3
17 09	Muu ehitus- ja lammutuspraht	392,2	428,5	335,7	342,6
18 01	Inimese sünnitushooldel ning haiguste diagnoosimisel, ravimisel või ärahoidmisel tekkinud jäätmed	4,7	4,6	4,7	5,7
18 02	Loomahaiguste uurimisel, diagnoosimisel, ravimisel või ärahoidmisel tekkinud jäätmed	0,2	0,3	0,1	0,2
19 08	Nimistus mujal nimetamata reoveepuhastusjäätmed	11003,3	4358,7	3120,0	3223,5
19 12	Jäätmete mehaanilise töötlemise jäätmed, nt nimistus mujal nimetamata sortimis-, purustamis-, kokkupressimis- või granuleerimisjäätmed	0,0	40,0	57,0	0,0
20 01	Olmejäätmete hulgast väljanõpitud või liigiti kogutud jäätmed (välja arvatud alajaotises 15 01 nimetatud jäätmed)	423,4	501,7	352,9	228,1
20 02	Aia- ja haljastusjäätmed (sealhulgas kalmistujäätmed)	320,6	373,2	251,0	282,0
20 03	Muud olmejäätmed	4315,0	4202,5	3993,8	4358,8
	KOKKU (tonni)	41708,6	25446,8	21914,5	51694,1

Vastavalt jäätmearuandlusele on jäätmeteke aastatel 2010-2013 olnud üsna kõikuv. Suuremat jäätmeteket 2010. aastal põhjustasid reoveepuhastusjäätmed (ca 11 000 tonni põhjustatud reoveepuhastussüsteemide rekonstrueerimistöödest, settetiikide puhastamisest jms) ja 2013. aastal pinnase kogused ca 21 000 tonni (vee ja kanalisatsioonitrasside ehitustööd). Üldiselt võib maakonna

keskmiseks lugeda 25-30000 tonni jäädet aastas. Seejuures olmejäätmete teke kogu Põlvamaa jäätmetest moodustab ca 15%. Ehitus- ja lammutusprahi tekke kogused on stabiilsed, püsides 300-400 tonni vahel aastas. Ühtlasest statistikast võib järeldada, et selle jäätmeliigi teke ja aruandlus toimivad korrektselt.

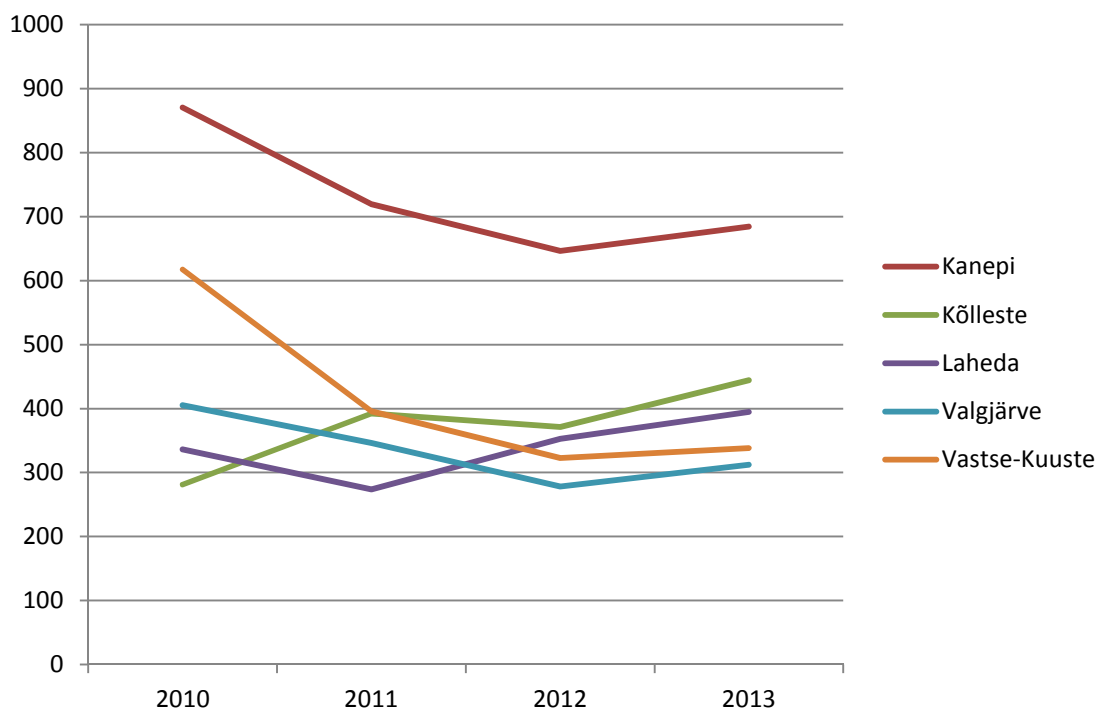
Jäätmete mahud on otseses seoses tarbimismahtudega ning võivad kohati tõusta, kuna jäätmejaamade ja kogumispunktide arenguga on elanikel võimalus üle anda aastate jooksul kogutud jäätmed ning see kajastub korrektses jäätmetestatistikas. Jäätmetekke maht sõltub eelkõige inimtegevusest ning tarbimisharjumustest, samuti tootjatest, kes tegelevad kaupade valmistamise ja pakendamisega. Kahjuks pole Euroopa ja Eesti seadusandlus sedavõrd riikliku jäätmekavaga kooskõlas, sest paljud muud tootmist reguleerivad õigusaktid ja nõuded eeldavad enam pakendamist ja täiendavat jäätmete teket. Seetõttu on oluline rohkem panustada taaskasutatavatele materjalidele ning korduskasutusele.

Tabel 8. Omavalitsustes tekkivate jäätmete koguhulk tonnides perioodil 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	osakaal %	2011	osakaal %	2012	osakaal %	2013	osakaal %
Kanepi	870,5	34,7	719,4	33,8	646,6	32,8	684,7	31,5
Kõlleste	281,3	11,2	392,3	18,4	371,1	18,8	444,4	20,4
Laheda	336,1	13,4	273,8	12,9	352,7	17,9	394,8	18,2
Valgjärve	405,5	16,2	346,5	16,3	278,0	14,1	312,2	14,4
Vastse-Kuuste	617,3	24,6	395,9	18,6	322,8	16,4	338,2	15,6
KOKKU	2510,7	100,0	2127,9	100,0	1971,2	100,0	2174,3	100,0

Tabel 8 koostamisel on eemaldatud statistilised kõikumised, mis viiksid tekkinud jäätmete osakaalu ebaloomulikult suureks. Sellisteks ühekordseteks statistiliste andmete muutusteks olid:

- 2010. aastal oli Vastse-Kuuste vallas tekkinud põllumajandusjäätmete kogus ca 3800 tonni suurem kui aastatel 2011-2013;
- 2011. aastal tekkis Laheda vallas ligikaudu 300 tonni puidutöötlemise jäätmeid rohkem kui teistel vastava perioodi aastatel;
- 2013. aastal tekkis Kanepi vallas ligikaudu 4700 tonni pinnase, kivide ja süvenduspinnase jäätmeid rohkem kui aastatel 2010-2012;
- 2013. aastal tekkis Kõlleste vallas ligikaudu 11 400 tonni betooni, telliste, plaatide ja keraamikatoodete jäätmeid rohkem kui aastatel 2010-2012.

Joonis 7. Omavalitsustes tekkivate jäätmete koguhulk tonnides perioodil 2010-2013 (JATS).

2011. aastal viidi antud jäätmekavaga hõlmatud omavalitsustes läbi korraldatud olmejäätmeveo hange. Sellega seoses kallines prügivedu tiheasustusega kortermajade juurest ja vähenes hajaasustuses eramajadel. Kõrgem jäätmeveo hind kortermajade juures on sundinud inimesi senisest enam mõtlema väiksemate konteinerite peale ja eriliigiliste jäätmete eraldi kogumisele. Samas hajaasustuses elavate inimeste üleantavad jäätmete kogused pole väga suurenenud, kuna mitmetest jäätmetest vabanevad endiselt oma kodumajapidamises (nt paberi põletamine ahjudes, komposteerimine aedades, lõketes põletamine). Prügikaste tühjendatakse hõredama asustusega aladel endiselt kord kvartalis ja sinna visatakse enamasti see, mida tõesti muul viisil likvideerida ei õnnestu. Kokkuvõttes võib öelda, et olmejäätmete sh pakendite kogused aasta-aastalt suurenevad, kuigi vaikselt. Osaliselt võib põhjuseks pidada elatustaseme kasvu, kuid sellest enam avaldab mõju üha rohkemate erinevatel viisidel pakendatud toodete jõudmine turule.

Peamiseks probleemiks jäätmetatistika täpsustamisel võib pidada ebaseaduslikul ja isetegevuslikul viisil kõrvaldatud jäätmete hulka. Riiklikust jäätmetatistikast on välja jäänud korraldatud olmejäätmeveoga haaramata jäätmetekitajad, illegaalselt ladestatavad jäätmed (sh isetekkelised ladestuspaigad), tekkekohas kompostitavad ja põletatavad jäätmed. Probleemi võiks aidata leevendada tihedam konteinerite tühjendamine nii hajaasustuses kui tiheasustusaladel, kus vastavalt tühjendamine korra kvartalis on ka jäätmevedajate tagasiside põhjal liiga harva, kuna konteinerid on ületäitunud.

Tabel 9. Kanepi valla jäätmete peamiste jäätmete alamgruppide lõikes aastatel 2010-2013 jäätmearuannete andmetel (JATS).

jäätmete alamgrupp	jäätmete alamgrupi nimi	2010 (t)	2011	2012	2013
02 01	Põllumajanduses, aianduses, vesiviljeluses, metsanduses, jahinduses ja kalapüügil tekkinud jäätmed	47,661	15,207	16,003	0,596
03 01	Puidu töötlemise ning plaatide ja mööbli tootmise jäätmed	97,4	0	0	0
18 02	Loomahaiguste uurimisel, diagnoosimisel, ravimisel või ärahoidmisel tekkinud jäätmed	0,029	0,227	0,002	0,002
15 01	Pakendid (sealhulgas lahus kogutud olmepakendijäätmed)	39,666	47,781	55,983	65,884
15 02	Absorbendid, filtermaterjalid, puhastuskaltsud ja kaitseriietus	0	0	0,016	0,027
16 01	Romusõidukid mitmesugustest liiklusvaldkondadest (sealhulgas liikurmasinad) ning romusõidukite lammutamisel ja sõidukihooldusel tekkinud jäätmed (välja arvatud jaotistes 13 ja 14 ning alajaotises 16 06 ja 16 08 nimetatud jäätmed)	73,024	47,171	27,136	18,746
16 02	Elektri- ja elektroonikaseadmete ning muude seadmete ja aparaatide jäätmed	0,638	2,484	5,647	7,135
16 06	Patareid ja akud	1,282	0,5	2,467	1,226
16 07	Veo- ja hoiumahutite ning vaatide puhastusjäätmed (jaotistes 05 ja 12 nimetatud jäätmed välja arvatud)	32,32	0	0	0
17 01	Betoon, tellised, plaadid ja keraamikatooted	41,72	0	0	0
17 03	Bituumenitaolised segud ning kivisöe- või põlevkivitõrv ja tõrvasaadused	21,2	0	0	0
17 04	Metallid (sealhulgas sulamid)	87,682	157,527	229,306	225,421
17 05	Pinnas (sealhulgas saastunud maa-aladelt eemaldatud pinnas), kivid ja süvenduspinnas	38,34	5,6	0	4766,54
17 06	Isolatsioonimaterjalid ja asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	20,26	24,575	8,05	9,11
17 09	Muu ehitus- ja lammutusprahht	15,07	34,39	35,05	49,68
18 01	Inimese sünnitushooldel ning haiguste diagnoosimisel, ravimisel või ärahoidmisel tekkinud jäätmed	0	0,042	0,008	0
20 03	Muud olmejäätmed	267,648	295,361	237,332	281,404
20 02	Aia- ja haljastujäätmed (sealhulgas kalmistujäätmed)	67,99	81,2	0	0

Kanepi vallas (tabel 9) on pakendite kogumine aasta-aastalt kasvanud, mis on positiivne selles võtmes, et viitab süsteemi heale toimimisele. Tavalisest suuremad pinnase jäätme kogused 2013. aastal on põhjustatud trassiehitustöödest, mil tekib suures koguses süvenduspinnast.

Isolatsioonimaterjalide ja asbesti sisaldavate ehitusmaterjalide alamgrupis on peamine jääde eterniitplaadid, mille teke on seni olnud aastate lõikes erinev. Kõikumised on peamiselt tingitud eramajade katuste vahetamisest, mis on ebaregulaarne tegevus ja mille juures sõltub majaomanikust, kas plaadid antakse üle või mitte. Seega, statistika ühtlustamiseks ei saa siinkohal midagi teha, kuid oluline on jätkuvalt garanteerida eterniitplaatide üleandmise võimalus jäätmejaamades.

Siinkohal võiks tähelepanu juhtida, et kuigi jäätmete tasuta vastuvõtmine soodustaks nõuetele vastavat käitlemist, oleks see vastuolus jäätmeseadusega, mis ütleb, et saastaja maksab. Kuid kui eterniitplaadid jms võtab kohalik omavalitsus tasuta vastu, siis tegelikkuses maksaksid selle teenuse kinni kõik valla elanikud. Seega, jätkuvalt oleks mõistlik organiseerida ohtlike jäätmete tasuta kogumine omavalitsuste poolt selliselt, et seda finantseeriks riik nt läbi KIKi, kuna ka nt eterniidi puhul on tegemist nõukogude aegse ehitusmaterjaliga, mille eest ei ole vastutav ükski konkreetne omavalitsus.

Tänu tootjavastutusorganisatsioonide toimimisele on elektri- ja elektroonikaseadmete ning muude taoliste seadmete ja aparatuuride jäätmete kogumine aastatega suurenenud ja ilmselt suureneb see trend süsteemi paranedes ja inimeste teadlikkuse tõustes veelgi. Peamine kasv tuleneb sellest, et elektri- ja elektroonikaseadmeid on rohkem kui nt 10 aastat tagasi ja ka nende tarbimisaeg on lühenenud (nt remondi asemel ostetakse uus, mobiiltelefonide puhul pidev vahetamine uuema versiooni vastu jms).

Tabel 10. Kõlleste valla jäätmetek peamiste jäätmete alamgruppide lõikes aastatel 2010-2013 jäätmearuannete andmetel (JATS).

jäätmete alamgrupp	jäätmete alamgrupi nimi	2010	2011	2012	2013
02 01	Põllumajanduses, aianduses, vesiviljeluses, metsanduses, jahinduses ja kalapüügil tekkinud jäätmed	87,708	50	50,005	50,6
12 01	Metallide ja plastide mehaanilisel vormimisel ning füüsikalisel ja mehaanilisel pinnatöötlemisel tekkinud jäätmed	0	0,011	0	0
15 01	Pakendid (sealhulgas lahus kogutud olmepakendijäätmed)	24,132	29,223	90,788	165,646
16 01	Romusõidukid mitmesugustest liiklusvaldkondadest (sealhulgas liikurmasinad) ning romusõidukite lammutamisel ja sõidukihooldusel tekkinud jäätmed (välja arvatud jaotistes 13 ja 14 ning alajaotises 16 06 ja 16 08 nimetatud jäätmed)	2,96	6,104	4,169	3,141
16 02	Elektri- ja elektroonikaseadmete ning muude seadmete ja aparatuuride jäätmed	0	3,674	1,976	0,423
16 06	Patareid ja akud	0,344	0,814	1,965	1,38
17 01	Betoon, tellised, plaadid ja keraamikatooted	845	930	0	12 450
17 04	Metallid (sealhulgas sulamid)	34,325	118,442	95,329	89,34
17 06	Isolatsioonimaterjalid ja asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	9,965	10,18	1,28	14,03
17 09	Muu ehitus- ja lammutuspraht	12,17	15,08	13,855	14,18
18 02	Loomahaiguste uurimisel, diagnoosimisel, ravimisel või ärahoidmisel tekkinud jäätmed	0,039	0	0	0
20 01	Olmejäätmete hulgast väljanopitud või liigiti kogutud jäätmed (välja arvatud alajaotises 15 01 nimetatud jäätmed)	5,096	32,963	22,269	6,596
20 03	Muud olmejäätmed	104,576	119,134	89,508	99,052

Ka Kõlleste vallas (tabel 10) on pakendite kogumine aastatega kasvanud, mis on positiivne, sest see peegeldab süsteemi head toimimist. Samas pakendite maht olmejäätmete hulgas ka pidevalt suureneb. Kuna suurenemine on olnud suhteliselt järsk, siis võib öelda, et pakendite üleandmine Kõlleste vallas

on inimestele piisavalt mugav ja ilmselt kogutakse pakendeid eraldi ka kortermajade juurest. Betoon, tellised, plaadid ja keraamikatooted suur osakaal 2013 aastal viitab endiste nõukoguaegsete hoonete lammutamisele ja nende nõuetekohasele käitlusele ning aruandlusele.

Tabel 11. Laheda valla jäätmeteke jäätmete alamgruppide lõikes aastatel 2010-2013 jäätmearuannete andmetel (JATS).

jäätmete alamgrupp	jäätmete alamgrupi nimi	2010 (t)	2011	2012	2013
03 01	Puidu töötlemise ning plaatide ja mööbli tootmise jäätmed	101,47	491,5	325	152
15 01	Pakendid (sealhulgas lahus kogutud olmepakendijäätmed)	40,211	38,08	31,371	47,507
16 01	Romusõidukid mitmesugustest liiklusvaldkondadest (sealhulgas liikurmasinad) ning romusõidukite lammutamisel ja sõidukihooldusel tekkinud jäätmed (välja arvatud jaotistes 13 ja 14 ning alajaotises 16 06 ja 16 08 nimetatud jäätmed)	24,01	10,834	22,425	8,558
16 02	Elektri- ja elektroonikaseadmete ning muude seadmete ja aparatuuride jäätmed	0,009	0,343	1,136	2,948
16 06	Patareid ja akud	0,866	0,314	0,798	0,066
17 04	Metallid (sealhulgas sulamid)	56,006	99,738	196,38	68,327
17 05	Pinnas (sealhulgas saastunud maa-aladelt eemaldatud pinnas), kivid ja süvenduspinnas	0	0	0	142
17 06	Isolatsioonimaterjalid ja asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	8,002	3,5	3,1	4,38
17 09	Muu ehitus- ja lammutuspraht	3,82	7,12	3,79	30,44
20 03	Muud olmejäätmed	71,258	99,76	71,578	72,08

Laheda valla (tabel 11) jäätmeteke on olnud viimastel aastatel stabiilne ning suuri kõikumisi pole esinenud. Välja võib vaid tuua endiste nõukoguaegsete hoonete lammutamise, mille tulemusena suurenes metallijäätmete üleandmine ja pinnase teke 2013 aasta statistikasse.

Tabel 12. Valgjärve valla jäätmeteke peamiste jäätmete alamgruppide lõikes aastatel 2010-2013 jäätmearuannete andmetel (JATS).

jäätmete alamgrupp	jäätmete alamgrupi nimi	2010 (t)	2011	2012	2013
02 01	Põllumajanduses, aianduses, vesiviljeluses, metsanduses, jahinduses ja kalapüügil tekkinud jäätmed	35,879	0,061	0,025	0,173
03 01	Puidu töötlemise ning plaatide ja mööbli tootmise jäätmed	12,139	0	0	0
15 01	Pakendid (sealhulgas lahus kogutud olmepakendijäätmed)	37,188	53,697	35,297	70,338
16 01	Romusõidukid mitmesugustest liiklusvaldkondadest (sealhulgas liikurmasinad) ning romusõidukite lammutamisel ja sõidukihooldusel tekkinud jäätmed (välja arvatud jaotistes 13 ja 14 ning alajaotises 16 06 ja 16 08 nimetatud jäätmed)	45,871	9,013	12,826	10,542
16 02	Elektri- ja elektroonikaseadmete ning muude seadmete ja aparatuuride jäätmed	0	0,727	1,62	2,323
16 06	Patareid ja akud	0,588	1,084	2,782	2,114

17 01	Betoon, tellised, plaadid ja keraamikatooted	98	0	0	0
17 04	Metallid (sealhulgas sulamid)	53,997	101,802	91,669	80,367
17 05	Pinnas (sealhulgas saastunud maa-aladelt eemaldatud pinnas), kivid ja süvenduspinnas	0	6,48	0	0
17 06	Isolatsioonimaterjalid ja asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	0	8,62	4,78	6,56
17 09	Muu ehitus- ja lammutuspraht	3,73	40,98	7,08	12,574
18 01	Inimese sünnitushooldel ning haiguste diagnoosimisel, ravimisel või ärahoidmisel tekkinud jäätmed	0,007	0	0,035	0,003
20 01	Olmejäätmete hulgast väljanõpitud või liigiti kogutud jäätmed (välja arvatud alajaotises 15 01 nimetatud jäätmed)	12,763	6,302	19,535	13,182
20 03	Muud olmejäätmed	105,322	117,72	102,276	114,067

Valgjärve vallas (tabel 12) on aastatel 2010-2013 jäätmete teke olnud normaalse statistilise kõikumise piirides. Jäätmeliikide osas äratav vaid tähelepanu, et aastatel 2010-2013 pole pinnasejätme registreerimist peaaegu toimunud, kuigi nt trassiehitusi jms on toimunud. See tekitab küsimusi, kas kaevikust välja kaevatud pinnas on käideldud nõuetele vastavalt. Tegemist pole keskkonnaohtliku materjaliga, kuid selle üle arvestuse mittepidamine vähendab taaskasutatavate jäätmete hulka statistikas.

Tabel 13. Vastse-Kuuste valla jäätmete peamiste jäätmete alamgruppide lõikes aastatel 2010-2013 jäätmearuannete andmetel (JATS).

jäätmete alamgrupp	jäätmete alamgrupi nimi	2010 (t)	2011	2012	2013
02 01	Põllumajanduses, aianduses, vesiviljeluses, metsanduses, jahinduses ja kalapüügil tekkinud jäätmed	3892,062	0	0,163	5,208
15 01	Pakendid (sealhulgas lahus kogutud olmejäätmed)	68,695	52,394	49,871	36,918
16 01	Romusõidukid mitmesugustest liiklusvaldkondadest (sealhulgas liikurmasinad) ning romusõidukite lammutamisel ja sõidukihooldusel tekkinud jäätmed (välja arvatud jaotistes 13 ja 14 ning alajaotises 16 06 ja 16 08 nimetatud jäätmed)	7,166	9,688	1,896	14,931
16 02	Elektri- ja elektroonikaseadmete ning muude seadmete ja aparaatide jäätmed	0,88	1,481	3,072	0,787
16 06	Patareid ja akud	0	0,27	1,861	0,918
17 04	Metallid (sealhulgas sulamid)	283,284	103,312	70,535	61,858
17 06	Isolatsioonimaterjalid ja asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	1,1	0,94	1,74	33,26
17 09	Muu ehitus- ja lammutuspraht	24,575	29,45	11,92	17,92
20 03	Muud olmejäätmed	196,307	182,246	168,913	155,455

Vastse-Kuuste vallas (tabel 13) on pakendite jäätmete kogumine aastate lõikes pidevalt vähenenud, seejuures 2010. aastaga võrreldes vähenesid kogused 2013. aastal peaaegu kaks korda. Põhjuseks võib olla see, olmejäätmete veo hind on võrreldes eelmise vedajaga kordades odavam ning lisaks on

tõenäoline, et seonduvalt korraldatud olmejäätmete veo laialdase rakendamisega, elanikud ei kogu pakendeid enam eraldi, vaid viskavad enamuse olmejäätmetega koos tellitud konteinerisse. Külakeskustes, kaupluse juures ja kortermajade juures on pakendikonteinerid küll olemas aga inimestel on mugavam pakendeid viia jäätmejaama suurema kogusena korraga ja valada suurde 7 m³ pakendikonteinerisse, mille tühjendamine ei pruugi jäätmearuannete statistikas õieti kajastuda. Kortermajade juures loobuti peale vedaja vahetust suurtest olmejäätmete konteineritest, kuna väiksemad on odavamad ja neid tühjendatakse tihedamalt. Jäätmejaam paikneb kortermajade vahetus läheduse ja inimestel on võimalik ka pakendeid ning paberi ja kartongijäätmei otse sinna viia.

Kui peamisi jäätmeliike vaadata, siis riigi jäätmekavas püstitatud eesmärk - vähendada jäätmeteket, on vähesel määral realiseerunud (joonis 7). Põhjuseks võib pidada pakendatavate toodete pidevat kasvu kaubanduses, samuti elektri- ja elektroonikajäätmete tekke ja nende taaskasutamise suurenemist. Viimane neist on positiivne, kuid samas võib elektroonikaseadmete puhul pidada negatiivseks suunda osta uus vana remontimise asemel.

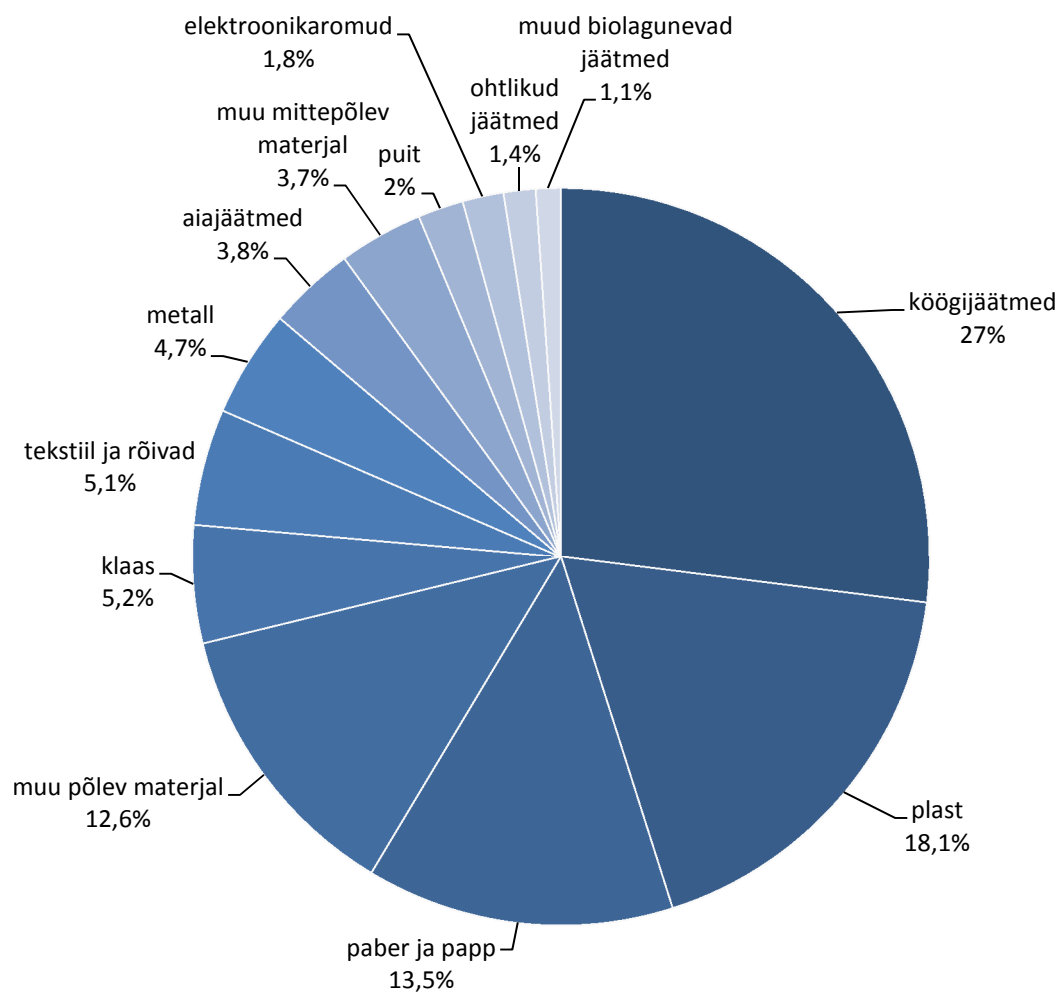
Riikliku jäätmetestatistika puhul tuleb arvestada, et selles võib esineda ebatäpsusi. Esmalt seetõttu, et mitmed jäätmevedajad teenindavad korraga ka naaberomavalitsusi ja maakondi ning nii satuvad jäätmed jäätmekäitluskohta koos, ilma et oleks täpselt eristatud, kui palju jäätmeid kogutakse konkreetsest omavalitsusest. Samuti on ebatäpsused tingitud asjaolust, et ettevõtted ja prügilad on esitanud erinevaid andmeid prügilas vastu võetud jäätmekoguste kohta. Lisaks võivad ka elanikud ise oma jäätmed otse jäätmejaamadesse üle anda. Sellisel juhul enamasti jäätmete päritolu ei määrata.

4.1. Tekkinud jäätmete kogused ja jäätmevoogude areng tulevikus

4.1.1. Olmejäätmed

Olmejäätmed tekivad inimeste igapäevase elutegevuse käigus ning on oma olemuselt heterogeensed ja muutliku koostisega. Olmejäätmed on koduses majapidamises ning kaubanduses, teeninduses või mujal tekkinud oma koostise ja omaduste poolest samalaadsed jäätmed. Olmejäätmetes võib sisalduda nii tava- kui ka ohtlikke jäätmeid. Olmejäätmed ehk tavamõistes prügi on üks peamisi jäätmeliike, mis omavalitsustes tekitab kõige rohkem probleeme. Kui eraldada olmejäätmetest ohtlikud jäätmed, mille üleandmiseks on omavalitsustes piisavalt üleandmiseks võimalusi, siis saame ülejäänud jäätmetest rääkida kui tavaprügist, mis siamaani ladestati prügilasse.

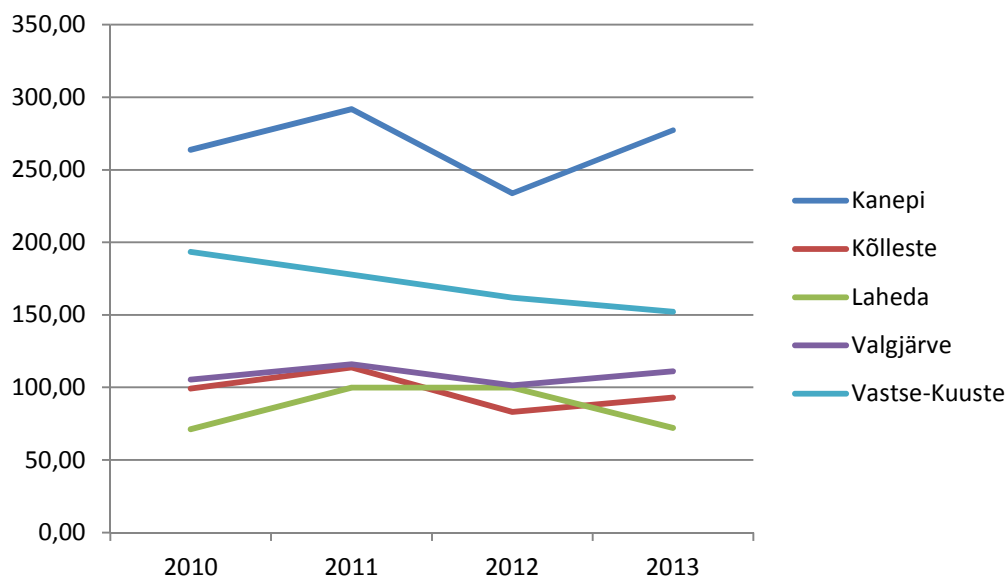
Prügilasse ladestatud segaolmejäätmete koostise analüüsimiseks on Eestis tehtud ainult üksikuid uuringuid. Viimane põhjalikum segaolmejäätmete sortimisuuring viidi läbi üleestiliselt 2012-2013. aastal (joonis 8).

Joonis 8. Eesti keskmine segaolmejäätmete liigiline koostis (SA Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskuse ja Säästva Eesti Instituudi uuring 2012-2013).

Tabel 14. Omavalitsustes tekkivate segaolmejäätmete kogused aastatel 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	el/arv 2013	kg/in kohta (2013)
Kanepi	263,85	291,82	233,89	277,25	2310	120,02
Kõlleste	99,12	113,83	83,08	93,01	1013	91,82
Laheda	71,26	99,76	99,76	72,08	1206	59,77
Valgjärve	105,32	115,92	101,30	111,04	1374	80,81
Vastse- Kuuste	193,37	177,65	161,88	152,09	1138	133,64

Joonis 9. Segaolmejäätmete teke tonnides omavalitsuste lõikes aastatel 2010-2013 (JATS).

Koguseliselt tekib enim segaolmejäätmeid Kanepi vallas (tabel 14, joonis 9). 2013. aasta suhtarvude järgi tekib aga inimese kohta kõige rohkem segaolmejäätmeid Vastse-Kuuste vallas, kuigi jooniselt 9 nähtub, et Vastse-Kuuste segaolmejäätmete kogused tervikuna on viimastel aastatel pidevalt vähenenud. 2013. a. tekkis ühe elaniku kohta segaolmejäätmeid Vastse-Kuuste vallas 133,64 kg ning kõige vähem Laheda vallas 59,77 kg. Vastavalt kehtivale riigi jäätmekavale tekib Eestis aastas ühe elaniku kohta 200-300 kg. Statistika põhjal on võimalik järeldada, et jäätmetest vabanetakse eri viisil ning tihtilugu ebaseaduslikult. Samuti annab valdadest erineva statistilise keskmise korraldatud olmejäätmete veoga liitunud kinnistute arv.

4.1.2. Pakendijäätmed

Pakend on mis tahes materjalist valmistatud toode, mida kasutatakse kauba mahutamiseks, kaitsmiseks, käsitsemiseks, kättetoimetamiseks või esitlemiseks selle kauba olelusringi vältel: toormest kuni valmiskaubani ning tootja käest tarbija kätte jõudmiseni. Pakendiks loetakse ka samal eesmärgil kasutatavaid ühekorrapakendeid.

Pakendite liigid vastavalt Pakendiseadusele:

- müügipakend ehk esmane pakend - lõppkasutajale või tarbijale müügikohas üleandmiseks määratud müügiühiku osa;
- rühmapakend ehk teisene pakend - mõeldud teatud hulga müügiühikute rühmitamiseks müügikohas, sõltumata sellest, kas rühmapakend müüakse koos kaubaga lõppkasutajale või tarbijale või kasutatakse seda vaid kauba käsitsemise lihtsustamiseks, kauba kaitsmiseks või esitlemiseks, kusjuures rühmapakendit on võimalik eemaldada toote omadusi muutmata;
- veopakend ehk kolmandane pakend - mõeldud teatud arvu müügiühikute või rühmapakendis kaupade käsitsemiseks ja veoks, et vältida veol kauba füüsilisi kahjustusi, siia ei kuulu maantee-, raudtee-, mere- ja õhuveokonteinerid.

Kogu Eestis tegutseb tootjavastusel põhinev pakendikogumissüsteem, mida esindavad neli pakendijäätmete kogumisega tegelevat pakendiorganisatsiooni: MTÜ Pakendiringlus (PR), MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon (ETO) ja OÜ Tootjavastutusorganisatsioon (TVO), kes tegelevad segapakendi kogumisega, MTÜ Eesti Pandipakend tegeleb pandiga koormatud joogipakendi kogumise ja taaskasutamisega (vt ka tabel 15). Pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteem toimib peamiselt aktsiisimaksuga koormatud pakendite osas (peamiselt alkoholi ja karastusjookide ühekorra- ja ringluspakend), mis sorteeritakse elanike poolt välja ning kogutakse (ostetakse kokku) nn. taarapunktides. Halvem on olukord segapakendite kogumisel, kus jätkuvalt on väga suur osa prügil segapakendi konteinerites. Kohalike omavalitsuste huvides oleks vajalik ka tihedam pakendikonteinerite võrgustik, uuenduslikud lahendused pakendite kogumisel ja riiklik pakendikogumise reguleerimine.

Võrreldes pakendite koguhulka igapäevase jäätmetekkega, siis võiks pakendijäätmete kogused olla oluliselt suuremad. Jäätmeseadusega on küll tagatud minimaalne nõue omavalitsuse territooriumil, kuid jäätmete üleandmine peab isikule olema ka piisavalt mugav. Üheks põhjuseks vanapaberi kogumise vähesuses on ebaselgus selle kogumise rahastamisel - osa paberist ja papist esineb pakendina, osa mitte. Seetõttu ei saa tootjavastutusorganisatsioonidelt nõuda kogu paberimassi kogumist. Elanikke see olukord ei rahulda, sest kodudes sortitud vanapaberist lahti saamiseks tuleb neile lahendus pakkuda. Vastavalt Pakendiseadusele tuleb tiheasustusalal, kus elab rohkem kui 1000 inimest ruutkilomeetril, tagada 500 meetri raadiuses pakendite kogumiskoha olemasolu. Kui ühel ruutkilomeetril elab 500 inimesest, peab kogumiskoht olema 1000 meetri raadiuses. Mõistlik on samadel tingimustel koguda pakendite ga koos ka vanapaberit. Alljärgnevast tabelist on näha pakendikonteinerite arv ja maht, kuid paljud pakendikonteinerid asuvad kortermajade läheduses ning võib arvata, et hajaasustuses on seaduse täitmine üsna piiripealne. Lisaks pole näiteks Kanepi vallas üks pakendiorganisatsioonidest (Pakendiringlus) seadusega tootjavastutusorganisatsioonile pandud nõuet täitnud.

Tabel 15. Pakendiorganisatsioonide konteinerite asukohad ja arvud omavalitsuste lõikes 2015. aasta seisuga (andmed pakendiorganisatsioonide veebilehtedelt).

Kanepi				
pakendi liik	asukoht	maht	arv	organisatsioon
segapakend	Põlgaste jäätmejaam	4,5	1	ETO
klaaspakend	Põlgaste jäätmejaam	4,5	1	ETO
paber, kartong	Põlgaste jäätmejaam	4,5	1	ETO
segapakend	Apteegi tn plats	2,5	1	ETO
segapakend	Apteegi tn plats	2,5	1	ETO
paber, kartong	Turu 2, Kanepi alevik	2,5	1	TVO
segapakendid	Turu 2, Kanepi alevik	2,5	1	TVO
KOKKU			7	

Kõlleste				
pakendi liik	asukoht	maht	arv	organisatsioon
segapakend	Krootuse, VV taga	2,5	1	ETO
segapakend	Prangli	2,5	1	ETO
segapakend	Veski küla	1,1	1	ETO
segapakend	Karilatsi	2,5	1	ETO
paber, kartong	Krootuse jäätmejaam	4,5	1	ETO
segapakend	Krootuse jäätmejaam	4,5	1	ETO
segapakend	Ihamaru	4,5	1	ETO
segapakend	Tõdu küla	2,5	1	ETO
segapakend	Krootuse kauplus	2,5	1	ETO
segapakend	Piigaste mõis	2,5	1	ETO
segapakend	Karaski küla	1,1	1	ETO
segapakend	Ihamaru kauplus	0,6	1	PR
segapakend	Krootuse kauplus	0,6	1	PR
paber, kartong	Krootuse kauplus	0,6	1	PR
segapakend	Krootuse küla, Pärna 8	0,6	1	PR
paber, kartong	Krootuse küla, Pärna 8	0,6	1	PR
segapakend	Krootuse küla, Pargi 1	2,5	1	TVO
segapakend	Ihamaru kauplus	2,5	1	TVO
KOKKU			18	

Laheda				
liik	asukoht	maht	arv	organisatsioon
segapakend	Tilsi jäätmejaam	4,5	1	ETO
klaaspakend	Tilsi jäätmejaam	4,5	1	ETO
paber, kartong	Tilsi jäätmejaam	4,5	1	ETO
segapakend	Järve kauplus	2,5	1	ETO
paber, kartong	Himma küla	0,24	2	PR
segapakend	Himma kauplus	0,66	1	PR
paber, kartong	Suurküla	0,24	2	PR
paber, kartong	Tilsi kortermajad	0,24	12	PR
segapakend	Järve kaupluse ja elumajade vahel	0,66	1	PR
segapakend	Suurküla	0,6	1	TVO
segapakend	Lahe küla	0,6	1	TVO
segapakend	Vana-Koiola küla	0,6	1	TVO
segapakend	Tilsi küla	0,6	1	TVO
KOKKU			26	

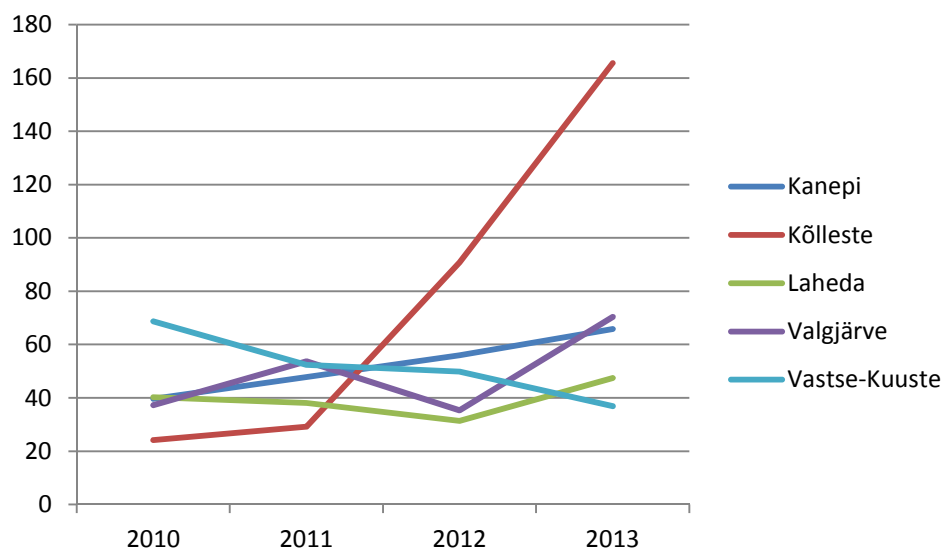
Valgjärve				
liik	asukoht	maht	arv	organisatsioon
segapakend	Saverna jäätmejaam	4,5	2	ETO

klaaspakend	Saverna jäätmejaam	4,5	1	ETO
paber, kartong	Saverna jäätmejaam	4,5	2	ETO
segapakend	Maaritsa külaplats	2,5	1	ETO
segapakend	Saverna kortermajad	2,5	1	ETO
segapakend	Valgjärve kauplus	3	1	PR
paber, kartong	Valgjärve kauplus	2,5	1	PR
segapakend	Sirvaste küla	2,5	1	TVO
segapakend	Aiaste küla	2,5	1	TVO
segapakend	Pikajärve küla	2,5	1	TVO
KOKKU			12	

Vastse-Kuuste				
liik	asukoht	maht	arv	organisatsioon
segapakend	Vastse-Kuuste jäätmejaam	4,5	1	ETO
klaaspakend	Vastse-Kuuste jäätmejaam	4,5	1	ETO
paber, kartong	Vastse-Kuuste jäätmejaam	4,5	1	ETO
segapakend	Karilatsi kortermaja	2,5	1	ETO
segapakend	A&O kauplus	2,5	1	ETO
segapakend	aleviku katlamaja	2,5	1	ETO
paber, kartong	aleviku katlamaja	2,5	1	ETO
segapakend	Kiidjärve, metskonna maja parkla	0,6	1	PR
segapakend	Valgemetsa bussipeatus	0,6	1	PR
segapakend	Vastse-Kuuste alevik	0,6	1	TVO
segapakend	Lootvina küla	0,6	1	TVO
segapakend	Vastse-Kuuste kool	0,6	1	TVO
segapakend	Vastse-Kuuste kortermajad	0,6	1	TVO
segapakend	Vastse-Kuuste kortermajad	0,6	1	TVO
KOKKU			14	

Tabel 16. Pakendijäätmete teke viies omavalitsuses aastatel 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (t)
Kanepi	40	48	56	66	209
Kõlleste	24	29	91	166	310
Laheda	40	38	31	48	157
Valgjärve	37	54	35	70	197
Vastse-Kuuste	69	52	50	37	208

Joonis 10. Pakendijäätmete kogumine (tonnides) viies omavalitsuses perioodil 2010-2013 (JATS).

Tabelist 10 ja joonisest 10 lähtuvalt toimub pakendijäätmete kogumine tõhusalt Kõlleste vallas, mis võib olla ka põhjustatud mõnede ettevõtete jäätmearuandlusest. Lisaks on Kõlleste vallas ka kõige rohkem erinevaid kogumiskonteinerite asukohti ja Kõlleste valla jäätmejaam on avatud kõigil nädalapäevadel.

Eestis on viidud läbi mitu segaolmejäätmete sortimisuuringut. Uuringutulemuste põhjal arvatud Eesti keskmine pakendijäätmete sisaldus segaolmejäätmetes on 34,5% (SA Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskuse ja Säästva Eesti Instituudi uuring 2012-2013). Mahuliselt oli pakendijäätmete osa isegi ligi 60%. Hinnanguliselt arvestatakse Eestis pakendijäätmete koguseks ca 120 kg inimese kohta aastas ning sellest lähtuvalt võiks jäätmekavaga hõlmatud viies omavalitsuses tekkida aastas ca 840 tonni pakendijäätmeid.

Vältimaks olmeprügi sattumist pakendikonteineritesse ja vähendamaks pakendite viskamist olmejäätmete hulka, tuleb omavalitsuste jäätmehoolduses rõhku panna pakendijäätmete kogumissüsteemi korraldamisele ja täiustamisele. Tulevikus on vajalik oluliselt tõhustada ka järelevalvet jäätmetekitajate üle, et vähendada olmeprügi viskamist pakendikonteineritesse. Kaubandusettevõtete, riigi ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse koostöös tuleks leida lahendused pakendikonteinerite paigutamiseks kaubanduskeskuste jms kohtadesse. Antud ettepanekut tuleks arvestada ka uute detailplaneeringute kehtestamisel ja hoonete projekteerimisel.

4.1.3. Paber ja kartong

Paber ja kartong moodustavad olmejäätmete hulgast ligikaudu viiendiku. Seejuures on ahikütte või kaminaga elamutes paberi osakaal väiksem ja kaugküttega elamutes suurem. Reaalselt tekkivad paberijäätmete hulgad on suuremad, seda nii põletatava kui eraldi kogutava vanapaberi arvelt.

Suur osa paberist ja kartongist on taaskasutatav juhul, kui see kogutakse kokku kuiva ja puhtana. Paberi ja kartongi kogumine pole hetkel hõlmatud korraldatud jäätmeveoga, kuna omavalitsustes on selleks loodud avalikud kogumispunktid koos konteinerpargiga. Arvestades valdade tiheasustusalade suurus, siis jäävad sellised kogumiskohad kõigile jäätmetekitajaile mõistlikku kaugusesse.

Pärast hetkel kehtiva korraldatud olmejäätmete veo hanke perioodi lõppu on mõistlik paberit ja kartongi eraldi koguda kortermajades, kus on kümme ja enam korterit. Vähem kui kümne korteriga elamumaa sihtotstarbega kinnistul tuleb paberit ja kartongi koguda liigiti ning viia need jäätmejaama või anda üle jäätmevedajale või -käitlejale.

Taaskasutusorganisatsioonide andmetel pannakse jätkuvalt paberpakendi kogumis-konteineritesse märkimisväärset koguses vanu ajalehti ja ajakirju, mille kogumine pole taaskasutusorganisatsioonide ülesanne. Samas prügilasse ladestatavate jäätmete hulgas on paberi osa oluliselt väiksem, sest palju paberijäätmeid põletatakse. Kuna vanapaberit saab taaskasutada uue paberi tootmiseks, siis edaspidi oleks vajalik töhustada puhta ja kuiva vanapaberi ja kartongi kogumist. Vanapaberi ja papi kogumine on ka üks paremini teostatud jäätmete kogumise viise ja seepärast tuleb omavalitsustel luua jäätmejaamades piisavalt mugavad võimalused selle üleandmiseks.

Tabel 17. Paberi ja kartongi teke viies omavalitsuses aastatel 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (t)
Kanepi	0,82	2,29	1,80	0,75	5,66
Kõlleste	0,00	11,05	10,08	3,32	24,45
Laheda	0,70	3,46	0,73	1,34	6,23
Valgjärve	0,18	0,00	0,56	0,54	1,28
Vastse-Kuuste	1,85	1,85	1,91	1,95	7,56

Vanapaberi ja kartongi üleandmine sõltub paljuski kortermajade osakaalust, konteinerite lähedusest ja jäätmejaamade lahtiolekuaegadest. Jäätmearuandluse infosüsteemi andmete (tabel 17) põhjal võib öelda, et paberi ja kartongi kogumine Kõlleste vallas on teiste jäätmekavaga hõlmatud omavalitsustega võrreldes paremini korraldatud.

4.1.4. Biolagunevad jäätmed

Suurima osa segaolmejäätmetest moodustavad biojäätmed, ca 37%. Biojäätmete suure hulga segaolmejäätmete kogumassist põhjustab asjaolu, et orgaaniline materjal sisaldab rohkelt vett ning on seetõttu raske. Biojäätmed koosnevad peamiselt köögijäätmetest ning aia- ja haljastusjäätmetest. Järgmisena tulevad plast 19% ning paber ja kartong 16%. (SA Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskuse ja Säästva Eesti Instituudi uuring 2012-2013)

Biolagunevad jäätmed on anaeroobselt või aeroobselt lagunevad jäätmed, nagu toidujäätmed, paber ja kartong. Biolagunevate jäätmete hulka kuuluvad aia- ja pargijäätmed (vt kalmistute ja suuremate parkide asukohti jooniselt 11), puit, reoveesete ning loomaväljaheited. Eramajapidamistes aiapäätmed kompostitakse või söödetakse loomadele. Üldkasutataval haljastusaladel, parkides ja kalmistutel tekkivad jäätmed on valdavalt orgaanilised jäätmed, mis sisaldavad teataval määral ka muid jäätmeid. Biolagunevate köögijäätmete iseloom on teistest biolagunevatest jäätmetest erinev (nt suuremad lõhnaprobleemid), seetõttu tuleb biolagunevate jäätmete kogumiskonteinereid tühjendada vähemalt kord nädalas. Aia- ja haljastusjäätmete puhul on tegemist hooajaliselt tekkivate jäätmetega, mida võib kompostida majapidamiste juures või viia need spetsiaalsele biolagunevate jäätmete kompostimisplatsile.

Tulenevalt ELi õigusaktidest on oluline vähendada prügilasse ladestatavate biolagunevate jäätmete hulka. Alates 2020. aasta 16. juulist ei tohi jäätmeseaduse kohaselt prügilasse ladestatavate olmejäätmete hulgas olla biolagunevaid jäätmeid üle 20 massiprotsendi.

Aia, haljastus ning pargijäätmete kompostimist võimaldab Põlva linna kalmistu juurde rajatud kompostimisplats, aga sinna ei viida toidujäätmeid. Jäätmekavaga hõlmatud valdades spetsiaalsed kompostimisplatsid puuduvad. Sellest tulenevalt ei korraldatud hanget ka biolagunevate jäätmete kogumiseks. Loodetavasti lähiajal tekivad piirkonnas lahendused ka toidujäätmete kompostimiseks ning järgmise korraldatud olmejäätmete veo hanke raames on võimalik ka kortermajade ja ettevõtete juurest biolagunevaid jäätmeid koguda.

Hajaasustuses on eramajapidamistel loodud kompostimisvõimalused ning viies vallas sellega probleeme ei ole (vt ka tabel 18). Peale hetkel kehtiva korraldatud olmejäätmete veo hanke perioodi lõppu on vajalik biolagunevaid jäätmeid eraldi koguda, kui kinnistul on vähemalt kümme korterit. Väikeelamutes tuleb köögijäätmeid kompostida selleks ettenähtud, kahjuritest eest kaitstud kompostimisnõudes (kompostrites). Aia- ja haljastusjäätmeid võib kompostida lahtiselt aunades. Haljastusjäätmete osa suurendab ka kohalike kalmistute biolagunevad jäätmed, mis osadel kalmistutel kompostitakse ning seetõttu ei kajastu jäätmestatistikas. Näiteks Kanepi vallas on kalmistu küllastajatele jäätmete liigiti kogumiseks paigutatud eraldi kogumismahuteid. Haljastusjäätmeid tekib ka nt koolide parkide korrastamisel jm, mida reeglina põletatakse, kuigi koostöös põllumajandusettevõtetega võiks leida lahendused komposteerimiseks.

Joonis 11. Suuremate kalmistute ja parkide asukohad.

Tabel 18. Aia- ja haljastusjätmete (sh kalmistujäätmete), põllumajanduses tekkivate biojätmete ning puidu töötlemise ning plaatide ja mööbli tootmise jäätmete kogused omavalitsustes perioodil 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010			2011			2012			2013		
	20 02	02 01	03 01	20 02	02 01	03 01	20 02	02 01	03 01	20 02	02 01	03 01
Kanepi	67,99	47,66	97,4	81,2	15,2			16			0,6	
Kõlleste		87,71			50			50			50,6	
Laheda		11,7	101			492			325			152
Valgjärve		35,88	12,1		0,06			0,03			0,17	
Vastse-Kuuste		3892				6		0,16			5,21	

4.1.5. Ohtlikud jäätmed

Ohtlikud jäätmed moodustavad alla 1% jäätmete kogumassist, kuid vaatamata väiksele hulgale on nende kogumine eraldiseisvalt äärmiselt oluline, kuna need sisaldavad ohtlikke aineid inimesele ja keskkonnale. Ohtlike jäätmete alla kuuluvaid alaliike on palju, kuid üldiselt kuuluvad ohtlike jäätmete hulka õlid, lakid, värvid, lambid, happed, kütused, pestitsiidid, ravimid, lahustid, asbesti ja muid ohtlikke kemikaale sisaldavad ained ja materjalid.

Jäätmeseadusest tulenevalt on kodumajapidamistes tekkivate jäätmete (va probleemtooted) kogumise ja üleandmise süsteemi korraldamine kohaliku omavalitsuse ülesanne. Ohtlikud jäätmed vajavad erikäitlemist ja nendega võivad tegeleda vaid vastavat litsentsi omavad ettevõtted.

Ohtlike jäätmeid tekib nii majapidamistes kui ettevõtetes. Ettevõtetes tekib nii spetsiifilisi tootmisjääke kui majapidamistega sarnaseid ohtlike jäätmeid. Ohtlike jäätmeid saavad omavalitsuste elanikud üle anda jäätmejaamades, mis on olemas kõigis viies vallas. Jäätmete üleandmine on tasuta ning lisaks jäätmejaamadele kogutakse jäätmeid ka SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel ohtlike jäätmete kogumisringi raames. Viie omavalitsuse lõikes on perioodil 2011-2014 enim ohtlike jäätmete kogumisringe korraldatud Valgjärve vallas (kolmel korral) ja ühel korral ka Kõlleste vallas. Omavalitsused ei näe enam erilist vajadust ohtlike jäätmete kogumisringide järele, kuna ühelt poolt ohtlike jäätmeid võrreldes varasemaga enam nii palju ei teki ja teisalt on olemas neid vastu võttev jäätmejaamade võrgustik.

Suuri ohtlike jäätmete koguseid tekitavaid tööstusettevõtteid valdades pole. Ettevõtluses tekkivad ohtlikud jäätmed sarnanevad majapidamistes tekkivatega: vanaõlid ning muud õlidega seonduvad jäätmed, vanad akud ning patareid ja elavhõbedalambid.

Keskkonnakaitse seisukohalt on väga oluline koguda ohtlike jäätmeid eraldi, sest loodusesse sattudes võivad neis sisalduvad mürgid või muud kahjulikud ained reostada suuri maa-alasid või veekogusid. Ohtlike jäätmete teke on otseses seoses toodetes kasutatavate kemikaalidega, kuid kogu maailmas on suund asendada kahjulikud koostisained vähem saastavatega. Näiteks aasta aastalt väheneb ohtlike aineid sisaldavate värvide, hapete jms osakaal ning seetõttu on lootust ka ohtlike jäätmete vähenemisele.

Tabel 19. Ohtlike jäätmete teke viies omavalitsuses aastatel 2010-2013 (JATS). Patareide ja akude jäätme hulgas kajastuvad probleemtoodete seas (vt ptk 4.1.7).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (t)
Kanepi	65,414	28,065	17,223	23,28	133,982
Kõlleste	13,929	17,229	7,115	16,445	54,718
Laheda	15,557	4,933	12,481	8,537	41,508
Valgjärve	9,015	13,339	15,765	14,61	52,729
Vastse-Kuuste	7,192	5,069	6,889	37,474	56,624

Koguste kõikumise (tabel 19) peamiseks põhjusteks on üleriiklike kampaaniate ja teavituste korraldamise aeg, millest tulenevalt ka aktiivsemalt ohtlikke jäätmeid on kogutud.

Tabel 20. Vanaõli teke viies omavalitsuses aastatel 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (t)
Kanepi	0	0,062	0	0	0,062
Kõlleste	0	0	0	0	0
Laheda	0	0,21	0,1	0,12	0,43
Valgjärve	0	0	0	0	0
Vastse-Kuuste	0	0	0	0	0

Vanaõli kogumine on olnud aastate läikes äärmiselt kõikum ning üleantavad kogused on olnud pigem marginaalsed. Väikesed kogused on hajaasustusega omavalitsustes üsna tavapärased, sest vanaõli tekkekohti on võrreldes linnade autoremonditöökodadega oluliselt vähem ning põllumajandusmasinate remondil jms tekkivat vanaõli kasutatakse sageli aiapostide, puukuuride jne puitmaterjali immutamiseks. See tegevus pole küll keskkonnakaitselisest seisukohast lubatav, kuid on oluliselt vähem keskkonda saastav, kui vanaõli põletamine.

Tabel 21. Asbesti sisaldavate ehitusjäätmete teke viies omavalitsuses aastatel 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (t)
Kanepi	20,26	24,56	8,05	9,08	61,95
Kõlleste	9,965	10,18	1,28	14,03	35,455
Laheda	8	3,5	3,1	4,38	18,98
Valgjärve	0	8,62	4,78	6,56	19,96
Vastse-Kuuste	1,1	0,94	1,74	33,26	37,04

Asbesti sisaldavate jäätmete kogumine toimub peamiselt jäätmejaamades ning enamus sellest moodustab eterniit. Antud jäätmeliigi koguseid on äärmiselt raske prognoosida ning peamiselt sõltuvad need ehitus või lammutustegevusest. Jäätmete kogumise mahud omavalitsuste kohta on viimastel aastatel tõusnud, mis näitab inimeste teadlikkust asbestijäätmete käitlemise nõuetest ning tahtest asbesti sisaldavatest jäätmetest legaalselt vabanemiseks. Eterniidijäätmete üleandmine on omavalitsustele ka kõige suuremaks probleemiks, kus jäätmete tasuta vastu võtmisel suurenevad omavalitsuste kulud märgatavalt, kuid neid tasu eest vastu võttes satuvad nad tihtilugu loodusesse ning omavalitsusel tuleb täiendavalt tasuda jäätmete kogumise, transpordi ja utiliseerimise eest. Kuna tegemist on peamiselt nõukogude ajast pärit ohtliku materjaliga, siis tasub kaaluda jäätmete vastuvõtmist kampaaniate ja ohtlike jäätmete kogumisringide raames, millega kaasnevad omavalitsusele vaid projekti omafinantseeringu kulud.

Võib väita, et kõigis omavalitsustes on vähem või rohkem probleemne väikeettevõtluses tekkivate ohtlike jäätmete üleandmine kogumisringide käigus või viimine jäätmejaamadesse (eelkõige vanaõli). Paljudel juhtudel antakse jäätmed üle eraisikuna ja üleandmisel võidakse esitada vale aadress. Keskkonna seisukohast on siiski tegemist positiivse nähtusega, kuna ohtlikud jäätmed ei satu looduskeskkonda vaid käideldakse nõuetekohaselt.

Edaspidi tasub kindlasti jätkata SA KIK toel ohtlike jäätmete kogumisringe ja jäätmejaamades kogutavate ohtlike jäätmete kogumist, kuni see ei ole lahendatud üleriigiliselt rahastatava süsteemiga. Kuid seejuures võiks KIKi toel läbiviidav kogumisring hõlmata ka jäätmejaamu. Ohtlike jäätmete paremaks kogumiseks tasub kaaluda jäätmejaamade igapäevast lahtiolekuaega ning ohtlike jäätmete avaliku kogumispunktide laiendamist litsentsiga jäätmekäitlejate abil ning SA KIK toel. Samuti oleks vajalik tõhustada järelevalvet ettevõtete üle, kus tekib ohtlikke jäätmeid ning mille puhul on oht, et need võidakse üle anda eraisikuna (nt autoremonditöökojad, ehitusega tegelevad ettevõtted). Kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjas tuleb sätestada kohustus, et taolised ettevõtted peavad pidama eraldi arvestust ostetud/saadud ja üle antud ohtlike jäätmete koguste osas.

4.1.6. Metallijäätmed

Metallijäätmed on põhikoostiselt mustmetallidest, värvilistest metallidest või nende sulamitest koosnevad jäätmed. Metallijäätmete täpsustatud nimistu on kehtestatud keskkonnaministri määrusega.

Üldiselt on Eestis metallijäätmete kogumissüsteem normaalselt toiminud. Metallijäätmete kokkuostuhinnad on olnud motiveerivad, et neid ei jääks loodusesse või hoonetesse seisma. Mingil määral toimub küll nende ajutine ladustamine tekkekohas, kuid teatud aja möödudes antakse need siiski jäätmekäitlejatele üle. Metallijäätmete kogumine toimib süsteemselt, sest metallijäätmete kogumine ja edasimüük teise toorme kasutajatele on majanduslikult tasuv tegevus.

Aasta-aastalt on märgata metallijäätmete üleandmise vähenemist, sest järjest vähemaks jääb nõukogude aegset tehnikat ja vanametalli. Pole lisandunud ka töötlevat tööstust, kus tekiks metallijäätmeid, mis mõjutaks statistikat.

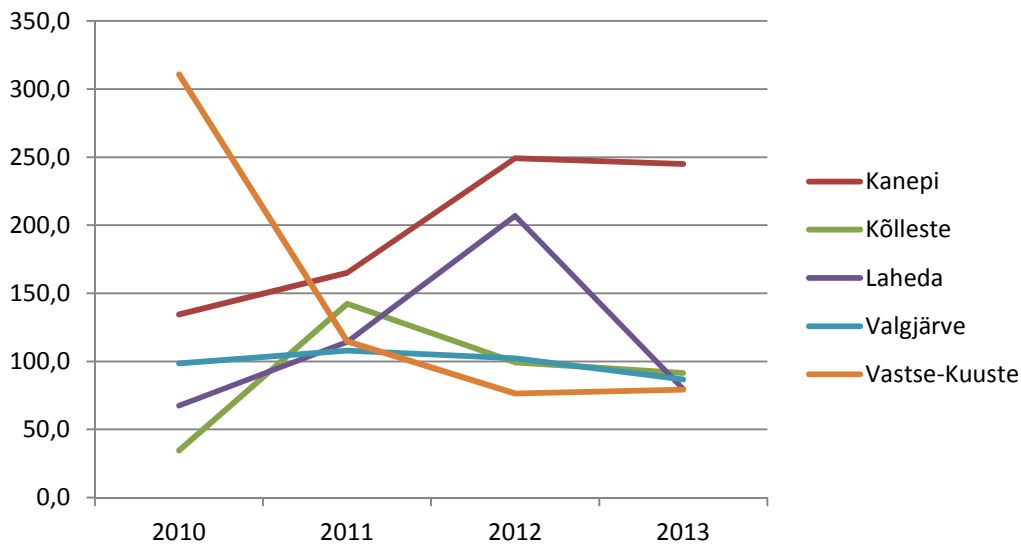
Äärmiselt oluline on jätkata jäätmete kogumist jäätmejaamades, sest väikeste koguste metallijäätmete tekkel ei ole majanduslikult mõttekas neid viia kokkuostu, vaid need visatakse olmejäätmete hulka. Jäätmejaamadesse viiakse ka muid jäätmeid, mis annab lootust, et metallijäätmed antakse üle ka väiksemates kogustes.

Tabel 22. Olmejäätmete hulgast välja nopitud või liigiti kogutud metalli (koodiga 20 01 40) kogused aastatel 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (t)
Kanepi	3,6	3,1	14,7	9,5	30,8
Kõlleste	0,0	15,3	2,8	0,9	19,0
Laheda	2,3	4,4	7,9	0,2	14,8
Valgjärve	1,9	2,1	6,7	2,7	13,5
Vastse- Kuuste	26,2	4,1	3,5	2,2	36,0

Tabel 23. Metallijäätmete (sisaldab jäätmeid koodiga 02 01, 12 01, 15 01, 16 01, 16 02, 17 04, 19 12, 20 01) kogumine omavalitsuste lõikes aastatel 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (t)
Kanepi	134,4	165,2	249,3	245,0	793,9
Kõlleste	34,5	142,3	99,3	91,6	367,7
Laheda	67,5	114,4	207,0	79,8	468,7
Valgjärve	98,6	107,9	102,4	86,9	395,8
Vastse-Kuuste	310,8	114,8	76,4	79,4	581,3

Joonis 12. Metallijäätmete (sisaldab jäätmeid koodiga 02 01, 12 01, 15 01, 16 01, 16 02, 17 04, 19 12, 20 01) koguhulk (tonnides) omavalitsuste lõikes perioodil 2010-2013 (JATS).

JATSi andmetel on metallijäätmete koguteke omavalitsustes kümme korda suurem (tabel 23, joonis 12), kui olmes tekkivate metallijäätmete kogumine (tabel 22). Peamiselt sisaldub antud numbrites vanaraua kogumine nii ettevõtelt kui ka eraisikutelt. Viimastel aastatel võiks arvata, et nõukogudeaegse metalli varud hakkavad vähenema, kuid jäätmestatistika seda ei kinnita. Peamiselt sõltub see siiski kogumiskampaaniate aktiivsusest ja metalli kokkuostuhindade tõusust.

4.1.7. Probleemtooted

Probleemtoode on toode, mille jäätmed põhjustavad või võivad põhjustada tervise- või keskkonnaohtu, keskkonnahäiringuid või keskkonna ülemäärast risustamist. Probleemtooted on:

- patareid ja akud;
- mootorsõidukid ja nende osad;
- elektri- ja elektroonikaseadmed ja nende osad;
- rehvid;
- põllumajandusplast.

Laiendatud tootjavastutuse põhimõtte kohaselt peab tootja tagama tema turule lastud probleemtootest tekkivate jäätmete kogumise ja nende taaskasutamise, korduskasutamise või nende kõrvaldamise. Nende tegevustega seotud kulud kannab tootja. Tootjal on kohustus koguda ja edasisele käitlemisele suunata ka sellest probleemtootest tekkinud jäätmed, mis on turule lastud enne tootjavastutuse rakendumist (nn endisaegsed ehk ajaloolised jäätmed). Laiendatud tootjavastutus tähendab seda, et tootja vastutab toote eest alates selle valmistamisest ja/või turule laskmisest kuni selle jäätmeteks muutumiseni ja kuni need jäätmed lakkavad olemast jäätmed. Seega ei ole tootja vabanenud vastutusest, kui ta on enda turule lastud toodetest tekkinud jäätmed kokku korjanud ja need jäätmekäitlejale üle andnud. Toote valmistamisel peab tootja võimalikult suures ulatuses piirama ohtlike ainete kasutamist, hõlbustada toodetest tekkivate jäätmete ringlussevõttu, vältima vajadust kõrvaldada jäätmeid ohtlike jäätmetena ning edendada teisese toorme kasutamist toodetes.

Probleemtooteregister on register, kuhu koondatakse andmed probleemtoodete tootjate kohta ning kus hoitakse ja töödeldakse Eestis valmistatud, Eestisse sisseveetud ja Eestist väljaveetud probleemtoodete ja probleemtoodetest tekkinud jäätmete taaskasutamise andmeid. Tootjad on kohustatud end registreerima probleemtooteregistris ja esitama registrisse andmeid turule lastud probleemtoodete ning kogutud ja taaskasutatud probleemtoodetest tekkinud jäätmete kohta.

Patareid ja akud

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 7. augusti 2008. a määrusele nr 124 "Patareidest ja akudest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord ning sihtarvud ja sihtarvude saavutamise tähtajad" kohaselt saab patareisid ja akusid tasuta tagastada ka turustaja müügipunkti. Tootja ja turustaja on kohustatud kantavate ning mootorsõidukite patareide ja akude jäätmed kasutajalt turustaja müügikohtade kaudu tasuta tagasi võtma. Turustaja ei tohi keelduda selle tootjaga koostööd tegemast patarei- ja akujäätmete kogumisel, kelle patareisid ja akusid on võimalik tema müügikohas osta, st ta ei tohi eelistada ühte tootjat teistele, kui tema müügikohas müüakse mitme tootja patareisid ja akusid. Turustaja ei tohi keelduda tootjalt või tootjatel kogumismahutit vastu võtmast (näiteks põhjusel, et konteineri värv ei ole sobiv või kuju ei ole õige), kui tal endal kogumismahutit ei ole. Patarei- ja akujäätmete käitlus- ja ladustamiskoht, sealhulgas ajutine ladustamiskoht, peab vastama jäätmeseaduses jäätmekäitluskohale sätestatud nõuetele ning olema vedelikukindla pinnakattega ja ilmastikukindla pealiskattega.

Patarei- ja akujäätmete kogumismahutid, mida kasutatakse välitingimustes, peavad olema ilmastikukindlad, ei tohi läbi lasta vedelikke, on happekindel ning kust ei saa kolmandad isikud ilma abivahendeid kasutamata või mahutit purustamata patareisid ja akusid välja võtta. Siseruumides kasutatav mahuti ei pea olema ilmastikukindel, kuid kõik teised nõuded laienevad sellele.

Viies omavalitsuses on perioodil 2010-2013 kogutud ca 282 tonni probleemtooteid, aastate lõikes kõiguvad numbrid 24-134 tonni vahel. Neist patareide ja akude osakaal on 7,7% (tabel 24) ehk 21,6 tonni nelja aasta peale.

Tabel 24. Patareide ja akude kogumishulgad viies omavalitsuses aastatel 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (t)
Kanepi	1,282	0,5	2,467	1,226	5,475
Kõlleste	0,344	0,814	1,965	1,38	4,503
Laheda	0,866	0,314	0,798	0,066	2,044
Valgjärve	0,588	1,084	2,782	2,114	6,568
Vastse-Kuuste	0	0,27	1,861	0,918	3,049

Tootjad peavad tagama, et jäätmetena oleks kogutud vähemalt 25% ning hiljemalt 26. septembriks 2016 vähemalt 45% viimase kolme aasta keskmisena turule lastud kantavate patareide ja akude kogusest konkreetset kalendriaastal. Mootorsõidukite patarei- ja akujäätmetel on need kogumise määrad vastavalt 75% ja 90%. Kogumise määra arvutamisel võetakse arvesse elektroonikaromudest eemaldatud patareid ja akud, kuid ei võeta arvesse mootorsõidukitest eemaldatud patareisid ja akusid.

Mootorsõidukid ja nende osad

Mootorsõiduki tootja on isik, kes valmistab mootorsõidukeid või veab majandus- või kutsetegevuse korras Eestisse sisse mootorsõidukeid. Mootorsõiduki osa tootja on isik, kes sõltumata müügiviisist laseb majandus- või kutsetegevuse käigus turule mootorsõiduki osi. Nii mootorsõiduki tootja kui mootorsõiduki osade tootja koostöös turustajaga peab tegema turustaja müügikohtade kaudu mootorsõidukite või nende osade kasutajatele kättesaadavaks teabe romusõidukite tagastamiskohtade kohta. Romusõiduki vastuvõtmisel on tootja kohustatud tasuta vastu võtma ka kuni neli sõiduki küljes olevat rehvi ning sõidukiga kaasas oleva tagavararehvi ning korraldama nende taaskasutuse. Romusõiduki käitluskoht (lammutuskoda) peab esitama Maanteeameti liiklusregistrile lammutustõendi elektrooniliselt sisestades selle vahetult andmebaasi. Lammutustõendi võib esitada Maanteeametile ka probleemtooteregistris registreeritud tootja, kui ta tagab, et romusõiduk viiakse ohtlike jäätmete käitluslitsentsi ja jäätmeluba omavasse käitluskohta (lammutuskotta). Romusõiduki käitluskoht või tootja peab andma romusõiduki üleandnud isikule lammutustõendi paberil ainult viimase nõudmisel. Sõiduk kustutatakse liiklusregistrist ainult lammutustõendi alusel.

Tabel 25. Romusõiduki kogused viies omavalitsuses aastatel 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (t)
Kanepi	3,847	1,325	1,857	6,653	13,682
Kõlleste	0	1,16	0	0	1,16
Laheda	0	1,18	3,079	3,763	8,022
Valgjärve	2,926	0	3,753	0,94	7,619
Vastse-Kuuste	1,08	0	0	0	1,08

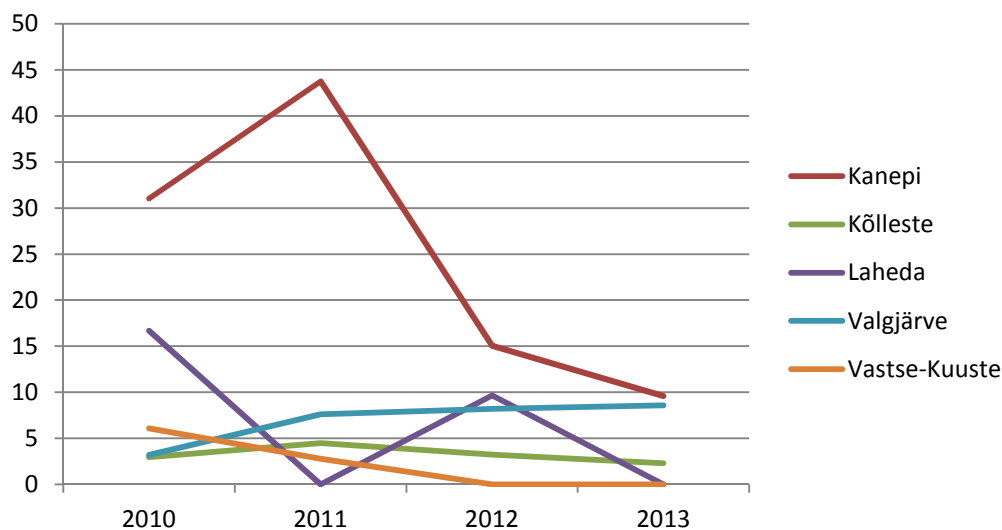
Antud viies omavalitsuses ei ole romusõidukite teke märkimisväärne ning neid on peamiselt antud üle Kanepi, Laheda ja Valgjärve vallas (tabel 25). Tasub kindlasti inimeste teadlikkust tõsta kohaliku ajalehe toel romusõidukite üleandmise võimalustest, kuna maapiirkondades sagedane romusõidukite

hoidmine aias, garaažides või kuuride juures. Need võivad pikalt seisma jäädes põhjustada keskkonnareostust.

Rehvid

Vanarehvide kogumist reguleerib lisaks Vabariigi Valitsuse 17. juuni 2010. a määrus nr 80 „Rehvidest tekkinud jäätmete kogumise, tootjale tagastamise ning taaskasutamise või kõrvaldamise nõuded ja kord“. Nimetatud määruse § 5 kohaselt on tootjad kohustatud vanarehvid tasuta tagasi võtma piiramata koguses: rehvide kasutajalt, mootorsõidukite ja rehvide hooldustöökojalt (v.a hooldustöökojalt, kes tegeleb ka romusõidukite töötlemisega), kohalikul omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmejaama lepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt.

Samuti võtab vanarehve vastu suur osa rehvide müügiga tegelevaid ettevõtteid, kui samast ettevõttest ostetakse uued rehvid. Tootja või teda esindav organisatsioon peab rajama vanarehvide kogumispunktid igasse Eesti maakonda. Tootja peab rajama vanarehvide kogumispunktid vähemalt igasse Eesti linna, alevisse ning üle 1500 elanikuga alevikku. Tootjad, kes lasevad turule täisrehve või kaevanduskallurite rehve või rehve üksnes koos mootorsõidukitega või haagistega, ei ole kohustatud rajama üle-eestiliselt kogumispunkte, vaid peavad tagama vanarehvide kogumise muul viisil (näiteks kogumise müügikoha või -kohtade kaudu).

Joonis 13. Valdades kogutud vanarehvide hulk tonnides aastatel 2010-2013 (JATS).

Üldiselt on vanarehvide kogumine olnud omavalitsuste lõikes stabiilne (joonis 13), va Kanepi vald, kus 2011. aastal vanarehvide üleandmine tavapärasest suuremas koguses, on statsitikat tugevalt moonutanud. Ilmselt pärinesid need kogused põllumajandusettevõtetelt, mis kasutavad vanarehve silohoidlate katmisel. Vanarehve võetakse hetkel vastu kõikides jäätmejaamades.

Elektri- ja elektroonikaseadmed ja nende osad

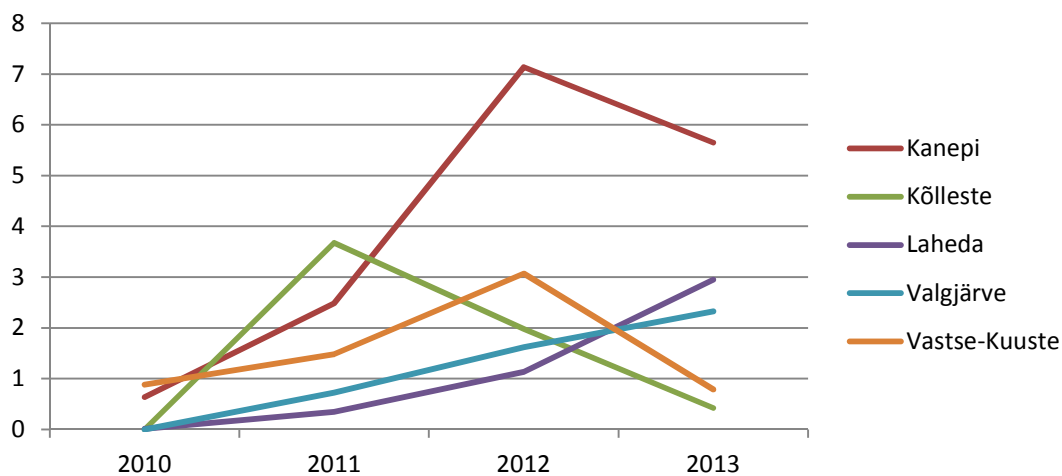
Jäätmeseaduse kohaselt kuuluvad elektri- ja elektroonikajäätmed probleemtoodete hulka, kuna võivad sisaldada eri liiki ohtlikke jäätmeid. Vastavalt tootjavastutus põhimõttele on tootjad kohustatud tagama tema valmistatud, edasimüüdüd või sisseveetud probleemtoodetest tekkivate jäätmete kokkukogumise ja nende taaskasutamise või nende kõrvaldamise. Tootja võib valida, kas ta

täidab kohustused individuaalselt, annab need kirjaliku lepinguga üle tootjate ühendusele või ühineb tootjate ühendusega.

Eestis korraldavad elektri- ja elektroonikaseadmete tootmise ja müügiga tegelevate ettevõtjate poolt neil lasuvate tootjavastutuse kohustuste täitmist MTÜ EES-Ringlus ja MTÜ Eesti Elektroonikaromu. Tootja või teda esindav tootjavastutusorganisatsioon peab rajama kodumajapidamises kasutatavatest elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete kogumispunktid igasse Eesti maakonda. Tootja peab rajama vähemalt iga üle 3500 elanikuga linna või valla territooriumile kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumispunkti.

Turustaja on kohustatud oma müügikohas elektroonikaromu valdajalt tasuta arvulise vastavuse alusel tagasi võtma turustatava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektroonikaromu. Turustaja ei tohi keelduda elektroonikaromu vastuvõtmisest. Kui kodumajapidamises kasutatava elektri- ja elektroonikaseadme turustajast ei ole mööda avalikke teid 10 km raadiuses elektroonikaromude kogumiskohta, peab turustaja oma müügikohas füüsiliselt isikult tasuta tagasi võtma talle müüdava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektroonikaromu, sõltumata sellest, kas see füüsiline isik on soetanud või soetab turustajalt samalaadse seadme. Turustaja on kohustatud oma müügikohas, mille müügipind on vähemalt 400 m², tasuta tagasi võtma väikseid elektroonikaromusid, mille ükski väline mõõde ei ületa 25 cm, sõltumata sellest, kas kasutaja ostab uue sama liiki seadme või kas selles müügikohas müüakse sellist liiki seadmeid.

Turustaja ei ole kohustatud oma müügikohas vastu võtma saastunud elektroonikaromu. Saastunud elektroonikaromu tuleb üle anda elektroonikaromu kogumispunkti, mis asub mõne jäätmekäitluskoha (näiteks jäätmejaama, jäätmete kogumispunkti) territooriumil. Tootja on kohustatud elektroonikaromu valdajalt kodumajapidamiste elektroonikaromud tasuta vastu võtma, sõltumata üleantavate elektroonikaromude arvust. Tootja on kohustatud ka turustajalt, kohalikul omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmejaama halduslepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt kodumajapidamiste elektroonikaromud tasuta tagasi võtma, sõltumata üleantavate elektroonikaromude arvust.

Joonis 14. Omavalitsustes aastatel 2010-2013 kogutud elektri- ja elektroonikajäätmed (tonnides) (JATS).

Elektri- ja elektroonikajäätmete kogumine ja kogused sõltuvad peamiselt jäätmejaamade lahtiolekuaegadest ja seal vastu võetavatest kogustest (joonis 14). Mitmetest jäätmejaamadest, mis on avatud vähemalt viiel päeval nädalas, on tulnud tagasisidet, et elektroonikajäätmeid on toodud ka nendest omavalitsustest, kus sel päeval on jäätmejaam kinni. Jäätmejaamades tasub pidada arvestust jäätmeid üleandvate isikute suhtes, kuid mõistlik on vastu võtta ka mujalt toodud jäätmeid, kuna elektroonika üleandmine on kohalikule omavalitsusele tasuta. Selliselt välditakse elektroonika sattumist nt metsa alla või kraavi.

Põllumajandusplast

Põllumajandusplast on põllumajanduses või aianduses kasutatav silopallikile, silokattekile, kiletunnel, kattevõrk ja plastnõör. Põllumajandusplasti tootja on isik, kes valmistab või veab majandus- või kutsetegevuse korras Eestisse sisse põllumajandusplasti.

Alates 1. jaanuarist 2013 on põllumajandusplasti tootja kohustatud tagasi võtma ja korraldama oma turule lastud põllumajandusplastist tekkinud jäätmete taaskasutamise. Tootja ei ole kohustatud siiski tagasi võtma põllumajandusplasti jäätmeid rohkem kui on tema poolt eelmisel kalendriaastal turule lastud plasti kogumass. Samuti ei pea näiteks ainult kiletunnelit Eestis turule laskev tootja tagasi võtma kasutatud kattevõrke ja vastupidi.

Põllumajandusplasti kasutaja peab saama tekkinud põllumajandusplasti jäätmed üle anda tasuta. Tootja peab korraldama põllumajandusplasti jäätmete kogumise nii, et igas Eesti maakonnas oleks vähemalt üks kogumispunkt. Samas ette teatades saab põllumajandusplasti üle anda ka jäätmekäitlejale. Põllumajandusplasti saab tasuta üle anda jäätmejaamades, kuigi põllumajandusettevõtetal on kasulik koguda põllumajandusplast ja viia see Tartu või Võru maakonnas asuvasse jäätmekeskusesse, kus seda võetakse vastu tasuta eest. Lisaks on võimalus anda tasuta üle tootjavastutusorganisatsioonidele, kes on korraldanud kogumisringe.

Tootja võib lisaks kogumispunktide rajamisele korraldada põllumajandusplasti jäätmete kogumist ka otse põllumajandusettevõtjate juurest. Laiendatud tootjavastutuse rakendamine põllumajandusplastidele tähendab põllumajandusettevõtja või aiapidaja jaoks seda, et ta ei pea korraldama enam ise näiteks kasvuhoonekile või silokile taaskasutamist, vaid ta võib nõuda põllumajandusplasti tootjalt või põllumajandusplaste müüvalt ettevõtjalt (turustajalt) teavet, kuhu ta võib kasvuhoonekilest või silokilest tekkinud jäätmed tasuta ära anda (tagastada).

Tabel 26. Põllumajandusplasti (koodiga 02 01 04 - välja arvatud pakendid) kogumine omavalitsustest aastatel 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (t)
Kanepi	0	0	0	0	0
Kõlleste	0	0	0	0,6	0,6
Laheda	10,92	0	0	0	10,92
Valgjärve	0	0	0	0	0
Vastse-Kuuste	0	0	0	5,2	5,2

Kuigi Põlva maakond on põllumajanduses hästi esindatud, näitab statistika siiski muud. Põllumajandusplasti üleandmine on väga heitlik (tabel 26) ning mitmetes omavalitsustes pole seda viimastel aastatel jäätmetatistikas kajastunud. Antud numbritest lähtuvalt võib järeldada, et põllumajandusplasti kas põletatakse tekkekohal või antakse see üle jäätmekäitlejatele, kes korrektselt ei kajasta seda oma aruannetes. Kohalikul omavalitsusel ja Keskkonnainspeksioonil on õigus nõuda infot põllumajandusettevõtelt nendel tekkiva põllumajandusplasti üleandmise kohta. Kui vastav tõestusmaterjal puudub, siis võib suure tõenäosusega tegemist olla jäätmete põletamisega või muul viisil ebaseadusliku jäätmete likvideerimisega.

4.1.8. Tervishoiuasutuste jäätmed

Tervishoiu jäätmed on nii inimese kui ka loomade tervishoiu, ravimise ning hooldusega seotud vastavates asutustes tekkivad jäätmed. Tervishoiuasutused (sh ka veterinaarasutused) peavad välja töötama sisemised juhised jäätmete liigiti kogumiseks ja edasiseks käitlemiseks.

Jäätmed tuleb pakkida tekkekohas, sealhulgas koduviitidel tekkinud jäätmed. Jäätmed tuleb viia tekkekohast pakituna tervishoiuasutuse jäätmeoidlasse kuni üleandmiseni vastavat luba omavale jäätmekäitlusettevõttele. Vastavalt keskkonnaministri määrusele „Prügila rajamise, kasutamise ja sulgemise nõuded“ on eelnevalt töödeldud tervishoiu- ja veterinaarasutuste nakkusttekitavate jäätmete ladestamine tavaprügilatesse täielikult keelatud alates 31. detsembrist 2004.

Tervishoiul tekkivate jäätmete käitluse riikliku juhendmaterjali alusel võib tervishoiujäätmete tekitajad jagada esma-, teise ja kolmanda tasandi tervishoiuasutusteks:

- esmatasandi tervishoiuasutused on kohaliku tähtsusega, nt: perearstid, ambulatooriumid ja polikliinikud, mis osutavad esmatasandi meditsiiniabi ja igapäevast ambulatoorset esmaabi; perearstid ja hambakliinikud; hooldekodud ja rehabilitatsiooniasutused eakatele inimestele; koduõed, kes teostavad hooldust kodus; loomakliinikud ja loomaarstid;
- teise tasandi tervishoiuasutused on maakonnahaiglad, mis pakuvad statsionaarset hooldust, kaasa arvatud tavaliselt sisemeditsiin ja üldkirurgia; eriarstid, kes osutavad spetsiifilist meditsiiniabi ja töötavad kas iseseisvate eraarstidena või haiglate või polikliinikute ambulatoorsetes osakondades; sünnitushaiglad ja –majad; meditsiiniuurimisinstituudid ja suuremad laboratooriumid; kohtuekspertiisi asutused; verekeskused;
- kolmanda tasandi tervishoiuasutused on suuremad haiglad, mis praegu asuvad ainult Tallinnas ja Tartus, st ülikooli- ja spetsialiseeritud haiglad, mis on võimelised osutama kõrgeima tasandi meditsiiniteenust.

Tervishoiuasutustes tekib lisaks olmejäätmetele rohkesti mitmesuguseid spetsiifilisi jäätmeid. Peale nõuetekohast töötlust saab neid jäätmeid üle anda juba olmejäätmetena. Lisaks perearstikeskustele ja maakonna haiglatele tekib loomakasvatamisega tegelevatel ettevõtetel samuti vanu ravimeid ja veterinaarpreparaate.

Tabel 27. Tervishoiuasutuste (sh veterinaarasutuste) jäätmete kogumine omavalitsuste lõikes aastatel 2010-2013 (esitatud kg-des) (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (kg)
Kanepi	29	269	1	2	301
Kõlleste	39	0	0	0	39
Laheda	198	0	0	0	198
Valgjärve	7	2	35	3	47
Vastse- Kuuste	5	13	6	12	36

Tervishoiuasutustes tuleb rakendada jäätmete liigiti kogumist – kõik ohtlikud jäätmed tuleb nakkusohu vältimiseks koguda ja kõrvaldada nõuetekohaselt ning vältida nende sattumist prügilatesse (vt ka tabel 27). Tervishoiujäätmeid antakse Põlva maakonnas üle Põlva haigla ohtlike jäätmete kogumispunkti. 2014. aasta seisuga on tervishoiujäätmete käitlus enam asutustes korrektselt teostatud ning need antakse üle Tartu Ülikooli Kliinikumi käitlusettevõttele. Tervishoiuasutustes jäätmete käitlemise korra omavalitsuse territooriumil sätestatakse vastava omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjadega.

4.1.9. Ehitus- ja lammutusjäätmed

Igasugune ehitus- ja lammutustegevus toob kaasa jäätmete tekke. Ehitus- ja lammutusjäätmed koosnevad mitmesugustest materjalidest – mineraalsed materjalid (pinnas, kivid, kipsil põhinevad materjalid, klaas), puit, metall, ohtlikud ained (näiteks värvijäägid, asbest, keemiliselt töödeldud puit jms).

Nimetatud jäätmete tekke kogused sõltuvad otseselt majanduslikust olukorrast - mida kiirem on majanduslik kasv, seda enam toimub uute ehitiste rajamine ning vanade renoveerimine ja lammutamine.

Ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemist reguleerivad omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjad. Ehitusjäätmete käitlemise küsimused tuleb lahendada juba ehitise projekteerimise etapis. Ehitusloa taotlemisel tuleb arendajal esitada selgitus jäätmete tekke ja üleandmise kohta ning ehitise vastuvõtmisel dokument jäätmete nõuetekohase käitlemise kohta.

Hinnanguliselt tekib väikelinnades/valdades ehitus- ja lammutusjäätmeid 150-300 kg/a elaniku kohta (Jäätmekava koostamise juhend, Sihtasutus REC Estonia, 2003). Võib eeldada, et tekkivate ehitus- ja lammutusjäätmete kogus on olulisel määral suurem kui ametlikus statistikas kajastub, kuna suur osa neist käideldakse segaolmejäätmetena või taaskasutatakse kohapeal. Tegelikult tekkivate ehitus- ja lammutusjäätmete koguste kohta puudub põhjalik ülevaade, omavalitsustes ehitusega tegelevad ettevõtted jäätmearuandeid valdavalt ei esita (vt ka tabel 28).

Tabel 28. Ehitus- ja lammutusjäätmete kogumine omavalitsuste lõikes aastatel 2010-2013 (JATS).

omavalitsus	2010	2011	2012	2013	KOKKU (t)
Kanepi	224	222	272	5051	5770
Kõlleste	901	1074	110	12568	14 653
Laheda	68	110	203	245	627
Valgjärve	156	158	104	100	517
Vastse-Kuuste	309	134	84	113	640

5. Jäätmekäitluskohad

Võrreldes ajaga, mil suleti kohalikud prügilad on vähenenud vajadus jäätmete kohapealseks lõppkäitluseks, sest korraldatud olmejäätmete veo rakendumise tulemusena on alanenud hinnad jäätmete veol. Eestis on alates 2009. a. kuus nõuetele vastavat nn. europrügilat: Jõelähtme, Uikala, Väätša, Torma, Paikuse, Tallinna ehitusjäätmete ladestusala. Hetkel veetakse omavalitsuses tekkivad olmejäätmed Põlvas, Tartu või Võru ümberlaadimisjaama ning sealt edasi lõppkäitlusele. Hetkel viiakse suur osa olmeprügist siiski jäätmepõletustehasesse, kus on jäätmete üleandmine odavam, kui nõuetele vastavas prügilas. Viies vallas asuvatest jäätmekäitluskohadest annab ülevaate tabel 29.

Tabel 29. Jäätmekäitluskohad omavalitsustes (Keskkonnaregister).

Omavalitsus	Objekti nimetus	Käitleja	Tegevuse liik	Olukord
Kanepi	Vapa laudakompleks	Ekso Farm OÜ	muu tegevus	töötav
Kanepi	Uiburindu farm	Kaska Luiga talu	vanarehvide käitluskoht	töötav
Kõlleste	Tõmmoja farm	Krootuse Agro AS	vanarehvide käitluskoht	töötav
Kõlleste	CISTA katlamaja	Cista, AS	koospõletustehas	töötav
Kõlleste	Prangi ehitusjäätmete vaheladu	AAV Teenused OÜ	ümberlaadimisjaam, vaheladu	töötav
Laheda	Tilsi katlamaja	Madesaare UÜ	koospõletustehas	töötav
Laheda	Lahe pakendite kogumiskoht	Santerman OÜ	tavajäätmete käitluskoht	suletud
Laheda	Lahe MÜ metallijäätmete kokkuost	Selmet Invest OÜ	metallijäätmete käitluskoht	suletud
Laheda	Himma mööblitehase katlamaja	SUWEM, AS	koospõletustehas	töötav
Valgjärve	Saverna katlamaja	Saverna Teenus OÜ	koospõletustehas	töötav

Valgjärve	Kula seafarm	Atria Farmid OÜ	muu tegevus	suletud
Vastse-Kuuste	Vastse-Kuuste suurfarm	Vastse Kuuste POÜ	koospõletustehas	suletud
Vastse-Kuuste	Nõmme pinnasetäite koht	Elmo Unt	ümberlaadimisjaam, vaheladu, Muu tegevus	töötav
Vastse-Kuuste	Farmi koldetuha vaheladu	Astelaid OÜ	ümberlaadimisjaam, vaheladu	töötav

Jäätmekäitluskohtade nimistus ei kajastu valdades asuvad jäätmejaamad, kuna nendele pole väljastatud jäätmeluba ning antud hetkel tõlgendatakse neid objekte, kui eriliigiliste jäätmekonteinerite hoiuplatsina. Tulevikus tasub kaaluda ka jäätmeloa hankimist, sest see võimaldaks lihtsamalt läbi viia ohtlike jäätmete kogumisringe ja teenuste osutamist ettevõtetele.

Kanepi jäätmejaam – asub Põlgaste külas AS Mahta Kütus tankla juures. Avatud iga päev kell 8.00 – 16.00 pöördudes tankla töötaja poole. Vastu võetakse: vanapaber ja kartong, pakendijäätmed, mööbel, (leht)klaas, rehvid, elektri- ja elektroonikajäätmed, ehitusjäätmed, ohtlikud jäätmed. Asbest katuseplaati (eterniiti) võetakse vastu kuni 10 plaati. Asbest jäätmeid suuremates kogustes utiliseerib jäätmetekitaja ise. Ehituskive ja betooni jäätmejaamas vastu ei võeta. Jäätmejaama teenindab AS Epler & Lorenz. Lähtuvalt määrusest „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ tuleks jäätmejaamas vastu võtta ka biolagunevaid aia- ja haljastusjäätmeid, metalli, puitu ja suurjäätmeid.

Kõlleste jäätmejaam – asub Krootuse külas katlamaja kõrval. Avatud iga päev kell 8.00 – 17.00 pöördudes tankla töötaja poole. Vastu võetakse: vanapaber ja kartong, pakendijäätmed, mööbel, (leht)klaas, rehvid, elektri- ja elektroonikajäätmed, ehitusjäätmed, ohtlikud jäätmed. Jäätmejaama teenindab AS Epler & Lorenz. Tulenevalt olmejäätmete sortimise määrusest on vajalik jaamas võtta vastu ka biolagunevad aia- ja haljastusjäätmeid, metalli, puitu ja suurjäätmeid.

Tilsi jäätmejaam (Laheda) – Jäätmejaama võivad oma jäätmeid tasuta tuua kõik Laheda valla elanikud. Lahtiolekuajad: Esmaspäev - 08.00-13.00, neljapäev - 18.00-20.00 ja iga kuu esimene laupäev- teatades ette telefonil. Vastu võetakse: majapidamises tekkinud ohtlikud jäätmed (akud, patareid, värvi-, laki- ja liimijäätmeid, ravimijäätmed, päevavalguslambid, olmekemikaale, õli ja õlifiltreid jm), elektroonikaseadmed (külmikud, telerid jm), taaskasutatavad jäätmed (vanapaber ja -metall, plast- ja klaastaara), ehitusjäätmed, eterniiti ja kilejäätmeid, suuremõotmelised jäätmed (mööbel) ja vanu autorehve. Täiendavalt on vajalik vastu võtta ka biolagunevaid aia- ja haljastus ning puidu jäätmeid.

Valgjärve jäätmejaam – Saverna külas Tallinn-Tartu-Luhamaa maantee ääres. Avatud neljapäeval ja laupäeval 10.00 - 18.00. Vastu võetakse ohtlikud jäätmed, kompleksed elektri- ja elektroonikaseadmed, suuremõotmelised jäätmed, pakendijäätmed, vanapaber ja kartong, vanarehvid, kile, (leht)klaas. Jäätmed võetakse vastu tasuta (va ehitusjäätmed, mööbel ja eterniit). Täiendavalt on vajalik vastu võtta ka biolagunevaid aia- ja haljastusjäätmeid, metalli, puitu.

Vastse-Kuuste jäätmejaam – Vastse-Kuuste Soojus OÜ-le kuuluva katlamaja tagusel territooriumil avatud jäätmejaam. Vallakodanikud (ainult Vastse-Kuuste valla elanike registrisse kantud füüsilised isikud, kes on liitunud korraldatud olmejäätmeveoga) saavad jäätmejaamas tasuta üle anda järgnevalt nimetatud jäätmeliike: klaastaara, puhtad pakendid, kartong, paber, rehvid, eterniit, mööbel, ehitusjäätmed, kile, (leht)klaas, elektri- ja elektroonikaseadmed, telerid, külmikud ja ohtlikud jäätmed. Täiendavalt on vajalik vastu võtta ka biolagunevaid aia- ja haljastusjäätmeid, suurjäätmeid, metalli, puitu. Juriidilistelt isikutelt ja teiste omavalitsuste elanikel jäätmeid vastu ei võeta. Jäätmejaamas on videovalve. Jäätmejaam avatud E, T ja N 8.00-12.00 ja 13.00-17.00, muudel aegadel vastavalt eelnevale kokkuleppele Vastse-Kuuste Soojus telefonil.

Tulenevalt 01.01.2016 jõustuvast keskkonnaministri 16.01.2007 määruse nr 4 „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ § 4¹ lõikest kaks on kohalike omavalitsuste jäätmejaamad kohustatud 2016. aastast liigiti koguma ka tekstiili ning bioloogiliselt mittelagunevaid aia- ja haljastusjäätmeid.

Otstarbekas oleks kaaluda süsteemi, kus kõikidel viie valla elanikel on õigus sorditud jäätmeid üle anda ükskõik millises ülalpool nimetatud jäätmejaamas. Selline olukord tagaks inimestele paremad jäätmete üle andmise võimalused ning väldiks jäätmete ebaseaduslikku sattumist metsaalustesse. Vajalik on kaaluda finantseerimise süsteemi erinevaid lahendusi.

6. Jääkreostusobjektid

Keskonnaregistri andmetel riikliku tähtsusega objekte jäätmekavaga hõlmatud valdades ei eksisteeri. Jääkreostusobjektidena (tabel 30) on vaid kirjas käesoleval hetkel kasutuses olevad mahutid, mis on nõuetele vastavad ja ohtu keskkonnale otseselt ei põhjusta. Maapealse mahutina on vaid kasutusel Laheda vallas asuv Madesaare UÜ mahuti, mis asub endise lastekodu hoone kõrval.

Tabel 30. Omavalitsuste jääkreostusobjektid (Keskonnaregister).

Omavalitsus	Objekti nimetus	Tüüp	Olemasolev olukord
Kanepi	Mahta Kütus AS	tankla	kasutusel
Kõlleste	Krootuse Agro AS	mahuti	kasutusel
Laheda	Madesaare UÜ	mahuti	kasutusel
Valgjärve	Põlva Teed AS	mahuti	kasutusel
Valgjärve	Alvistra AS	tankla	kasutusel

7. Probleemid jäätmehoolduses

Sarnaselt kogu Eestile on ka Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla jäätmehoolduse probleemid tingitud valdkonna alarahastamisest. Omavalitsustele laekuv saastetasu on muutunud olematuks ning läbi tasandusfondi laekuvad summad kipuvad jätma jäätmehoolduse tahaplaanile. Väiksemates jäätmejaamades pole pidevalt haldavat personali või on jäätmejaam avatud vaid mõnel päeval nädalas. Ideaalses olukorras võiks teenindav asutus olla kaubandusega sarnaselt avatud 7 päeva nädalas või siis vähemalt loodud võimalus jäätmete tasuta üleandmiseks. Senimaani toimunud ladestamispõhine jäätmekäitlussüsteem enam ei toimi ning tuleb hakata looma uut süsteemi. Järgnevalt on esitatud peamised omavalitsuste probleemid jäätmehoolduse korraldamisel:

- jäätmevaldajate registri erinev tase. Vedaja ja omavalitsuse vahel toimub andmevahetus nõ Exceli baasil, mis nõuab pidevat jälgimist, et jäätmehooldus toimiks kõikidel majapidamistel;
- järelevalve jäätmehoolduseeskirja täitmise üle. Puudub vajalik ametkond (väärteo menetlejad) ning omavalitsustes nn. „naabersuhted“;
- saastetasude põhine jäätmekäitluse rahastamine on muutunud olematuks. Tasandusfondi rahad ei anna kohustust omavalitsusele suunata finantsvahendeid jäätmemajanduse korraldamiseks või on need vahendid minimaalsed;
- korraldatud jäätmeveo konkursside keerukus ning dumping hinnad. Konteinerite hinnad pole kulupõhised ning tekitavad elanikkonnas pahameelt/segadust. Omavalitsused peavad tegelema jäätmehoolduse korraldamise asemel keeruka hanke ettevalmistamisega või elanikkonnale dumpinghindade põhjuste selgitamisega;
- korraldatud olmejäätmete veo arengu peatumine, tingituna asjaolust, et jäätmeveo õigus antakse kolmeks aastaks (max 5 aastat) ning jäätmevedajal ei ole motivatsiooni teha pikaajalisi investeeringuid;

- korraldatud olmejäätmete veo raames puudub piisav paindlikkus ja võimalus teiste teenuste kasutamiseks, kuna piirkonnas on eelisseisund hanke võitnud ettevõtte;
- väljaspool korraldatud olmejäätmete vedu hinnad mitmekordsed;
- ülevaade jäätmetekitajatest on puudulik - riiklik jäätmetestatistika ei ole piisavalt adekvaatne;
- mittetäielik jäätmearuandlus - jäätmekoodide erinev tõlgendamine. Koodidega ei teki probleeme ohtlike jäätmete korral, kuna need liiguvad tekitajalt lõppkäitlejani koos saatelehtedega. Muude jäätmete kogumisel aga saatelehed puuduvad ja koodide tõlgendamine on erinev;
- korraldatud olmejäätmete veo hinnad liiga madalad. Eramajapidamistel tekib vale ettekujutus jäätmeveo maksumusest ning odavad konteineri tühjendamise hinnad ei motiveeri sorteerima;
- jäätmete kohapealne põletamine, mille kohta puudub adekvaatne info. Levinud on lauspõletamine kodumajapidamistes. Tegevus on ohtlik ja keskkonnakahjulik, kuna jäätmetes leidub ka ohtlikke aineid ning materjale, mille põlemisel tekivad ohtlikud ühendid. Levinud on kõigi materjalide põletamine, mis tuld võtavad;
- elanike ebahühtlane keskkonnateadlikkus ning vähene informeeritus jäätmevaldkonnas toimuvatest muutustest. Inimesed ei ole harjunud käituma ja mõtlema keskkonnasäästlikult;
- puudub jäätmete rajatiste ja kogumiskohtade ühtses stiilis sildistamine. Lisaks erinevad organisatsioonid kasutavad eri värvi ja liiki konteinereid ja väiksematel omavalitsustel puudub võimalus/jõud nende mõjutamiseks;
- puuduvad võimalused biolagunevaid jäätmeid eraldi sorteerida (köögijäätmed), üle anda või kohapeal kompostida. Kompostitud materjali keeruline turustamine;
- pakendikonteinerite ületäitumine ja vähene arv. Pakendikonteinerid puuduvad paljude kaupluste või teenindusasutuste juures;
- puudub võimalus suuremõõtmeliste ehitus- ja lammutusjäätmete üleandmiseks. Puuduvad võimalused purustamiseks;
- korraldatud olmejäätmeveo puhul on osad teed suurele prügiautole läbimatud ning ei pääse kõikidele majapidamistele ligi. Kevadel ja sügisel rasked veokid rikuvad tee;
- haljastusjäätmed ladestatakse sobimatutesse kohtadesse;
- paberikonteinerite puudumine või nende vähesus piirkonnas;
- puudub vajalik maa, kuhu uusi jäätmekäitlusrajatisi või kogumispunkti ehitada. Omavalitsus ei saa kohustada korteriühistut või muud ettevõtet kogumispunkti omale maale rajama. Vastutavad pakendiorganisatsioonid ja kohalik omavalitsus ise;
- pakendikonteineritesse muude olmejäätmete viskamine ja vastupidi. Olmejäätmete hulka satuvad pakendid, paber ja kartong ning ohtlikud jäätmed;
- paberi ja kartongi veoringi puudumine maapiirkonnas. Juhul kui oleks soovi tellida paberikonteinerit, siis jäätmefirmade paberiringid pole maapiirkonda arendatud või on väga harva;
- jäätmejaamad ei kata kõiki vajadusi ja vajavad edasiarendamist. Puudub võimalus tasuliste jäätmete üleandmiseks/kaalumiseks ning jäätmejaamad pole mitmetel päevadel nädalas avatud;
- jäätmejaamade turvalisus. Pimedal ajal on jaama rüüstamised, aia lõhkumised ja jäätmete aia taha jätmise;

- elanikkonna vähene teadlikkus jäätmekäitlusest (sorteerimine, jäätmete äraandmise võimalused jne);
- väiksemad remondi vms teenuseid osutavad ettevõtted annavad ohtlikud jäätmed üle eraisikuna, mille eest tasuvad kaudselt kõik omavalitsuse elanikud;
- suuremõõtmeliste jäätmete üleandmise keerukus, kallis hind eraldi tellimisel;
- jäätmejaamade keskkonnaohtlikkus - platsid valdavalt killustikalusega, millega kaasneb keskkonnaoht, kui ohtlikud jäätmed peaksid lekkima;
- sagedasem jäätmekäitlusrajatiste teavituskampaania. Inimeste töö ja elukohad on erinevates omavalitsustes ning teave ei jõua sihtpunktini.

8. Jäätmehoolduse rahastamine

Peamiseks probleemiks jäätmehoolduse rahastamisel on jätkuvalt saastetasude põhine riiklik finantseerimise süsteem, mis käesoleval hetkel enam ei toimi. Riigi poolt on püütud omavalitsustele kompenseerida saastetasu vähenemist läbi tasandusfondi. Tasandusfondi summad pole siiski kasvanud selles mahu, mida võib eeldada tarbimise suurenemisest ja toodete pakendamisest tuleneva jäätmehoolduse kulude tõusuga. Kuna olmejäätmete prügilasse ladestamine on viimastel aastatel peaaegu lõppenud, on ka saastetasul põhinev omavalitsuste rahastamine sellisel kujul praktiliselt lõppenud. Seega on omavalitsustel jäätmehoolduse korraldamisel ja õigusaktidega pandud kohustuste täitmisel võimalik täna tugineda peamiselt ainult oma eelarvelistele vahenditele. Lisaks oma rahale on omavalitsustel võimalik taotleda toetust Keskkonnainvesteeringute Keskusest. Finantsressursside puudumine on olnud ka üheks peamiseks põhjuseks, miks paljud omavalitsused ei saa täita seadusest tulenevaid otseseid kohustusi jäätmehoolduse korraldamiseks. Lisaks saastetasudele on võimalus omavalitsusel riigilt saada finantsvahendeid muudest keskkonnatasudest (kaevandustasu jne). Keskkonnatasude rakendamise eesmärk ja kasutamise põhialused on sätestatud seaduse paragrahvis 4:

- keskkonnatasude rakendamise eesmärk on vältida või vähendada loodusvarade kasutamisega, saasteainete keskkonda heitmisega ja jäätmete kõrvaldamisega seotud võimalikku kahju;
- keskkonnatasudest saadav raha jaotatakse käesoleva seadusega sätestatud ulatuses riigieelarve ja keskkonnakasutuse asukoha kohalike omavalitsuste eelarvete vahel;
- keskkonnatasudest riigieelarvesse laekuvat raha kasutatakse sihtotstarbeliselt keskkonnaseisundi hoidmiseks, loodusvarade taastootmiseks ja keskkonnakahjustuste heastamiseks.

Keskkonnatasude osakaal omavalitsuse eelarves on aga väga marginaalne või paljudel juhtudel olematu ning ei anna võimalust piisavalt investeerida jäätmehooldusesse. Kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduse kulude katmine saastetasude arvel on vastuolus üldise eesmärgiga jäätmehoolduses: vähendada tekkivat ja ladestavat jäätmemahutu. Saastetasudest laekuv tulu ei ole piisav kulude katmiseks, mis tihti peale on kordades suuremad. Suurema tulu saamise eesmärgil tuleks rohkem saastata, see ei ole aga keskkonnahoidlik ja on vastuolus riigi jäätmekava üldpõhimõtetega. Riiklikul tasandil on arutatud ka täiendava tasu kehtestamist korraldatud olmejäätmete veol, mis annaks võimaluse täiendavalt finantseerida kohaliku omavalitsuse jäätmehooldust. Käesolevaks hetkeks aga

konkreetsed meetmeid selle rakendamiseks pole seadustesse kirjutatud ning kohalikul omavalitsusel puudub õigus antud maksu kehtestamiseks/tasu saamiseks. Vastavalt kohalike maksude seadusele on volikogudel õigus kehtestada järgmisi makse: reklaamimaks, teede ja tänavate sulgemise maks, mootorsõidukimaks, loomapidamismaks, lõbustusmaks, parkimistasu. Praktiliselt oleks täiendavate maksude või tasude kehtestamine väiksemates omavalitsustes poliitiliselt teostamatu.

9. Jäätmehoolduse areng ja jäätmerajatiste infrastruktuur

Jäätmehoolduse planeerimisel ja jäätmekava tegevuste elluviimisel tuleb lähtuda kehtivatest õigusaktidest, riiklikest arengudokumentidest ja seatud eesmärkidest. Lisaks tuleb lähtuda riigi jäätmekava eesmärkidest. Jäätmehoolduse areng keskendub Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla jäätmehoolduse korraldamisele perioodil 2016-2020.

Nimetatud omavalitsuste jäätmehoolduse pikemaajalised ja üldisemad arengusuunad:

- Jäätmetekke vähendamine ja keskkonnaohutu kõrvaldamine. Vajalik on rajada toimiv jäätmete kogumisrajatiste süsteem, et elanikel oleks piisavalt mugav tekkinud jäätmeid üle anda.
- Omavalitsuste jäätmehoolduse ühine korraldamine ning võimaliku eestvedaja leidmine jäätmehoolduse korraldamiseks.
- Ladestamiseks saadetavate jäätme hulka vähendamine ja taaskasutuse suurendamine. Võimalikult paljude jäätmeliikide kohapealne ringlussevõtt materjalipõhiselt või energiaallikana.
- Jäätmekäitlusrajatiste võrgustiku ühtne haldamine või selle korraldamine.
- Kõigi jäätmetekitajate haaramine jäätmete kogumise ja käitlemise võrku.

Jäätmekava konkreetsetest ja lühiajalistest eesmärkidest saab välja tuua peamiselt kolm põhivaldkonda, milleks on jäätmehoolduse süsteemi korrastamine, infrastruktuuri arendamine ja haldamine ning järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine. Peamised rahalised kulutused on seotud infrastruktuuri arendamisega ja jäätmekäitluse igapäevase haldamiskuluga. Kogu jäätmemajanduse arenduse eesmärgiks on edaspidi kulude kokkuhoid ja läbi koostöömehhanismide süsteemi optimeerimine. Paljude valikute puhul on eelduseks terve maakonna koostöö ja poliitiline kokkulepe peamiselt „pehmete“ tegevuste osas. Jäätmekava antud peatükk pakubki välja konkreetseid tegevused ja väljundi, mille elluviimine otsustatakse ühisvajaduse tekkimisel.

9.1. Jäätmehoolduse süsteemi korrastamine

Seadustega on kohalikule omavalitsusele pandud kohustuseks jäätmekäitluse korraldamine ning seda reguleerivad vastava valdkonna seadused ning määrused. Samade tegevustega peavad tegelema kõik omavalitsused ning vastavaid õigusakte, hankeid, projekte jms tegevusi viivad ellu valdades töötavad spetsialistid. Vältimaks pidevat töö dubleerimist, oleks mõistlik nimetatud tegevuste elluviimiseks anda roteeruva valituse ühele omavalitsusest või palgata ühine jäätmemajanduse valdkonna eest vastutav spetsialist. Läbi selle isiku või organisatsiooni suureneb koostöö ja paraneb jäätmehoolduse ühine korraldamine. Samuti muutub valdkonna tundmine professionaalsemaks ning valdades hetkel tegutsevad spetsialistid saavad keskenduda teistele valdkondadele. Tulemuseks on jäätmehooldusega seotud tegevuste ja kohustuste ülevõtmine omavalitsustelt ning omavalitsuste töökoormuse vähendamine.

Jäätmekava koostamise hetkel on omavalitsustes läbi viidud korraldatud olmejäätmete veo hange ning seda ka pikendatud. Senise süsteemi jätkumisel võiks järgmise hanke juba läbi viia nimetatud spetsialist või eestvedaja omavalitsus. Sellega tagatakse ühtne jäätmekäitus Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla territooriumitel ning madalamad hinnad jäätmetekitajatele. Sellele eelnevalt on vajalik ka ühise jäätmevaldajate registri loomine. Ligipääs on igal omavalitsusel ainult enda omavalitsust puudutavatele andmetele. Jäätmeveo süsteemseks muutmiseks oleks vajalik ühtset hanget terve maakonna peale, mis annaks võimaluse esitada tingimusi ka jäätmevedajale. Samuti on vedu teostaval ettevõttel majanduslikult põhjendatud investeeringute teostamine (väiksemad/kergemad jäätmeveokid, süvakogumismahutid jne).

Tagamaks laialdasemat arusaama jäätmemajanduse toimimisest ja seeläbi selle edukust on vajalik läbi viia keskkonnateadlikkuse kampaaniaid. Seni on jäätmeinformatsiooni levitatud peamiselt kohalikes ajalehtedes, omavalitsuste kodulehtedel ning üleriigiliste kampaaniate käigus, kuid vajalik on jäätmekäitluse info võimalikult laialdane ja pidev levik.

Tihtiilugu tekivad inimestel jäätmed ootamatult ning nad soovivad neist kiiremas korras vabaneda. Vältimaks jäätmete sattumist selleks mitte ettenähtud kohtadesse on vajalik paigaldada korteriühistute trepikodadesse statsionaarsed stendid jäätmekäitluse infoga (jäätmejaamade lahtiolekuajad, konteinerite asukohad, kontaktid jm). Info peaks olema edastatud võimalikult minimaalselt, kuid samas illustratiivselt, sest reeglina ei suudeta trepikodades vms kohas lugeda pikki juhendmaterjale. Lisaks korterelamutele on vajalik propageerida sorteerimisharjumusi ka eramajapidamistes, omavalitsuste allasutustes (nt lasteaiad, koolid, kultuurimajad, raamatukogud jm) ja teenindustettevõtetes (kauplused, ilusalongid, perearstikeskused jne). Omavalitsuste allasutuste puhul on vajalik ka hoonesiseste jäätmemahutite soetamine ja materjalipõhine sildistamine (patareid, klaaspakend, paber, olmejäätmed jne).

Lisaks laiemale jäätmeinfo levitamisele viies omavalitsuses tuleks maakondlikul tasandil kaaluda ühtses stiilis jäätmemajandusega seonduvate viitade ja jäätmeinfo tahvlite paigaldamist, kuna analoogselt esitatud info nägemine tekitab inimestes seoseid ja äratundmise momendi. Pikemas perspektiivis täieneb seeläbi elanike arusaam maakondlikust ja kohalikust jäätmemajandusest ning

suureneb teadlikkus, kuhu, mis aegadel ja milliseid jäätmeid ära viia saab. Selline ulatuslik sorteerimise propageerimine aitaks saavutada ka üleriigilisi eesmärke prügilasse ladestatavate jäätmete osakaalu vähendamise osas.

Jäätmehoolduse edukaks toimimiseks on vajalik jälgida jäätmekavas ettenähtud tegevuskava. Omavalitsuste arengukava sh jäätmekava täitmisest on vajalik regulaarse ülevaate saamine. Iga-aastase aruande jäätmekava täitmisest ja ettepanekud projektideks võiks teha vastava valdkonna spetsialist või volitatud omavalitsus. Lisaks ühise jäätmekava koostamisele ja selle tegevuskava iga-aastasele monitooringule võiksid viis omavalitsust mõelda koostööle ka ühiste õigusaktide (jäätmehoolduseeskirjade) väljatöötamisel ning projektide planeerimisel, kuna antud juhul on tegemist üsna väikeste omavalitsustega, mille puhul pole tihti vajalik ega efektiivne eraldi tegutseda. Omavahelise koostöö suurendamise kõrval on vähemalt samavõrd oluline aeg-ajalt kohtuda ka teiste ametkondade esindajatega (nt KIK, Keskkonnaamet, jäätmevedajad), et arutada jäätmemajanduse päevakajalistel teemadel (seaduse muudatused, KIKi projektivõimalused jms).

9.2. Jäätmehoolduse infrastruktuuri arendamine ja haldamine

Pakendiseaduse alusel on kohustus tootjal või seda esindaval tootjavastutus-organisatsioonil koguda elanikkonnalt tagasi pakendeid. Hetkel tegutseb Eestis kolm pakendiorganisatsiooni, kellel on kohustus taaskasutada pakendijäätmete kogumassist vähemalt 60% kalendriaastas. Kuna kogumisvõrgustiku loomine on seotud suurte kulutustega, siis on pakendiorganisatsioonid paigaldanud konteinerid omavalitsustes minimaalsete nõuete järgi, tagamaks seaduse täitmist.

Probleem on eelkõige hajaasustuses, kus pakendikonteinerid jäävad majapidamistest kaugemale ning seetõttu toimub pakendite märkimisväärne põletamine küttekolletes või avamaal. Samas on pakendiseaduse kohaselt omavalitsuse ülesanne määrata kindlaks oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid. Iga-aastaselt on vajalik suurendada pakendikonteinerite võrgustikku läbi korraldatud olmejäätmete veo, pannes vedajale kohustuse kortermajade juurest tasuta ära viia paber ja kartong ning pakendijäätmed. Konteinerite paigalduskohustus ja tühjendussagedus määratakse jäätmehoolduseeskirjas. Selle tulemusena vabanevad kortermajade lähedusse paigaldatud avalikud pakendikonteinerid, mida saab paigaldada hajaasustusega piirkonda. Lisaks tasub kaaluda ka kaubandusettevõtetele kohustust panna pakendijäätmete konteiner avalikult ligipääsetavasse kohta. Hetkel on lähtuvalt pakendiseadusest kauplustel küll kohustus pakendijäätmed koguda, kuid paljudel juhtudel suunatakse tarbijad lähimasse avalikku kogumiskohta või on konteiner paigaldatud kaupluse kinnisele territooriumile.

Samalaadselt kortermajadega on vajalik laiendada ka paberi- ja kartongi üleandmisvõimalusi väikeelamute piirkondades. Eramajapidamistes põletatakse vanapaber valdavalt küttekolletes, kuid mitmesugune reklaam ja ajakirjad on mõistlik anda üle kogumiskohtades. Läbi keskkonnaprojektide tuleb leida vahendeid avalike paberi ja kartongikonteinerite hankimiseks, tagamaks üleandmisvõimalused kõigi elamuliikide juures. Arvestades, et tänapäeval sõltub igapäevane elu kaupluse vms avaliku objekti olemasolust, siis on vajalik paigutada erinevat liiki konteinerid selliste objektide vahetusse lähedusse. Kindlasti vajavad nimetatud kogumiskohad ka täiendavat sildistamist

ja viidastamist. Ehitatud on jäätmejaamad ning seal võetakse vastu eelpoolnimetatud jäätmeid, kuid jäätmejaamad ei asu kas igapäevastel liikumisteedel või on nad avatud osadel päevadel nädalas.

Jäätmemajanduse iga-aastaste tegevuste hulka peab kuuluma ka ohtlike jäätmete ning elektri- ja elektroonikajäätmete kogumisringide jätkamine. Eestis on läbi viidud palju uuringuid ohtlike jäätmete ja probleemtoodete osas ning tulemused näitavad, et selliste jäätmeliikide üleandmine toimub reeglina mitme aasta pärast peale nende tekkimist. Näiteks patareide keskmiseks üleandmise ajaks peale nende tühjenemist on seitse aastat. Ligilähedane on olukord ka teiste ohtlike jäätmete ja probleemtoodete osas. Kodumajapidamistes tekkinud jäätmed (päevavalguslambid, värvid, vanaõli, kraadiklaasid, kemikaalid, külmkapid jne.) viiakse enamjaolt keldrisse, garaaži või kuuri mõttega, et lähiajal viiakse need edasi jäätmejaama. Tihtilugu jäävad sellised jäätmed aastateks riulile seisma ning võivad kaudselt kujutada ohtu inimese tervisele. Seetõttu on vajalik vähemalt kord aastas viia läbi põhjaliku reklaamkampaniaga ohtlike jäätmete ja probleemtoodete kogumisringe, et motiveerida inimesi üle andma jäätmeid selleks luba omavale isikule ning vältides nende sattumist olmejäätmete hulgas keskkonda.

Jäätmekavaga planeeritud tegevuste osas üheks olulisemaks on jäätmejaamade haldamise jätkamine ja võrgustiku laiendamine. Praegusel hetkel on kulude kokkuhoiu eesmärgil mõni jäätmejaam avatud ainult ühel päeval nädalas ning seeläbi kannatab jäätmete üleandmise efektiivsus. Sellisel juhul tasub kaaluda jäätmejaama tasuta üleantavate jäätmete konteinerpargi eraldamist muudest jäätmetest, et keskkonnateadlikud inimesed saaksid kõigil päevadel jäätmeid üle anda. Pahatahtlike inimeste korral jäetakse ka muud jäätmed jäätmejaama territooriumile, mitte ei rända need metsa alla. Vältimaks tasuta jäätmete ulatuslikku kuhjumist jäätmejaamas tuleb leida vahendid video- ja järelevalveks. Heaks erandiks jäätmejaamade haldamisel võib tuua Kanepi ja Kõllestes jaamasid, mis on avatud kõigil päevadel nädalas ning seeläbi on elanikel piisavalt lihtne jäätmetest vabaneda.

Suurima omavalitsuse - Kanepi ametlik jäätmejaam asub aga Põlgastes ning vajalik oleks täiendava jäätmejaama rajamine asula keskpunktile võimalikult lähedale. See tagaks paljude jäätmeliikide nõuetekohase üleandmise valla kodanike jaoks ning tõstaks seeläbi ka inimeste keskkonnateadlikkust. Eeldatav jäätmete vastuvõtmise maht võiks olla suurem, kui seda on Põlgaste jaamas, sest asukoht asula keskpunktile lähedal annab aluse arvata, et jäätmeid tuuakse aktiivsemalt. Jäätmejaamade puhul vajab edaspidist arengut ka nende täiustamine vastuvõetavate jäätmeliikide ja taaskasutamise osas ning parendamist vajab ka jäätmejaamade visuaalne pool (hooldatud ja puhastatud territoorium, asfalteeritud platsid, korrastatud haljastus, aedid jne). Inimestele on üha enam oluline selliste objektide visuaalne pool, mis võiks sarnaneda pigem ilusale korrastatud kodusiale kui nõukogudeaegsele prügilale.

Lisaks visuaalse poole parendamisele on vajalik ka soetada täiendav inventar ja seadmed jäätmejaama laitmatuks toimimiseks (nt laokäru, järelkäru, lumepuhur, lumesahk, trimmer jms). Iga-aastaselt suurenevad saastetasud panevad omavalitsuse valiku ette, kas võtta elanikkonnalt jäätmeid tasuta vastu või kehtestada nendele vastuvõtuhind. Paljudel juhtudel on juba selleni jõutud ning siis on vajalik jäätmete kaalumise. Raha eest vastuvõetavate jäätmete kaalumisel on nõutav ka taadeldud kaal, mida reeglina omavalitsustel pakkuda ei ole. Rahastusprojektide abiga on võimalik soetada platvormkaalud jäätmete kaalumiseks, riulid korduskasutatavate jäätmete (valgustid, kodumasinad,

toidunõud, vana mööbel ja riided jne) vastuvõtuks, et neid saaks hoiustada puhtana, muust prügist eraldatuna ja suunata edasi korduskasutusse, konteinerid ohtlike jäätmete kogumiseks ning vajadusel paberipress suurema hulga vanapaberi mahu vähendamiseks. Samuti on olulisel kohal pakkuda inimestele jäätmete üleandmise teenust, kas olemasoleva munitsipaalauto näol või rahastusprojektide abiga soetatud järelkäru tasuta rentimise võimalusega. Paljudel eraisikutel on küll haagisekonksuga auto, kuid puudub järelhaagis jäätmete veoks. Sellisel juhul saab ta näiteks jäätmejaamast üheks tunniks tasuta laenutada järelhaagise, et tuua külmkapp või vana mööbel jäätmejaama. Vältimaks järelhaagise pahatahtlikku kasutamist muudel transporditöödel tuleb pikema aja laenutuse korral kehtestada renditasu ja vajadusel ka tagatisraha.

Iga aasta suurenevad kulud jäätmete transpordile ja ladestamiseks. Nende vähendamiseks on vajalik piirkonnas tagada jäätmete taaskasutus. Üheks selliseks jäätmeliigiks on biolagunevate jäätmete kogumine ja taaskasutus. Taaskasutada on võimalik neid kohalikul kompostimisplatsil, mis peab toimuma kinnisel territooriumil vältimaks seal isetekkelise prügimäe teket. Sellisteks kohtadeks sobilikud kohad on reoveepuhastite, põllumajandusettevõtete ja kalmistute vahetu lähedus.

Maakonnas on oluline ka toidujäätmete muudest jäätmetest eraldi kogumine. Eelkõige tuleb seda alustada toitlustusettevõtetelt (koolid, lasteaiad) ning hiljem laiendada elanikkonnale. Toidujäätmete käitlemist ei näha ette eelpoolnimetatud kompostimisplatsidel vaid selleks on vajalik teha koostööd maakondlikult ning soetada konteinerkomposter maakonna peale (soovitavalt Põlva jäätmejaam), kus kompostitakse kogu maakonna toidujäätmed. Tegemist on suhteliselt kalli jäätmekogumise valdkonnaga, kuid jäätmekäitluse tulevikusuundades väga olulise tegevusega.

Parkidest, kalmistutel ja kortermajade läheduses kogutavad haljastusjäätmed tuleb transportida kompostimisplatsile. Kompostimisplatsid võiks rajada kõigis viies omavalitsuses kalmistute, parkide või jäätmejaamade lähedusse, kus nende transpordikulu oleks tulevikus minimaalne. Haljastusjäätmete kogumise üheks odavamaks lahenduseks on big-bag kottide kasutamine. Kottide hoidmiseks ja tühendamiseks on vajalik metallraamide soetamine ja paigaldamine euroalustele. Sellist lahendust on võimalik rakendada üksnes kraanaga varustatud veoki olemasolul, millega saab haljastusjäätmetega täidetud big-bag kotid transportida kompostimisplatsile. Veok on mõistlik soetada mitme valla ühisprojektina koos kompostimisplatsi rajamisega.

Eelmises punktis kirjeldatud taristu olemasolu korral on vajalik teostada haljastusjäätmete kogumisringide korraldamist sügis- ja kevadhooaegadel kohtades, kus on palju eramuid ning tekib rohkelt aia- ja haljastusjäätmeid. Koolides, lasteaedades, parkides ja tiheasustusosal biolagunevate jäätmete kogumisaktsiooni korraldamine võiks peale kompostimisplatsi rajamist osutada regulaarseks tegevuseks.

Jäätmemajanduse visuaalse pildi parenemise ja efektiivsema jäätmete sorteerimise eesmärgil on vajalik ka korteriühistute jäätmemajade propageerimine. Kavandatava pilootprojekti raames rajatakse näidisjäätmemajad omavalitsuste avalike asutuste lähedusse, mis peaks andma tõuke ka korteriühistutele selliste lahenduste elluviimiseks. Nõnda paraneks visuaalne pilt, samuti oleks keskkond paremini kaitstud ning jäätmete eraldi kogumine tõhusam tänu suuremale eriliigiliste konteinerite arvule.

Lisaks jäätmemajade propageerimisele võiks visuaalse pildi parendamiseks soodustada ka süvakogumismahutite kasutamist, kuigi see eeldab maakonna ühishanget või piisavat konteinerite arvu jäätmevedajale. Lisaks välisilme paranemisele, mis suurendab inimeste valmisolekut jäätmeid ära visata, ei ole süvakogumismahutitega suvel prügi haisemise ja talvel jäätumise probleeme. Need võtavad maa peal ka vähem ruumi ja tänu sellele on võimalik ühelt territooriumilt koguda suurem hulk jäätmeid.

Suvekuudel ja ajutiselt omavalitsustes viibivate isikute jäätmekäitluse tõhustamiseks on vajalik rakendada nõ „ettemaksuga kilekoti“ teenust“. Pakutakse võimalust jäätmejaamadest, kauplusest vms kohast osta juba jäätmekäitlustasu sisaldav spetsiaalne kilekott tagamaks teenuse näiteks suvilaomanike või turistide hulgas. Jäätmete üleandmine toimuks jäätmejaamades ning puudub vajadus sularahaga arveldada (kui kilekott on ostetud koos muu kaubaga kauplusest). Lahendust saab rakendada üksnes toimiva järelevalve korral.

Järjest suureneva vajadusega ladestada ja taaskasutada ehitusjäätmeid on vajalik selleks ladestuskoha ja käitluskoha rajamine. Kuni kohalike prügilate sulgemiseni kasutati ehitusjäätmete ladestamiseks kohalikke prügilaid ning korrastati ka halvas olukorras teid. Sellise omavolilise pinnasetäite korral ladestatakse ka päris suures koguses asbestijäätmeid, mis on ohuks inimese tervisele. Olukorra kontrolli alla saamiseks on vajalik luua võimalused ehitus- ja lammutusprahi (koodiga 17 01) taaskasutamiseks nõ pinnasetäitekohas, mis oleks väravaga suletav ja lukustatav. Sobilikumad kohad selleks on endised tootmismaad või karjäärid, mis vajavad täitmist ning kus oleks võimalik ka betoonijäätmeid nende purustamise eesmärgil taaskasutada.

Alates 01.01.2016 jõustuvad keskkonnaministri määruse „Olmejäätmete sortimise kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ muudatused, mis ütlev, et jäätmejaama tehniline varustus peab tagama paberi ja kartongi, plasti, metalli, klaasi, biolagunevad aia- ja haljastujäätme, bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastujäätmed, puidu, tekstiili, suurjäätmete ja ohtlike jäätmete vastuvõtmise elanikkonnalt. Jäätmejaama avalikuks kasutamiseks lahtiolekuajad peavad tagama elanikkonnale võimaluse sorditud ja liigiti kogutud jäätmed sobival ajal üle anda vähemalt kolm korda nädalas, sealhulgas ühel puhkepäeval, kokku 24 tunni jooksul. Sellest tulenevalt on vajalik laiendada jäätmete konteinerparki, soetada jäätmete vastuvõtmiseks kaal, korraldada nende edaspidine käitus ning luua võimalus vastutava isiku viibimiseks jäätmejaamas vähemalt kolmel korral nädalas.

9.3. Järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine

Jäätmetekitajate järelevalves omab olulist rolli registri pidamine ja regulaarne andmevahetus vedajaga. Regulaarselt uuendatud andmed võimaldavad operatiivselt kontrollida jäätmevaldajaid ning reageerida õigeaegselt korraldatud olmejäätmete veoga mitteliitunud isikute suhtes. Jäätmekava tegevuste rakendamiseks, jäätmehoolduse suunamiseks ja järelevalve teostamiseks on vajalik pidev andmete kogumine ja süstematiseerimine. Kogutakse andmed jäätmejaamadest, korraldatud olmejäätmete veo vedajalt ning Keskkonnaagentuurilt.

Jäätmekavas ettenähtud tegevuste elluviimiseks ning järelevalveks on lähiaastatel vajalik ühise vääртеomenetleja palkamine. Vääртеomenetleja võib olla ka isik, kes korraldab uue korraldatud olmejäätmete veo hanke. Vääртеomenetleja töö tulemusena prügistamine ja illegaalne jäätmekäitlus väheneb, tekivad uued nägemused jäätmehoolduse probleemide lahendamiseks ning viiakse läbi ühiseid tegevusi. Lähitulevikku ja kehtivat seadusandlust silmas pidades on võimalik vääртеomenetleja palkamine osalise tööajaga igas omavalitsuses, mis tagab vahetu suhtlemise valla ametnike ja kodanikega. Isiku töö hõlbustamiseks tuleb rahastusfondide abiga soetada ametnikule näiteks tahvelarvuti jäätmevaldajate registri kontrollimiseks ja probleemkohtade märgistamiseks (gps).

Jäätmekava üldiste eesmärkide saavutamiseks ja suunamiseks on vajalik ka taaskasutatava materjali kogumise tõhustamine. Kõige efektiivsem viis on seda edaspidi teostada korraldatud jäätmeveo raames hindade diferentseerimise läbi, et liigiti kogutud jäätmete üleandmine on oluliselt odavam. Vastavad sätted on kavas seadusesse kirjutada ka keskkonnaministeeriumil.

Oluline on ka tegeleda vanade militaar-, tööstus- või põllumajandushoonete likvideerimisega või keskkonnaohutuks muutmisega. Tühjalt seisvad ja lagunevad ühismajandite kompleksid ühelt poolt risustavad maastikupilti ja teisalt on potentsiaalseks keskkonnaohuks, kuna varasemalt on sellistesse kohtadesse sageli viidud olmeprügi ja neis võib olla hoiul ka vanu väetiste jääke jms.

Arvestades järgmise viie aasta perspektiive jäätmehoolduses valitseb kohatine teadmatus. Eelkõige on see tingitud korraldatud olmejäätmete veole vedajate poolsest vastuseisust, kus hinnad on äärmiselt madalad ning paljude konteinerite lõikes osutatakse teenus alla omahinna. Sagedased vaidlused hangete ja jäätmete sihtkoha üle tekitab teadmatus investeringuid teha. Võrreldes eelmise jäätmekava perioodiga on vahepeal käivitunud Iru jäätmepõletustehas ja mitmed jäätmekütust valmistavad jäätmekeskused, kuid nende mõju kohalikule jäätmehooldusele on pigem kaudne. Otseselt mõjutab jäätmeveo hinda selle transport ning ainuõiguse kehtivus piirkonnas.

Vajalik oleks alustada bioloogiliselt lagunevate jäätmete eraldi kogumisega ning kompostimisega parandamaks ülejäänud olmejäätmete taaskasutamist. Seega tuleb rakendada jäätmekäitlusviise, mis väldivad vajadust jäätmeid ladestada. Omavalitsused peavad olema valmis muutustega kaasa minema ning reageerima operatiivselt vastavate otsuste ja tegevustega. Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla jäätmehoolduse paremaks korraldamiseks on mõistlik, kui jäätmekäitlusalaseid projekte viiakse läbi koostöös. Sõltub see eelkõige omavalitsuste võimekusest kaasata finantsvahendeid omafinantseeringu näol. Kindlasti ei tohiks ühisprojektide kohustuslikkus olla takistuseks üksiku omavalitsuse eraldi projekti esitamisel. Jäätmehoolduse tegevuseks oleks omavalitsuste jäätmehoolduse korraldamine, koordineerimine ning investeringuteks täiendavate vahendite leidmine. Lisaks ka käesoleva jäätmekava elluviimine ning uute jäätmehoolduseeskirjade aluste välja töötamine juhul, kui peaks muutuma korraldatud olmejäätmete veo põhimõtted.

Ühistegevuse peamised tegevusvaldkonnad

Jäätmehoolduse administratiivne korraldamine:

- Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla ühise jäätmekava edaspidine uuendamine ja vastavusse viimine õigusaktide ning riigi jäätmekavaga;
- valdade jäätmehoolduseeskirjade koostamine ja uuendamine;
- valdade jäätmevaldajate registri toimimise tagamine;
- korraldatud jäätmeveo ühishanke korraldamine/vabaturu tingimuste kehtestamine;
- teabe jagamine ja teavituskampaaniate läbiviimine (kohalikele elanikele, koolidele ja lasteaedadele, ettevõtetele jne);
- projektide ja rahataoluste koostamine jäätmehoolduse arendamiseks ja investeringuteks.

Jäätmekäitlusrajatiste haldamine ja optimaalse võrgustiku rajamine:

- Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla jäätmejaamade töö korraldamine;
- investeringuprojektide elluviimine jäätmekäitlusrajatiste võrgustiku täiendamiseks;
- jäätmehoolduse paremaks korraldamiseks vajaliku tehnika hankimine, rentimine ja hoolduse korraldamine.

Omavalitsuste haldussuutlikkuse tõstmine ja koostöö parandamine:

- korraldatud jäätmeveo või vabaturu tingimuste välja töötamine;
- ühiste jäätmeveoringide (näiteks eterniidi, vanarehvide, ohtlike jäätmete jms kogumisringid) korraldamine;
- osalemine riikliku jäätmekava koostamisel ning Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla jäätmehooldusalaste seisukohtade esitamine;
- jäätmete kogumist toetavate tugiteenuste pakkumine;
- alternatiivsete kogumisviiside tutvustamine ja juurutamine, ühiskonteinerid hajaasustuses ja nende tühendamise korraldamine, Molok tüüpi mahutite propageerimine korterelamute juures.

Tulemus: toimiv jäätmehooldussüsteem omavalitsustes ühtsetel alustel. Ühiste hangete (ohtlikud, suuremõtmelised ja haljastusjäätmed) oskuslik korraldamine ja suhtlemine erinevate jäätmehoolduse osapooltega (vedajad, tootjavastutusorganisatsioonid, riigiasutused), rajatiste ühine sildistamine, ühine jäätmevaldajate register, suurem investeringuvõimekus ja kaalutletud otsuste langetamine piirkonnale tervikuna, koostöö süvenemine, kõrgem läbirääkimisvõime ja pädevus.

10. Jäätmekava eesmärgid ja meetmed jäätmeliikide kaupa

Jäätmehooldusele ja selle korraldusele annab suunised jäätmeseadus ja riigi jäätmekava. 2014. aasta juulis vastuvõetud riigi uus jäätmekava keskendub jäätmetekke vältimisele ja vähendamisele. Varasema jäätmekava eesmärgiks oli jäätmete ladestamise vähendamine ja nende taaskasutamine. Riigi jäätmekava on Eesti jäätmehooldust korraldav ja suunav valdkonna strateegiline arengukava. Selle peamine eesmärk on korrastada ning korraldada jäätmehooldust süsteemselt kõigil valdkonna tasanditel. Arengukava ühtlustab eesmärgid riigi kui terviku jaoks, seab sihid ja ülesanded kohalikele

omavalitsustele, ettevõtjatele, tootjatele ja elanikkonnale. Jäätmekava strateegiline eesmärk on jäätnehierarhia põhimõtte rakendamine. Sealjuures on rõhk eelkõige jäätmetekke ja majanduskasvu omavahelise seose katkestamiseks vajalike meetmete välja töötamine. Riigi jäätmekavas võetakse arvesse eseme kogu eluring. See tähendab, et tuleb kavandada, projekteerida, valmistada ja importida eeskätt selliseid tooteid, mis on korduskasutatavad või võimalikult pika kasutusajaga. Samuti tuleb vähendada ohtlike ainete sisaldust materjalides ja toodetes. Jäätmekava sisaldab ohtlike jäätmete ja pakendijäätmete käitlemist, maakondade jäätmehooldust ja jäätmetekke vältimise programmi.

Jäätmehoolduse arendamisel lähtutakse riigi jäätmekava kolmest strateegilisest eesmärgist:

- vältida ja vähendada jäätmeteket, sh vähendada jäätmete ohtlikkust;
- võtta jäätmed ringlusse või neid muul viisil taaskasutada maksimaalsel tasemel;
- vähendada jäätmetest tulenevat keskkonnariski, tõhustades muuhulgas seiret ning järelevalvet.

Riigi jäätmekavas on toodud ka meetmed igale strateegilisele eesmärgile, mille täitmiseks on käesolevas jäätmekavas ette nähtud vastavad tegevused tegevuskavas.

Tegevuskavas toodud ülesandeid võib kokkuvõtvalt liigitada järgmiselt:

- jäätmete kohapealne sortimine nende tekkekohas ja sorditud jäätmete kogumine kodumajapidamistest, ettevõtetelt, asutustelt, ühiskondlikest hoonetest jne;
- liigiti kogutud jäätmete kogumine jäätmejaamades, vajadusel pressimine mahu vähendamiseks ning edasisse käitlusesse suunamine;
- jäätmete taaskasutus (materjalina ringlussevõtt, bioloogiline ringlussevõtt või energiakasutus). Peamiselt täitepinnase taaskasutamine ja puidujäätmete energiakasutus.

Eesmärgid jäätmeliikide kaupa:

- Segoolmejäätmete kogumine tekkekohas - jäätmevedu peab jõudma tarbijani ka hajaasustuses. Korraldatud jäätmevedu hõlmab lisaks olmeprügile ka taaskasutatavaid jäätmeliike. Eesmärgiks jäätmete võimalikult suurel määral korduskasutamine ja ringlussevõtt. Rajatakse taaskasutus- ja korduskasutuskeskused, luuakse võimalused ehitusjäätmete taaskasutuseks. Erakorraliseks olmejäätmete vastuvõtmiseks luuakse jäätmejaamades vastavad võimalused.
- Pakendite liigiti kogumine tekkekohas ning taaskasutamine materjalina. Eelistatud on ühiste jäätmehoolduseeskirja nõuete kehtestamine konteinervõrgustikku tiheduse parandamiseks ja elanikele sobivaimaks muutmiseks. Pakendikonteineritele 24h ligipääsu võimaldamine kaupluste vms teenindusasutuste läheduses.
- Paberi ja kartongi liigiti kogumine tekkekohas (eelistatud on ühishangete läbiviimine) ning taaskasutamine materjalina. Ühishanke korras pannakse jäätmevedajale kohustus tühendada kortermajade, jäätmejaama ja hajaasustusega punktides paberikonteinereid.

- Köögi- ja sööklajäätmete liigiti kogumine tekkekohas ning kompostimine lähimal kompostimisplatsil või koduaias. Komposti hilisem kasutamine haljastuses.
- Aia-, pargi- ja haljastusjäätmete liigiti kogumine tekkekohas ning kompostimine lähimal kompostimisplatsil või koduaias ning komposti hilisem kasutamine haljastuses.
- Veetötlussetete kompostimine üheskoos muu orgaanikaga lähimal kompostimisplatsil ning komposti hilisem kasutamine haljastuses.
- Kompostimisplatside rajamine kalmistute vms juurde ning kompostimisseadmete komplekti soetamine maakonda ning teenuste kasutamine kõigi kompostimisplatside vahel maakonnas.
- Ehitus- ja lammutusjäätmete suurem taaskasutamine maakonnas.
- Metall-, elektroonika- ja ohtlike jäätmete ning vanarehvide ja muude suuremõõtmeliste jäätmete (sh. mööbel) kogumine jäätmejaamades.
- Tervishoiuasutuste jäätmete utiliseerimine SA Tartu Ülikooli Kliinikumi vahendusel ning perearstipunktide puhul läbi ohtlike jäätmete kogumispunktide (antakse üle litsentsi omavale ettevõttele).
- Ohtlike jäätmete kogumise jätkamine senisel moel: jäätmejaamad ja ohtlike jäätmete ringid.

11. Kavandatavad jäätmekäitlustehnoloogiad

Jäätmekavaga hõlmatud omavalitsustes suuri jäätmekäitlusrajatise ja tehnoloogiaid kavandatud ei ole, kuid olemasolevat ja rajatavat taristut iseloomustavad järgmised tegevused:

- Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve ja Vastse-Kuuste valla jäätmejaamades on elanikel võimalus üle anda vähemalt paberit ja kartongi, plasti, metalli, klaasi, biolagunevad aia- ja haljastusjäätmeid, bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastusjäätmed, puidu, tekstiili, suurjäätmeid ning ohtlike jäätmeid. Lisaks luuakse võimalused jäätmejaama toimimiseks taaskasutuskeskusena. Tasuliste jäätmeliikide korral pole ka probleemiks jäätmeid vastu võtta väikeettevõtelt. Käesoleva jäätmekavaga nähakse ette, et jäätmejaamad asuvad kõikides valdade keskustes ning Kanepi, kui suurema rahvaaruga omavalitsuse puhul on vajalik jäätmejaam Põlgastes ja Kanepi asulas.
- Jäätmete kogumise tõhustamiseks ja keskkonnateadlikkuse tõstmiseks on vajalik täiustada jäätmete kogumispunkt suurematesse külades, kus peamiselt kogutakse tasuta üleantavaid jäätmeid. See vähendab jäätmete põletamist ja metsa alla sattumist. Käesoleval hetkel kogutakse punktides peamiselt pakendijäätmeid, kuid korduskasutuse suurendamiseks on mõistlik koguda ka klaasi, paberit ja kartongi ning tekstiilijäätmeid.
- Ohtlike jäätmete vastuvõtmine peab säilima kõikides valdades ning ideaalis võiks ohtlike jäätmete üleandmise võimalus olla kõigil nädalapäevadel. Selleks annab võimaluse avalikud ohtlike jäätmete kogumiskonteinerid tanklate vms läheduses. Praegusel hetkel, kus ohtlike jäätmete kogumine on omavalitsuse kohustus, tuleks see sätestada valdade jäätmehoolduseeskirjas. Tanklad jms ettevõtted, kes müüvad õli ja teisi ohtlike aineid sisaldavaid ained, peavad looma võimalused ohtlike aineid sisaldava pakendi vastuvõtmiseks ka vastutama selle käitlemise eest.

- Kõikides valdades on rajatud kompostimisplatsid. Kompostimisplatsid rajatakse sobivatesse kohtadesse, kus see osutub otstarbekaks (kalmistute, parkide või jäätmejaamade lähedusse).
- Valdades on loodud võimalus vähemalt 15 km raadiuses pinnase üleandmiseks.
- Korraldatud olmejäätmete veoga hõlmatakse kõik kasutusel olevad majapidamised. Väiksemates piirkondades kasutatakse veo optimeerimiseks, teede säilitamiseks jne ühismahuteid, jäätmekuure või -maju. Kõigil majapidamistel peab olema võimalik anda üle oma jäätmed vedajale.

12. Jäätmete taaskasutamise eesmärgid

Järgnevalt on esitatud jäätmekava eesmärgid taaskasutuseks jäätmeliikide lõikes. Juhul, kui jäätmeid pole võimalik taaskasutada, siis eelistatakse jäätmete masspõletust ladestamisele. Jäätmete taaskasutuse suurendamine peab toimuma ringlussevõttu eelistades. Taaskasutusele aitab kaasa korraldatud jäätmeveo pidev arendamine.

2020. aastani on üheks keerukamaks ülesandeks olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvu täitmine. Selleks on vaja oluliselt suurendada olmejäätmetes sisalduvate biolagunevate jäätmete liigiti kogumist ja ringlusse suunamist. Arendada tuleb nii kogumisvõrgustikku kui luua nõuetele vastavad käitluskohad biolagunevate jäätmete, sh köögijäätmete ringlussevõtuks -kompostimistehnoloogiate ja kääritamise tehnoloogiate soetamine. Lisaks planeeritakse riigi tasandil muuta senine korraldatud jäätmeveo süsteem. Juba algatatud korraldatud olmejäätmete vedude konkursile seda ei rakendata ning sellest lähtuvalt võib paari järgneva aasta jooksul arvestada olemasoleva olukorraga.

Vastavalt jäätmeseadusele tuleb alates 2020. aasta 1. jaanuarist taaskasutada:

- kodumajapidamisest pärinevaid paberi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmeid ning muid liigiti kogutud kodumajapidamisest pärinevaid jäätmeid ning muudest allikatest pärinevaid samalaadseid jäätmeid, välja arvatud tootmisjäätmed ja põllumajanduslikust tootmisest või metsandusest pärinevad jäätmed, korduskasutuseks ettevalmistamisena ja ringlussevõtuna – vähemalt 50% ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas;
- 2) ehitus- ja lammutusjäätmeid, välja arvatud sellised looduslikud ained nagu kivid ja pinnas ning ohtlike aineid sisaldavad kivid ja pinnas, korduskasutuseks ettevalmistatuna, ringlussevõtuna ja muul viisil taaskasutatuna, sealhulgas tagasitäiteks, muude ainete asemel – vähemalt 70% ulatuses nende jäätmete kogumassist kalendriaastas.

Olmejäätmed - aastaks 2020 suunatakse taaskasutusse vähemalt 50% tekkivate olmejäätmete kogumassist. Selleks tuleb kodumajapidamistes ja ettevõtetes/asutustes jäätmete kohtsortida (segaolmejäätmete, paberi- ja kartongi, pakendite ja biolagunevate jäätmete eraldi kogumine) ning sobivaid jäätmeliikide taaskasutada materjalina. Suuremate tarbijate juures rakendatakse biojäätmete lahku sortimist ja äravedu, väiketarbijate juures soodustatakse koduskompostimise kasutusele võtmist.

Puidujäätmed - aastaks 2020 suunata taaskasutusse 95% samal aastal tekkivatest puidujäätmetest. Puidujäätmete taaskasutamine on vajalik ühildada viie omavalitsuse energiamajanduse arengusuundadega. Puidujäätmed (puukoore- ja korgijäätmed, saepuru, puidutolm, laastud, pinnud, puit, plaadid ja vineer) sobivad kasutada energiatootmiseks (kohalikes katlamajades kasutuskõlblikud jäätmed), põllumajanduses ning ehitusmaterjalide tootmiseks (plaadid, vineer jms). Hetkel kasutatava jäätmetestatistika põhjal on vastavat numbrit keeruline määratleda, kuid võib julgesti väita, et puidujäätmete taaskasutamine toimub kõige suuremas mahus ning võib ka hetkel olla üle 90%.

Veetöötlusseted - Olmereoveesete käitlemine on puhastusprotsessi osa ning selle eest vastutab konkreetne reoveekäitleja. Võimalik on aga reoveesete käitlemine ühildada muu biolaguneva kompostimisega ning seeläbi leida ühisosa jäätmekäitlusega. Veetöötlusseteid koos muu kompostiga on võimalik nõuetele vastavuse korral kasutada haljastuses ning maanteede ehitusel erosiooniohtlike nõlvade katmisel. Tegemist on viljaka pinnasega, milles taimed juurduvad kiiresti ning seeläbi saavutatakse soovitud eesmärgid.

Biolagunevad jäätmed - jäätmeseaduse kohaselt on seatud piirangud biolagunevate jäätmete sisaldusele prügilasse ladestavates olmejäätmetes, mis hetkel ei tohi ületada 30 massiprotsenti ja 2020. aasta 16. juulist 20 massiprotsenti.

Biolagunevate jäätmete osakaal olmeprügis pole hajasustusega piirkondades kunagi eriliselt suure osakaaluga olnud ning seetõttu ei tohiks olla probleemiks ka antud näitaja täitmine. Edaspidiste eesmärkide saavutamiseks on vajalik biolagunevate jäätmete kompostimisplatside rajamine, mis annab konkreetse statistika taaskasutusmahtude saavutamisel (konkreetsed meetmed tuleb ette näha omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjades). Biolaguneva jäätme kompostimist käsitletakse jäätmetekke vähendamise ja ladestamise vähendamise võimalusena. Seega on kompostimisel oluline roll edaspidistes jäätmetekke vähendamise programmides.

Aia- ja haljastusjäätmed on soovitav kompostida kohapeal. Samas, alati pole see võimalik ja seetõttu tuleks kaaluda kompostimisplatside rajamist kõigis jäätmekavaga hõlmatud omavalitsustes kalmistute, parkide või jäätmejaamade lähedusse. Haljastusjäätmeid tekib sügisesel ajal suurtes kogustes ning nende vedamine Põlva vms olemasolevale kompostimisplatsile oleks äärmiselt kulukas. Koduskompostimise vahendina soovitatakse hajaasustuse korterelamutes kasutada ühiskompostereid. Oluline on kompostimisseadmete jagamine maakondlikul tasandil ja ühislahenduste arendamine koos Põlva kompostimisplatsiga.

Paber ja kartong - aastaks 2020 suunata vähemalt 80% paberist ja kartongist taaskasutusse (kuivalt ja puhtalt kogutud materjal). Vanapaber on oluline ka selles mõttes, et tegemist on biolaguneva materjaliga ning biolagunevate jäätmete ladestamist prügilasse tuleb aasta-aastalt piirata. Paberi ja kartongi liigiti kogumise määra kasvatamine ja taaskasutusse suunamine võetakse ette järk-järgult:

- 2016 - paberit ja kartongi saab üle anda kõigis jäätmejaamades;
- 2017 - paberit ja kartongi saab üle anda lisaks jäätmejaamadele ka olulistes sõlmpunktides (kaupluste ja tanklate lähedus jne).

Pakendijäätmed - prügilasse ladestatavate jäätmete hulga vähendamiseks tuleb tagada pakendite ja pakendijäätmete kokku kogumine ning nende kordus- ja taaskasutus. Pakendijäätmeid tuleb taaskasutada järgmiselt:

- pakendijäätmete kogumassist vähemalt 60% kalendriaastas;
- pakendijäätmete kogumassist ringlussevõetuna vähemalt 55 ja mitte rohkem kui 80 protsenti kalendriaastas.

Pakendiettevõtjale on esitatud omad sihtarvud ning lägi tootjavastutusorganisatsioonide üritatakse neid täita. Et vältida kergema vastupaneku tee valimist tootjavastutusorganisatsioonide poolt, kus tiheasustusaladelt on pakendi kogumine lihtsam, tuleb vastavad tingimused kehtestada jäätmehoolduseeskirjaga. Sellega säilib elanikkonnal võimalus anda pakendijäätmeid üle ka hõredamalt asustatud piirkondades.

Põletusjäätmed - koosnevad valdavas enamuses koldetuhast, katlatolmust ja räbust. Enamjaolt ladestatakse põletusjäätmed prügilas. Võimaluse korral kasutatakse põletusjäätmeid täitematerjalina. Samuti on puidutuhka võimalik kasutada väetisena põllu- ja metsamajanduses.

Metallijäätmed - tegemist on väärtusliku toorainega, mida on võimalik täielikult taaskasutada. Seni on Eestis toimunud peamiselt ekspordile suunatud metallijäätmete kogumissüsteem. Metallijäätmete piisaval hulgal üleandmist on soosinud kokkuostu kõrged hinnad. Võrreldes jäätmearuandluse infosüsteemi andmeid metallijäätmete kokkuostuhindadega aastate lõikes, võib järeldada, et metallijäätmete kogumise hulgad sõltuvad kokkuostjate huvidest ning vanametalli hindade kõikumistest. Seega ei saa metallijäätmete hulka käsitleda aasta-aastalt lineaarsena. Metallijäätmeid on võimalik üle anda metalli kokkuostu punktides, kuid need asuvad väljaspool nimetatud omavalitsusi. Väiksemate koguste puhul, mille viimine metalli kokkuostu pole majanduslikult otstarbekas tuleb luua võimalused metallijäätmete vastuvõtuks jäätmejaamades.

Vanarehvid – Vanarehvide kogumist ja taaskasutamist korraldab MTÜ Eesti Rehviliit ja MTÜ Rehviringlus. Vanarehve on võimalik üle anda kõikides jäätmejaamades. Vajalik on elanike täiendav teavitamine, et rehve saab üle anda tasuta. Täiendavalt on vaja leida tootjavastutusorganisatsioonide omavaheline jaotus vanarehvide kogumisel. Probleemiks ühe organisatsiooni kogumispunktide halb teavitatus.

Elektroonikajäätmed - vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele peab tootja tagama vähemalt viie kilogrammi kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumise iga elaniku kohta aastas.

Vastavalt riiklikule jäätmetatistikale koguti viies omavalitsuses kokku 2013. a. ca 12 tonni elektri- ja elektroonikajäätmeid, mis viie omavalitsuse rahvaarvu (ca 7000) arvestades teeb elaniku kohta ligikaudu 1,7 kilogrammi. See näitab, et arenguruumi veel on ja võttes arvesse, et valdavalt on tegemist maapiirkondadega, siis on oluline just maal elavate inimeste teavitamine, et väheneks vana elektroonika pikaajaline hoiustamine nt eramute abihoonetes, kus need võivad hakata keskkonda reostama. Korterimajades elavatel inimestel on sellised võimalused piiratumad ja tänu sellele antakse sealt ka rohkem ja kiiremini elektroonikajäätmeid üle. Lisaks teavitamisele on oluline, et

jäätmejaamad oleksid piisavalt pikalt ja tihti avatud. Vastasel juhul tekib eriti maal elavatel inimestel ettekujutus, et need pole peaaegu kunagi lahti ja tundubki lihtsam jätta elektroonikaseadmed kusagile kodumajapidamise hoiule.

Ehitus- ja lammutusjätmed - nende teke sõltub suuresti majanduslikust olukorrast ning ehitustegevuse intensiivsusest. Väiksemal määral tekib jäätmeid pidevalt ehitustel, lammutus- ja remondiobjektidel, tee-ehituse ja pinnasetööde käigus. Ehitusjätmete paremaks taaskasutamiseks on vajalik diferentseerida vastuvõetavate jätmete hinnad. Sorteerimata jätmed peaks olema oluliselt kallima hinnaga, kui sorditud ehitusjätmed. Esialgu võib see tekitada väikeettevõtetes trotsi jätmete üleandmisel ning võib sagedana ebaseaduslik ladestamine, kuid pikemas perspektiivis hakatakse sellega arvestama ning paraneb jäätmeliigi taaskasutus. Juhul, kui ehitusjätmete tekkekohas puudub endal võimalus nende sortimiseks või see osutub majanduslikult ebaotstarbekaks, tuleb jätmed sortimiseks üle anda vastavale jäätmeloaga jäätmekäitlusettevõttele. Ohtlikud ehitusjätmed (asbesti sisaldavad jätmed; värvi-, laki-, liimi- ja vaigujätmed) tuleb koguda liikide kaupa eraldi ja anda ettevõttele üle ohtlike jätmete käitluslitsentsi omavale ettevõttele. Erasikud saavad nimetatud jätmed viia tasuta või sümboolse tasu eest jäätmejaama. Ehitus- ja lammutusjätmete kogumise ja käitlemise osas vajavad ettevõtted ja elanikud erinevat teavitust. Eesmärk: aastaks 2020 suunata taaskasutusse 70% ehitus- ja lammutusjätmetest, eraldades ohtlikud jätmed.

Tervishoiuasutuste jätmed – Tervishoiul tekkivad jätmed on üks paremini reguleeritud jäätmekäitluse valdkondi. Omad tingimused on kehtestanud ohtlike jätmete käitleja ja vastav peatükk on ka kõigi omavalitsuste jäätmehoolduseeskirjades. Valdavalt viiakse tervishoiujätmed Põlva haigla kogumispunkti või antakse üle SA-le Tartu Ülikooli Kliinikum. Vajalik on järelevalve veterinaarasutustes tekkivate jätmete ning sisekorraeeskirjade üle.

Ohtlikud jätmed - ohtlike jätmete kogumissüsteem on peamiselt välja kujunenud jäätmejaamade, ohtlike jätmete kogumisringide baasil. Oluline on jätkata ohtlike jätmete kogumist tavajätmetest eraldi ja täiustada kogumissüsteemi. Lisaks on paigaldatud kaupluste ja kaubanduskeskuste juurde patareide kogumiskastid. Eesmärk: tõsta elanike keskkonnateadlikkust ning koguda jätkuvalt maksimaalselt suur hulk ohtlikest jätmetest eraldi ning vältida nende sattumist keskkonda ja prügilasse. Kaasata ettevõtteid ohtlike jätmete eraldi kogumisel (patareid).

13. Jäätmete ohtlikkuse ja nendest tuleneva keskkonnariski vähendamine

Jäätmete ohtlikkuse ja hulga vähendamiseks seotud tegevusi on vajalik alustada toimiva ja ühistel alustel korraldatud süsteemi loomisest. Seejärel on võimalik liikuda elanikkonna teadlikkuse tõstmiseni ja erinevate jäätmekäitlustoimingute selgitamiseni. Peamiselt on võimalik jäätmete ohtlikkust vähendada olmejäätmete mõtestatud käitlusviiside abil ning kogudes ohtlikke jäätmehi eraldi ning isoleerides need muudest jäätmeliikidest.

Jäätmete hulga ja ohtlikkuse vähendamiseks on vajalik ellu viia järgnevad tegevused:

- Biolagunevate jäätmete liigiti kogumise alustamine ning suunamine kompostimiseks. Kompostimist käsitletakse jäätmetekke ja ladestamise vähendamise võimalusena. Aia-, pargi- haljastus- ja kalmistujäätmed kogutakse liigiti ning suunatakse lähimale kompostimisplatsile. Individuaalmajapidamistes jätkatakse kinnistupõhise kompostimisega.
- Biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete kogumiseks on vajalik teostada suurema piirkonna korraldatud olmejäätmete veo hange, eelistatult terve maakond ning soetada konteinerkomposter maakonna peale (soovitavalt Põlva jäätmejaam), kus kompostitakse kogu maakonna toidujäätmed.
- Pakendimaterjalid kogutakse majapidamistes eraldi pakendikonteineritesse ning järelsorditakse selleks ette nähtud kohtades (tootjavastutusorganisatsioonide vastutusala).
- Majapidamistes ning ettevõtetes/asutustes tekkivad ohtlikud jäätmed sortitakse tekkekohas ning transporditakse lähimasse jäätmejaama, ettevõtete puhul antakse üle litsentsi omavale ettevõttele. Vajadusel korraldatakse ohtliku jäätmete kogumisringe.
- Jäätmejaamades võetakse kasutusele esmased ohtlikkuse vähendamise meetmed: eraldatakse toodud jäätmetest ohtlikud jäätmed; elektroonikaseadmetelt eraldatakse patareid ja akud.
- Jäätmejaamades kogutakse eraldi probleemtooted. Jäätmete hulga vähendamise osas on oluline erinevate jäätmeliikide taaskasutuse määrade kasvatamine.
- Ehitusjäätmete taaskasutamisel ja pinnasetäitekohtade rajamisel tuleb jälgida, et jäätmete vastuvõtmisega ei satuks vastuvõtuplatsile ohtlikke jäätmehi. Jäätmete vastuvõtuhinnad peavad olema diferentseeritud, et jäätmed oleks kohtsorditud.

14. Korraldatud jäätmevedu ja jäätmetekke vähendamine

Üheks olulisemaks kohustuseks, mis jäätmeseadusega kohalikule omavalitsusele on pandud tuleneb jäätmeseaduse paragrahvist 66. Korraldatud jäätmevedu on olmejäätmete kogumine ja vedamine määratud piirkonnast määratud jäätmekäitluskohta või -kohtadesse kohaliku omavalitsuse üksuse valitud ettevõtja poolt. Vastavalt jäätmeseadusele peavad korraldatud jäätmeveo rakendama KOV-id, kus on rohkem kui 1500 elanikku. Jäätmekavaga hõlmatud valdadest rakendub kohustuslikuna see nõue vaid Kanepi puhul, kus elanike arv on suurem. Jäätmekava koostamise hetkeks on enamustes omavalitsustes veendumus, et korraldatud olmejäätmete vedu tagab nende elanikele paremad hinnad. Seetõttu on mõistlik osaleda korraldatud jäätmeveo hankes ka teistel väiksematel omavalitsustel. Kuigi vaidlused hanke tulemuste osas on jätkuvalt probleemiks, on tänu omavalitsuste süvenevale koostööle ja teadmiste suurenemisele ühised korraldanud jäätmeveo hanked taganud paremad hinnad klientidele. Üheks taganttõukavaks jõuks oli kindlasti hanke läbiviimise nõude tingimuseks seadmine jäätmevaldkonna investeringutoetuste saamiseks. Korraldatud jäätmeveo rakendamine on olnud oluliseks abinõuks, mille abil liita valdav osa jäätmetekitajatest jäätmekäitlussüsteemiga ja parandada järelevalvet ja kontrolli jäätmekäitluse üle. 2015. aastaks on hinnanguliselt jäätmekäitlussüsteemiga seotud enamus majapidamisi, kus toimub elutegevus, mis tähendab, et möödunud perioodi jäätmekavas seatud sellekohane eesmärk on täidetud. Korraldatud jäätmevedu on aidanud vähendada prügistamist ning loonud hea aluse jäätmete liigiti kogumise parandamiseks.

Eesti Vabariigi Valitsus kaalub lähiaastatel jäätmeveo turu avamist, mis tähendab, et jäätmetekitajal või isikul, kelle valduses jäätmeid tekib, säilib kohustus omada prügiveolepingut, kuid avaneb võimalus ise valida jäätmeveo teenust pakkuv ettevõtte. Eelmise riigi jäätmekava eesmärkideks oli kõigi jäätmetekitajate liitmine jäätmeveo teenusega vältimaks prügi metsa alla sattumist. Käesolevaks ajaks on valdav osa omavalitsustest korraldanud olmejäätmete veoks hanke ning liitnud majapidamised kohustusliku jäätmeveoga.

Praegu on tiheasustusalal kohustuslik tühjendada konteinerit vähemalt üks kord nelja nädala jooksul ja hajaasustuses vähemalt üks kord 12 nädala jooksul. See on loonud olukorra, kus tiheasustusaladel pole motivatsiooni jäätmeid sorteerida. Konteinerisse visatakse kõik jäätmeid ning seega ollakse vastuolus riigi jäätmekava eesmärkidega. Vabaturu tingimustes jäätmevedu tingib ka vajaduse tõhustada seiret ja järelevalvet.

Jäätmekava koostamise hetkeks polnud teada kindlaid tähtaegu ning plaanitavaid jäätmeseaduse muutusi, mistõttu tuleb arvestada hetkel kehtivate nõuetega. Jäätmeseadusest tulenevad õigused ja kohustused:

- Jäätmeveo võib korraldada selliselt, et jäätmeid vedava ettevõtja ainsaks kliendiks ja temale tasu maksjaks on kohaliku omavalitsuse üksus või viimase poolt volitatud mittetulundusühing. Sellisel juhul lasub jäätmevaldajate üle arvestuse pidamise ning nendega arveldamise kohustus kohaliku omavalitsuse üksusel või viimase volitatud mittetulundusühingul.

- Kohaliku omavalitsuse üksus korraldab oma haldusterritooriumil olmejäätmete, eelkõige prügi ehk segaolmejäätmete, nende sortimisjääkide ja olmejäätmete tekkekohas liigiti kogumisel tekkinud jäätmeliikide kogumise ja veo. Korraldatud jäätmevedu võib hõlmata ka teisi olmejäätmete liike või muid jäätmeid, kui see on vajalik käesoleva seaduse nõuete täitmiseks või seda tingib oluline avalik huvi.
- Kohaliku omavalitsuse üksus võib jätta jäätmeveo korraldamata haldusterritooriumi hajaasustusega osades, kus jäätmetekitajate vähesuse ja hajutatuse ning jäätmete väikese koguse tõttu oleks korraldatud jäätmevedu ülemäära kulukas ning korraldatud jäätmeveoks puudub tervise- ja keskkonnakaitsevajadus.
- Jäätmeliigid, millele kohaldatakse korraldatud jäätmevedu, veopiirkonnad, vedamise sagedus ja aeg ning jäätmeveo teenustasu suuruse määramise kord kehtestatakse valla- või linnavolikogu määrusega.
- Jäätmeveo teenustasu peab olema piisav, et katta jäätmekäitluskoha rajamis-, kasutamise-, sulgemise- ja järelhoolduskulud ning jäätmete veo ja veo ettevalmistamisega seotud kulud.
- Jäätmeveo teenustasu suuruse kindlaksmääramisel juhindutakse jäätmete liigist, kogusest, omadustest, jäätmeveo teenindussagedusest ning teistest asjaoludest, mis oluliselt mõjutavad käitlemise maksumust.
- Kohaliku omavalitsuse üksusele, mille haldusterritooriumil elab vähem kui 1500 inimest, korraldatud jäätmeveo korraldamise kohustus jäätmeseaduse tähenduses ei laiene.

Korraldatud jäätmeveoga hõlmatakse järgnevad jäätmeliigid:

- segaolmejäätmed - kehtib kõikides jäätmekavaga hõlmatud omavalitsustes;
- paber ja kartong - kehtib kõikides jäätmekavaga hõlmatud omavalitsustes kümne ja enama korteriga elamutes.

Korraldatud jäätmeveoga on mõistlik liita ka jäätmejaamade konteinerite tühjendamiskohustus. Selleks on eelnevalt vaja koguda andmeid jäätmejaamades vastuvõetavate jäätmete koguste ning tühjendussageduse osas.

Pakendijäätmete vedu hajaasustuses ei seota korraldatud jäätmeveoga, vaid selle eest vastutavad konkreetset tootjavastutusorganisatsioonid. Läbirääkimiste tulemusena on võimalik piirkonnas korraldatud jäätmevedu teostaval ettevõttel saavutada kokkulepe veo osas ka tootjavastutusorganisatsioonidega. Suurjäätmete vedu on mõistlik teostada eraldi kampaaniate korras ning luua võimalused jäätmejaamadesse üleandmiseks ja transpordi tellimiseks. Korraldatud jäätmeveo toimimise tagamiseks peab iga jäätmevaldaja (sh. asutused ja ettevõtted), kellel on kohustus liituda korraldatud veoga, omale rentima või ostma jäätmete kogumiseks sobiva konteineri.

14.1. Jäätmeveo piirkonnad

Lähtuvalt jäätmeseaduse §42 peab kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava sisaldama korraldatava jäätmeveo arendamist tema haldusterritooriumil, sealhulgas korraldatud jäätmeveo piirkonna või piirkondade määramist. Korraldatud olmejäätmete vedu on vajalik teostada kõigis jäätmekavaga

hõlmatud omavalitsustes, tagades sellega klientidele mõistliku hinna ning võimaluse jäätmete üle andmiseks. Omavalitsuste tiheasustusel tuleb lähtuda jäätmeseaduse nõudest: olmejäätmete regulaarne äravedu tiheasustuselalt vähemalt üks kord nelja nädala jooksul ja hajaasustuselalt vähemalt üks kord 12 nädala jooksul. Tuginedes jäätmekava soovitudele on mõistlik senise korraldatud olmejäätmete veo süsteemi jätkumisel korraldada kõiki Põlvamaa omavalitsusi hõlmav ühine hange. See tagaks piisava jäätmemahu, et säilitada madalad hinnad konteinerite tühjendamisel ning annaks võimaluse kehtestada tingimusi ka jäätmevedajale ilma, et see mõjutaks hindu või huvi piirkonna vastu. Teise eelistusena võiks korraldada hanke sarnaselt varasemale st viie valla ühishange. Kolmanda ja kõige vähemsoovitud variandina korraldab iga omavalitsus hanke iseseisvalt omal territooriumil/ piirkonnas. Vajadusel võib hanke korraldamise delegerida volitatud mittetulundusühingule.

14.2. Jäätmevaldajate register

Jäätmeseaduse kohaselt (§ 69) asutab kohalik omavalitsus määrusega jäätmevaldajate registri ning kehtestab registri pidamise korra. Jäätmevaldajate register on äärmiselt oluline töövahend, mis sisaldab infot jäätmehoolduse valdkonna korraldamiseks ja korraldatud jäätmeveo rakendamiseks (eramute, suvilate, kortermajade arv, ettevõtete arv jms). Korraliku registri abil on võimalik omada jooksvalt ülevaadet jäätmetekke mahtude kohta ning seega võtta jooksvalt vastu otsuseid (näiteks korraldatud jäätmeveost vabastamine, veost kõrvale hoidjatele ettekirjutuste tegemine). Registri alusel toimub ka jäätmevaldajate teavitamine ja korraldatud jäätmeveoga liitmine.

Eelmisel jäätmekava perioodil planeeriti registrite ühendamine üheks registriks. Selle elluviimist on takistanud mitmete seaduste sätted, kus isikuandmete töötlus volitatud isiku poolt on äärmiselt keeruline ning lisaks ka registriprogrammi teenusepakkuja toe lõppemine. Senine praktika jäätmevaldajate üle arvestuse pidamisel on näidanud, et võimalik on seda pidada ka lihtsalt Excel baasil, sest andmed veost jäätmevedajalt laekuvad omavalitsusse regulaarselt. Kindlasti tasub teostada järelevalvet jäätmetekitajate üle kindla regulaarsusega, et vältida omavolilist jäätmekäitlust nendes majapidamistes, mida tegelikult kasutatakse, kuid on esitatud jäätmeveost vabastamiseks taotlus.

15. Jäätmekäitluskohtade rajamise põhimõtted ja kasutatavate mahutite tüübid

Jäätmehoolduse süsteemi toimimise eesmärgil peavad erinevat liiki jäätmekäitluskohad olema vastavalt tähistatud ning nende olemus peab olema ühiselt mõistetav. Käesoleva jäätmekavaga võetakse eesmärgiks, et jäätmekava perioodi lõpuks on viies omavalitsuses asuvad jäätmete kogumiseks ja edasiseks käitlemiseks mõeldud kohalike omavalitsuste valdustes olevad rajatiseid tähistatud ühtse süsteemi alusel.

Jäätmekäitluskohtade rajamise üldised põhimõtted

Jäätmete kogumispunktid ja jäätmejaamad peavad sisaldama infotahvleid järgneva informatsiooniga:

- kes on rajatise omanik (sh. kontaktandmed);
- kes tohib antud kohta oma jäätmeid üle anda;
- milliseid jäätmeliike saab üle anda;
- millal on punkt või jaam avatud;
- hinnakiri tasuliste jäätmete kohta;
- kuhu on võimalik viia ülejäänud jäätmeliigid, mida konkreetses punktis või jaamas ei ole võimalik üle anda.

Jäätmete kogumispunktid ja jäätmejaamad peavad olema ligipääsetavad transpordivahenditele ja jalakäijatele. Jäätmete kogumispunktide ja jäätmejaamade ümbrus peab olema hooldatud ja ligipääs võimaldatud aastaringelt (ka talvel ja poristel aastaegadel). Jäätmejaamad peavad olema aiaga ümbritsetud ning tegevus neis peab olema reguleeritud (näiteks kohapealne töötaja). Väiksemat sorti jäätmete kogumispunktid (mõne konteineriga kogumiskohad kortermajade piirkondades, kaupluste ja teenuskeskuste läheduses) ei pea olema taraga ümbritsetud, kuid peavad olema vastavalt tähistatud ning rajatud kõvale pinnasele.

Jäätmevedajate poolt kasutatavate veokitega on võimalik tühjendada ainult standardmõõtudes konteinereid. Standarditele mittevastavate konteinerite tühjendamise kohta tuleb eraldi kokku leppida vedajaga. Konteinerite omanikuks võib olla jäätmevaldaja, kohalik omavalitsus või jäätmeveo teenuse pakkuja. Kohalikud omavalitsused peavad jäätmehoolduseeskirjades fikseerima konteinerite tüübid, mida võib kasutada korraldatud jäätmeveo käigus. Kui jäätmeid tekib eeldatavalt väiksemates kogustes, siis võib konteineri paigaldada mitme majapidamise peale ühiselt. Sarnaselt võib paigaldada ühise konteineri suvila- ja aiamaade komplekside juurde või jäätmemajadesse. Konteinerite suurused on valdavalt: 80-360-liitrised kahe- ja kolme-aknelised plastkonteinerid; 600-1100-liitrised neljarattalised plastkonteinerid, 1500-4500-liitrised ilma ratasteta metallist konteinerid. Lisaks on koostöös jäätmevedajatega võimalik kasutada visuaalselt ilusamaid ja ohutumaid nn Molok tüüpi mahuteid. Antud mahuteid saab kasutada nii pakendite, olmejäätmete kui ka haljastusjäätmete kogumiseks. Selle rakendamiseks on vajalik omavalitsuste poolne initsiatiiv ja toetus kaevelubade väljastamisel, korteriühistute kaasamisel, kalmistujäätmete käitlemisel jne. Sellistele mahutitele üleminek on üldjuhul võimalik suuremate hangete korral ning siin annaks maakonna ühishange võimaluse kasutada kaasaegsemat konteinerparki. Suurem kogus antud mahuteid annab nõ kriitilise massi, mille tulemusena tasub ka jäätmevedajatel vastavate investeeringute tegemine ning edasine jäätmevedu osutub mahu suurenemisel odavamaks.

16. Keskkonnateadlikkus ja jäätmealased teavituskampaniad

Kohalikud elanikud ja omavalitsuse territooriumil tegutsevad ettevõtted ja asutajad on peamised sihtgrupid, kelle teadlikkust jäätmehoolduse süsteemist tuleb pidevalt kasvatada. Jäätmehooldust

võib osaliselt käsitleda kui sotsiaalsed probleemid, kuna inimeste käitumis- ja tarbimisharjumused on need, mis jäätmeteket olulisemalt mõjutavad.

Elanike valmisolek jäätmeteket vähendada, jäätmeid kohapeal sorteerida, kohapeal käidelda ja omal vastutusel transportida (jäätmete toimetamine kokkukandepunktidesse, jäätmejaamadesse, ohtlike jäätmete kogumispunktidesse jms) sõltub eelkõige sellest, mil viisil on jäätmehooldust korraldav kohalik omavalitsus hoolitsenud elanike informeerituse ja teadlikkuse eest. Jäätmete kogumise ja käitlemise rajatiste süsteem ei toimi, kui elanikud pole harjunud neid kasutama. Samuti on elanikel äärmiselt oluline roll jäätmekavas püstitatud eesmärkide saavutamisel.

Elanike harjumused jäätmekäitluses on linnalistes ja maapiirkondades erinevad ning samuti on erinevad ettevõtete harjumused. Seega, erisugused sihtgrupid vajavad erinevat teavitust jäätmekäitlusest ja jäätmete üleandmise võimalustest.

Valdavalt on kõigi omavalitsuste kodulehtedel jäätmealane informatsioon, korraldatud olmejäätmete veo tingimused, aga mõnel juhul puuduvad viited pakendiorganisatsioonide konteinerite asukohtadele. Täiendavalt informeeritakse elanikke jäätmekäitluse olulistest teemadest läbi valla lehtede. Jäätmealase teavitamisega tegelevad veel jäätmekäitlejad, taaskasutus- ja tootjavastusorganisatsioonid ning muud keskkonnaorganisatsioonid. Üleriigilist informatsiooni jagab Keskkonnaamet ning koostöös SA KIK-ga antakse välja keskkonnavalast infolehte. Keskkonnahariduse üldine suunamine toimub riiklikul tasandil. Jäätmehoolduse teemad on lasteaedade ja koolide õppekavades. Keskkonnaameti spetsialistide kaudu toimub elanikkonna teadlikkuse tõstmine praktiliste õppeprogrammide ja kampaaniate kaudu.

Jäätmekava perioodil on vajalik läbi viia viit omavalitsust hõlmav teavituskampaania, mis on suunatud jäätmekäitluse süsteemi tutvustamisele. Kampaanias käsitletakse eraldi haja- ja tiheasustust, eramute ja kortermajade piirkondi ning arvestatakse elanike vanust (täiskasvanud, koolilapsed).

Kampaania käigus viiakse läbi järgnevad tegevused:

- viiakse läbi elanikkonna seas küsitlused, et selgitada välja elanikkonna ja ettevõtete jaoks kõige mugavam jäätmekäitluse lahendus ja selle elase informatsiooni levitamine;
- töötatakse välja jäätmemajandust tutvustav „onepager“ (A4 formaadis jäätmeinfo), kus saab kajastada konkreetse valla jäätmekäitluselast informatsiooni. Lisaks luuakse võimalused info hankimiseks mobiili vahendusel (m-lahendused);
- uuendatakse kõikide omavalitsuste veebilehti jäätmekäitluse alase informatsiooniga ning ühtlustatakse kõikide veebilehtede info (selgitatakse samu asju iga omavalitsuse kontekstis ning kirjeldatakse jäätmete üle andmise võimalusi). Veebi laetakse üles Eestis välja antud jäätmekäitluse infovoldikud;
- vähemalt kord poolaasta jooksul avaldatakse jäätmeinfot valla kodulehtedel;
- vähemalt kord aastas avaldatakse jäätmemajandust puudutav informatsioon maakonna lehes ning kajastatakse uusi projekte;

- koostöös KIKga leitakse finantsvahendid ja trükitakse kõvale alusele omavalitsust puudutav jäätmeinfo, mida saab jagada kortermajadele ning kauplustele ja paigaldada küla infostendidele (jäätmete üleandmise võimalused sh kogumiskohad, vastuvõtupunktid ja nende lahtioleku ajad).

17. Jäätmekava rakendamise mõju keskkonnale

Vastavalt jäätmeseaduse § 13 on jäätmekäitlus jäätmete kogumine, vedamine, taaskasutamine ja kõrvaldamine, sealhulgas vahendaja või edasimüüja tegevus. Jäätmekäitluse keskkonnamõju tuleb hinnata jäätmete käitlemisel, tekitamisel, kogumisel ning veol. Jäätmekäitluse otsene mõju kaasneb näiteks inimeste tervise ja heaolu kahjustamisega ning looduskeskkonna reostamisega. Kaudne mõju võib tuleneda jäätmekäitlusobjektide ümbruse maa hinna langusest, vanade prügilate nõuetekohase sulgemisega seotud kuludest jne. Jäätmete kogumise keskkonnamõju avaldub põhiliselt nende (ajutisel) ladustamisel. Ohtlike jäätmete hoiustamine võib mõjutada eeskätt töötajate tervist ja tööohutust ning ümbritsevat keskkonda. Antud jäätmekavaga hõlmatud omavalitsuste jäätmejaamades kogutakse jäätmeid eri liiki konteineritesse, kuid keskkonnaohtu võivad põhjustada killustikalusel platsid ja ohtlike jäätmete ruumid. Vedelate jäätmete ümbermineku korral pole võimalik absorbendiga kiiresti neid kokku koguda. Lisaks võivad ohtlike jäätmete ruumides lekkida vanad kanistrid vms ning põhjustada ohtu keskkonnale. Vähendamaks ohtlike ainete mõju keskkonnale tuleb jäätmejaamades investeerida kõva katendiga platsidesse ning võimaliku vandalismi vältimiseks kasutada ohtlike jäätmete ruumides autonoomseid tulekahju signalisatsioone ja kustuteid.

Jäätmete kogumisel on oluline nende liigiti kogumine. See on tegevus, mille käigus jäätmed eraldatakse liigi ja olemuse alusel nende edasise käitlemise lihtsustamiseks, sealhulgas taaskasutamise soodustamiseks. See loob eelduse jäätmete kordus- ja taaskasutamiseks ning ohtlike jäätmete eraldamiseks ning seega jäätmete käitlemisest tuleneva keskkonnamõju vähendamiseks. Eesmärgiks on tagada jäätmete liigiti kogumine nii ettevõtetes kui ka kodumajapidamistes.

Jäätmete veo keskkonnamõju on seotud jäätmete või neis sisalduva materjali võimaliku levikuga keskkonda veo ajal ja transpordivahendi keskkonnamõjuga. Jäätmete vedamine on jäätmesaadetise toimetamine veovahendiga lähtekohast sihtpunkti. Jäätmeveo keskkonnamõju aitab vähendada korraldatud jäätmevedu, mis võimaldab veokitel koorma kogumiseks läbida vähem kilomeetreid.

Tulevikus on ette näha tekkivate olmejäätmete hulga kasvu. Seda eelkõige pakendijäätmete arvelt, mille hulka olmejäätmetes suurendab tarbimise kasv ja elanikkonna ostujõu tõus. Lõppladestamisele suunatavad jäätmekogused saavad hakata vähenema vaid siis, kui järjest rohkem jäätmeid suunatakse taaskasutusse. Selleks annab võimalusi pakendijäätmete kogumissüsteemi rakendumine ja teiste jäätmeliikide liigitikogumise arendamine. Hoolimata ja riigi jäätmekava püstitatud eesmärkidest võib jäätmestatistika lähiaastatel näidata oluliselt suuremat olmejäätmetekke kasvu. Sarnaselt olmejäätmete koguse kasvuga on ennustatav ka paralleelselt majanduskasvuga tööstusjäätmete ja

ehitusjäätmete koguste kasv ~5% aastas. Vältimaks pidevat jäätmetekke kasvu on vajalik riiklike kitsenduste rakendamine (kilekotimaks, pakendimaks jne) ning elanike hoiakute muutmine.

Loodusvarasid kasutatakse suuremas koguses jäätmekäitlusobjektide (kogumispunktid, kompostimisplatsid, jäätmejaamad, pinnasetäitekohad jne) rajamisel. Jäätmeseaduses on jäätmekäitluseks vajaliku loodusvara all mõeldud vee, turba, savi ja pinnase kasutamise mahu hinnangut. Vähesel määral võivad erinevad loodusvarad leida kasutust jääkreostuste likvideerimisel. Vaja mineva loodusvarade maht selgub juba konkreetsete tegevuste kavandamise ning projekteerimise käigus.

Jäätmekavaga planeeritav tegevus seisneb peamiselt jäätmete kogumise korraldamises ning liigiti kogumise tõhustamises. Jäätmekava rõhutab, et jäätmekäitluse edasist arengut plaanides on vajalik lähtuda eelkõige jäätmehierarhiast. Seega, olenemata jäätmekäitluse võimalikest alternatiividest, tuleb jäätmete liigiti kogumist igal juhul jätkata. See aitab kaasa jäätmete lõppkäitluse keskkonnamõtjude vähendamisele, samuti väheneb taastumatute loodusvarade kasutamine ja sellest tingitud keskkonnamõju. Kui täita jäätmekavas esitatud eesmärgid - suurendada jäätmete liigitikogumist, luua elanikele võimalusi eraldi kogutud jäätmete üleandmiseks ja motiveerida elanikke keskkonnateadlikkuse tõusu, majanduslikku kasu ning järelevalve tõhustamise kaudu, väheneb ka jäätmete tekkest ja kogumisest põhjustatud keskkonnamõju.

17.1. Endised saastunud jäätmete kõrvaldamiskohad ja jäätmete kõrvaldamise keskkonnamõju

Jäätmemajanduse keskkonnamõju mõjutavad lisaks eelpooltoodule ka endised kohalikud prügilad. Prügilate rajamise juures oli üldjuhul arvestatud ainult visuaalse reostuse tekkimisega. Muude keskkonnanõuete täitmine polnud nõukogude ajal kohustuslik ning prügilasse ladestati ka hulganisti sinna mittesobivaid jäätmeid. Peamiseks ladestamisega kaasnevaks keskkonnamõjuks on negatiivsed mõjud pinnasele, pinna- ja põhjaveele ning õhukvaliteedile. Mõjud on enamasti tingitud prügilagaasist ja veest, mille teke on seotud prügilas toimuvate keemiliste protsesside ja ilmastikuoludega. Lisaks otseselt looduskeskkonnas avalduvatele mõjudele ilmnevad prügilate vahetus läheduses sotsiaalsed mõjud nagu kinnisvara hindade ja maa väärtuse langus.

Jäätmekavaga hõlmatud omavalitsustes olid hiljemalt 2004. aastaks suletud järgmised prügilad: Lajavangu, Sõreste, Soehaua, Valgjärve, Hernejärve, Vastse-Kuuste väikeprügilad ja Ihamaru prügila. Prügilate osas on vajalik tegeleda regulaarse kontrolliga ning suletud prügilate järelhooldusega. Eelkõige seisneb see järelkontrollis, et juba suletud prügilasse ei viidaks jäätmeid.

2013. aastal Keskkonnaministeeriumi poolt tellitud ja AS Maves poolt koostatud ülevaate „Aastatel 2001-2009 suletud ja korrastatud prügilate seisukorra hindamine“ järgi on Valgjärve ja Hernejärve prügilate üldmulje hinnatud rahuldavaks, Ihamaru prügila kohapealne üldmulje heaks. Rahuldavas seisukorras olevateks hinnatud prügilate peamiste vajakajäämistena toodi aruandes välja õhukest katendit, hiljem juurde toodud prügi, vajumislohud, praod katendis ja voolunõvade esinemine ning äärealadele jäänud prügilakehaks kokku koondamata prügi olemasolu.

Tänaseks on viies valla suletud prügilad haljastusega kaetud. Kuna antud prügilates ladestati jäätmeid suhteliselt väikeses mahus, siis on käesolevaks ajaks oht atmosfäärile prügilagaasi või põhjaveele nõrgvee näol minimaalne. Täiendavaid meetmed endistes prügilates prügilagaasi ja nõrgvee kogumiseks pole kava koostaja hinnangul vajalikud.

Käesolev jäätmekava on orienteeritud eelkõige jäätmehoolduse süsteemi täiustamisele ja parema korraldusliku poole loomisele. Rajatistest on kavandatud jäätmejaamad, hajaasustuses kogumise ja veo optimeerimise eesmärgil väiksemad jäätmekuurid ja -majad ning eraldi kompostimisplatsid kõigis omavalitsustes.

Olulisemad keskkonna- ja tervisekaitsemeetmed, mis on vajalikud rakendada jäätmekava kontekstis:

- jäätmejaamades, kus ei asu kompostimisplatsi, võib biolagunevatest jäätmetest vastu võtta ainult aia- ja haljastusjäätmeid, mis ei tekita haisu probleemi;
- kõikide jäätmejaamade ohtlike jäätmete kogumispunktid peavad olema varju all ja kõvakattega alusel, et oleks välditud võimalike õnnetuste korral pinnase- ja veereostus;
- korraldatud olmejäätmete veo tingimustes ja jäätmehoolduseeskirjades on vajalik fikseerida prügiautode liikumise ajalised piirangud (soovitav on keelata konteinerite tühjendamine ajavahemikel 22:00-06:00), mis aitavad vähendada stressi, müra ja vibratsiooni mõju elanike tervisele;
- kompostimisplatside rajamisel tuleb projektis ette näha konkreetseid meetmed pinnase- ja veereostuse vältimiseks (sh nõrgvee probleemid);
- kompostimisplatside rajamisel tuleb ette näha võimalikud arengud valmis kompostmaterjali kasutamiseks, et materjal ei jääks platsidele seisma;
- avalike konteinerite või kogumispunktide heakorra tagamiseks tuleb regulaarselt teostada järelkontrolli.

18. Jäätmekäitlusega seotud organisatsiooniliste aspektide ülevaade

18.1. Riiklik tasand

Üleriigilisel tasandi ülesandeks on ühtse jäätmehoolduse poliitika elluviimise koordineerimine koostöös omavalitsuste, jäätmekäitlejate, nende ühenduste ja kolmanda sektoriga. Riikliku tasandi esindajateks on Vabariigi Valitsus ja Keskkonnaministeerium. Keskkonnaministeerium korraldab jäätmealaste strateegiliste dokumentide ja õigusaktide eelnõude koostamist, ohtlike jäätmete käitlussüsteemi väljaarendamist, pakendite taaskasutamisega seonduvat tegevust jm. Keskkonnaministeeriumi allasutusena tegeleb Keskkonnaamet keskkonnaalaste lubade ja litsentside välja andmisega. Samuti hindab ja kooskõlastab Keskkonnaamet omavalitsuste jäätmekavasid. Jäätmearuannete kogumist ja jäätmekäitluse ülevaadete koostamist teostab Keskkonnaagenteer. Järelevalvet teostab Keskkonnaministeeriumi allasutus Keskkonnainspeksioon.

18.2. Omavalitsuste tasand

Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele on jäätmehooldus üks omavalitsuse kohustuslikest tegevustest. Täiendavaid suuniseid selleks annab veel jäätmeseadus, riigi jäätmekava ning paljud teised seadused ja määrused. Lisaks riiklikult pandud kohustustele saab omavalitsus ise reguleerida oma territooriumil jäätmehooldust volikogude poolt kehtestatud õigusaktidega.

Jäätmeseadusest tulenevalt on omavalitsuse ülesanded järgmised:

- arendada jäätmehooldust oma haldusterritooriumil, mis tähendab jäätmealase teabe levitamist, jäätmealast nõustamist ja jäätmehoolduse kavandamist või muud tegevust, mille eesmärk on vältida või vähendada jäätmeteket ning tõsta jäätmehoolduse taset;
- korraldada jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist, et võimaldada nende taaskasutamist võimalikult suures ulatuses;
- koostada jäätmehoolduse arendamiseks jäätmekava, mis peab sisaldama jäätmete liigiti kogumise ja sortimise arendamist toetavaid tegevusi koos tähtaegadega konkreetsete jäätmeliikide kaupa ning jäätmehoolduse rahastamist;
- korraldama oma haldusterritooriumil olmejäätmete kogumist ja korraldatud jäätmeveo rakendamist;
- lisaks kohustuslikule olmejäätmete kogumisele ja veole peab kohalik omavalitsus korraldama jäätmeveoga hõlmatud jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamist; koostada ja kinnitada jäätmehoolduseeskiri;
- teha jäätmehoolduseeskirja täitmise üle pidevat järelevalvet; esitada arvamus Keskkonnaameti poolt välja antavate jäätmelubade suhtes.

Kohaliku omavalitsuse jäätmekavast ja jäätmehoolduseeskirjast lähtuvalt saavad jäätmetekitajad suunised, kuidas elu- või tegevuskohas jäätmeteket vältida, jäätmeid koguda ja käidelda. 2014. aastal vastu võetud riigi jäätmekava annab veelgi suurema ülesande omavalitsustele jäätmetekke vältimisel ning jäätmete liigiti kogumise edendamisel ja ringlussevõtu suurendamisel. Jäätmehoolduse korraldamisel omavad suurt rolli jäätmejaamad, kuid olemasolevate jäätmejaamade haldamisel on probleemiks omavalitsuste napid rahalised vahendid. Seetõttu on osade omavalitsuste jäätmejaamad avatud vaid 1-2 korda nädalas ja sedagi pigem mõneks tunniks. Peale jäätmejaamade on omavalitused rajanud ka kogumispunkte/kokkukandepunkte.

18.3. Ettevõtted

Paljude ettevõtete jäätmekäitlus sõltub otseselt nende tootmise või teenuste spetsiifikast. Tavavaldkonnas tegutsevad ettevõtted peavad lähtuma üldjuhul kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjast. Spetsiifilisemate valdkondade ettevõtete jäätmekäitlust reguleerivad jäätmeluba, jäätmekäitleja registreerimistõend ja ohtlike jäätmete käitluslitsents.

Keskkonnakompleksloa puhul ei ole vaja eraldi jäätmeluba, sest kompleksloaga sätestatakse nõuded ka jäätmete käitlemisele.

Ettevõtte, mis käitleb teiste isikute poolt tekitatud ja üleantud ohtlikke jäätmeid, peab omama lisaks jäätmeloale või keskkonnakompleksloale ka ohtlike jäätmete käitluslitsentsi. Kohaliku omavalitsuse üksus võib nõuda oma haldusterritooriumil tegutsevalt isikult, asutuselt ja tootjate ühenduselt jäätmeseaduse § 39 lõikele 3 vastava jäätmekava koostamist oma kulul ning esitamist, kui see on vajalik kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava koostamiseks või ajakohastamiseks.

Ettevõtetal on võimalik toetust taotleda SA Keskkonnainvesteeringute Keskuselt peamiselt jäätmete taaskasutamise arendamiseks. Keskkonnaprogrammist toetatakse uudse tehnoloogilise lahendusega taaskasutussüsteemi kasutusele võtmist. Loodetavasti uuest EL toetusmeetmetest on võimalik toetust taotleda enamatele tegevustele.

18.4. Kodumajapidamised

Nõuded jäätmehoolduse korraldamiseks kodumajapidamistes sätestatakse kohaliku omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjaga, milles on kajastatud järgmised tegevused: liitumine korraldatud jäätmeveoga, olmejäätmete sortimine tekkekohas, pakendijäätmete eraldi kogumine, ohtlike jäätmete eraldamine ja nende viimine jäätmejaama jne. Jäätmehoolduseeskiri peab järgima riigi jäätmepoliitika eesmärgi, õigusaktide nõudeid, valla jäätmekava ning kohaliku omavalitsuse või nende ühenduste jäätmealast infrastruktuuri.

18.5. Tootjavastutus- ja taaskasutusorganisatsioonid

Tootjavastutusorganisatsioon on ettevõtjaid ühendav organisatsioon, mis on ellu kutsutud selleks, et täita oma ja aidata ka teistel täita seadustest tulenevaid kohustusi. Taaskasutusorganisatsiooni ülesandeks on pakenditega seotud ettevõtete esindamine ja nende kohustuste täitmine, üleriigiline pakendite kogumisvõrgu ning pakendijäätmete taaskasutamise korraldamine.

Eestis tegutsevad tootjavastutusorganisatsioonidena järgmised tootjavastutus- ja taaskasutusorganisatsioonid:

- Eesti Taaskasutusorganisatsioon (ETO) MTÜ – taaskasutusorganisatsioon, mis tegeleb pakendi tootmise, kauba pakendamise, pakendatud kauba maaletoomise ning müügiga tegelevate ettevõtetega;
- MTÜ Eesti Pakendiringlus on pakendite taaskasutusorganisatsioon - üleriigiline pakendite kogumisvõrgu ja pakendijäätmete taaskasutamise korraldamine;
- Tootjavastutusorganisatsioon (TVO) OÜ – taaskasutusorganisatsioon, mille ülesandeks üleriigiline pakendite kogumisvõrgu ja pakendijäätmete taaskasutamise korraldamine;
- Eesti Pandipakend OÜ - taaskasutusorganisatsiooni eesmärgiks on täita pakendiaktsiisi ja pakendiseadusest pakendiettevõtjatele tulenevad taaskasutuskohustused;

- MTÜ Eesti Elektroonikaromu - elektri- ja elektroonikaseadmete tootjavastutusorganisatsioon. Organisatsiooni põhitegevuseks on kasutatud elektroonikaseadmete kogumise ja taaskasutamise korraldamine vastavalt õigusaktides sätestatud nõuetele;
- MTÜ EES Ringlus – tootjavastutusorganisatsioon elektri- ja elektroonikaseadmete ning patareide ja akude tootmise ja müügiga tegelevatele ettevõtetele;
- Ekogaisma Eesti OÜ - tootjavastutusorganisatsioon, korraldab lambijäätmete kokkukogumist ja ümbertöötluste suunamist;
- MTÜ Rehviliit on rehvide maaletoojate, edasimüüjate ja protekteerijate poolt loodud tootjavastutusorganisatsioon, kelle põhitegevuseks on vanarehvide kogumise ja taaskasutamise korraldamine;
- MTÜ Rehviringlus on tootjavastutusorganisatsioon ning osutab oma liikmetele vanarehvide kogumise ja taaskasutamise korraldamise teenust.

19. TEGEVUSKAVA „Kanepi, Kõlleste, Laheda, Valgjärve, ja Vastse-Kuuste ühine jäätmekava 2016-2020“

Nr	Tegevus	Selgitus või saavutatav tulemus	Täitjad	Rahastamis- allikad	2016	2017	2018	2019	2020
1. Jäätmehoolduse süsteemi korrastamine									
1.1.	Omavalitsuste jäätmehooldust korraldava ühissüsteemi loomine: jäätmemajanduse roteeruv korraldamine omavalitsuste vahel või vastava valdkonna eest vastutava isiku palkamine viie OV koostöös.	Viie omavalitsuse koostöö süvendamine ja jäätmehoolduse ühine korraldamine. Jäätmehooldusega seotud tegevuste ja kohustuste ülevõtmine omavalitsustelt ning omavalitsuste töö kvalitatiivne tõus.	Kõik OV-d	OV	x	x	x	x	x
1.2.	Ühise korraldatud jäätmeveo hanke läbiviimine (sõltub jäätmeseaduse muudatustest).	Korraldatud olmejäätmete veo hange viie omavalitsuse koostöös, samas ideaalne olukord oleks terviklik maakonna hange.	Kõik OV-d	OV	x				
1.3.	Tarbimisharjumuste muutmiseks keskkonnateadlikkuse kampaaniad kõikides valdades erinevatele sihtgruppidele.	Elanike hulgas viiakse läbi jäätmemajandust puudutav küsitlus, mille baasil korraldatakse jäätmekäitluse kampaaniaid teavitamiseks inimesi jäätmemajanduse tingimustest ja kohalikust jäätmekorraldusest (jäätmejaamade lahtiolekuajad, erinevate konteinerite asukohad, vastuvõetavad jäätmeliigid jms). Võimalikult suure hulga elanikkonnani jõudmiseks on kampaaniate läbiviimisel oluline	Kõik OV-d POL,	F, OV	x	x	x	x	x

		kasutada tänapäevaseid infokanaleid (sh sotsiaalmeedia) ning mobiilseid lahendusi.							
1.4.	Korteriühistute ja asutuste (nt perearstikeskused, kauplused, juuksurid jne) kaasamine keskkonnateadlikuse tõstmise kampaaniasse kindlustamaks info paremat levikut kohalike elanike seas.	Infomaterjalide trükkimine korteriühistute ja asutuste infostendidele.	Kõik OV-d,	F	x	x	x	x	x
1.5.	Jäätmete sorteerimise propageerimine õppe- ja muudes allasutustes.	Omavalitsuste allasutustes hoonesiseste jaotustega jäätmemahutite hankimine ja materjalipõhine sildistamine (patareid, klaaspakend, paber, olmejäätmed jne).	Kõik OV-d	F, OV	x	x	x	x	x
1.6.	Jäätmekava iga-aastane järgimine.	Koostatakse ülevaade jäätmekava täitmisest. Vallavalitsusel ja volikogul on ülevaade jäätmekava täitmise kohta.	Kõik OV-d	OV	x	x	x	x	x
1.7.	Jäätmekava ajakohastamine.	Jäätmekava on ajakohastatud vastavalt vajadusele või riiklikule jäätmekavale.	Vastutav OV	OV					x
1.8.	Koostöö ja infovahetus teiste ametkondadega.	Koostöö kaudu teiste ametkondadega suureneb jäätmemajanduse probleemide lahendamise efektiivsus. Korraldatakse vähemalt kord aastas Keskkonnaameti, SA KIK, jäätmeveo ettevõtete jne esindajatega jäätmemajanduse ühiste teemade arutelu.	Kõik OV-d, POL	Koostöö-partnerid, OV	x	x	x	x	x

1.9	Koostöö teiste antud jäätmekavaga hõlmatud omavalitsustega jäätmehoolduse arendamisel.	Koostöö parnemine õigusaktide ja projektide väljatöötamisel.	POL, Kõik OV-d	OV	x	x	x	x	x
1.10	Terves maakonnas ühtses stiilis viitade ja infotahvlite paigaldamine.	Maakonna jäätmehoolduse rajatiste ühine sildistamine tõstab elanike teadlikkust ja hõlbustab arusaamist.	POL, Kõik OV-d,	F, OV	x	x	x	x	x
2. Jäätmehoolduse infrastruktuuri arendamine ja haldamine									
2.1.	Pakendikonteinerite asukohtade võrgustiku laiendamine.	Leitakse võimalused pakendikonteinerite paigutamiseks kergesti ligipääsetavatesse ning elanike liikumisteedele jäävatesse kohtadesse (nt kaupluste juurde). Pakendi- ning paberi ja kartongi konteineritele platside rajamine ja korrastamine.	Kõik OV-d, TVO	TVO, F	x	x	x	x	x
2.2.	Taaskasutus- ja korduskasutuskeskuste rajamine või vastavate tegevuse toetamine.	Suureneb toodete taas- ja korduskasutus ning väheneb jäätmete. Luuakse koos MTÜdega ruumid asjade korduskasutuseks.	MTÜd, OV	F, MTÜd	x	x	x	x	x
2.3.	Paberi- ja kartongijäätmete üleandmisvõimaluste laiendamine väikeelamute piirkondades ja kaubanduskeskuste juures.	Hankida juurde avalikke konteinereid/mahuteid paberi ja kartongijäätmete kogumiseks, tagades üleandmisvõimalused kõigi elamuliikide juures.	Kõik OV-d	F, OV	x	x	x	x	x
2.4.	Ohtlike jäätmete, probleemtoodete, elektri- ja elektroonikajäätmete	Valdades korraldatakse jäätmete kogumisringe ja kampaaniaid vähemalt 1 kord aastas. Iga aasta võiks	Kõik OV-d, TVO,	F	x	x	x	x	x

	kogumisringide ning teavituskampaaniate jätkamine.	ühishanke korraldajaks olla erinev omavalitsus.							
2.5.	Jäätmejaamade haldamine ja korrastamine.	1. jaanuarist 2016 peavad jäätmejaamad olema avatud vähemalt 3 päeval nädalas sh 1 nädalavahetuse päev. Vastavalt sellele tuleb haldamist muuta. Jäätmejaamas ning ohtlike jäätmete ruumis rajatakse kõvakattega platsid/põrandad.	Kõik OV-d,	OV, F	x	x	x	x	x
2.6.	Kanepi jäätmejaama rajamine.	Täiendava jäätmejaama rajamine viiest omavalitsusest suurimasse – Kanepi keskusele võimalikult lähedale.	OV	F, OV	x	x	x	x	x
2.7.	Jäätmejaamadesse vajaliku inventari ja seadmete soetamine.	Soetatakse platvormkaalud jäätmete kaalumiseks, riiulid taaskasutuse arendamiseks, konteinerid ohtlike jäätmete kogumiseks, ning muud vajalikud seadmed jäätmete paremaks kogumiseks (N: laokäru raskemate esemete transpordiks, sõiduauto järelkäru elanikkonnale tasuta kasutamiseks jäätmete toomisel jne).	Kõik OV-d,	F, OV	x	x	x	x	x
2.8.	Biolagunevate jäätmete kompostimisplatside rajamine.	Vähendamaks biolagunevate jäätmete käitluskulusid, põletamist või prügilasse ladestamist rajatakse kalmistute lähedusse või teistesse planeeringuga kavandatud kohtadesse kompostimisplatsid haljastusjäätmete kompostimiseks.	Kõik OV-d,	F, OV	x	x	x	x	x

2.9.	Haljastusjätmete (sh kalmistu jäätmed) käitlemiseks vajaliku inventari ja seadmete hankimine.	Valmistatakse big-bag kottide hoidmiseks vajalikud raamid ja alused. Soetatakse madalveok kraanaga kottide tühjendamiseks ning komposti segamiseks vajalikud seadmed/tehnika (oksapurustajad jne).	Kõik OV-d,	F, OV	x	x	x	x	x
2.10	Haljastusjätmete kogumisringide korraldamine sügis- ja kevadhooaegadel kohtades, kus tekib rohkelt aia- ja haljastusjätmeid.	Koolides, lasteaedades, parkides ja tiheasustusalal biolagunevate jätmete kogumisaktsiooni korraldamine.	Kõik OV-d,	OV	x	x	x	x	x
2.11	Korteriühistute ja avalike asutuste jäätmemajade propageerimine.	Pilootprojekti raames rajatakse näidisjäätmemajad valdade avalike asutuste lähedusse propageerimaks antud rajatiste ehitamist ka korteriühistute juurde. Jäätmemajades konteinerid eriliigiliste jätmete kogumiseks.	Kõik OV-d	F	x	x	x	x	x
2.13	Jätmete kokkukandepunktide ja -majade rajamine väiksema-tesse küladesse ja kaupluste juurde.	Rajatakse kokkukandepunktid valdade hajaasustatud piirkondades kaasates külavanemad ja teisi huvigruppe. Kokkukandepunktid on vajalikud kohtades, kus raske transpordiga pole võimalik kinnistuni jõuda (tee kandevõime). Selliselt tagatakse jätmete nõuetekohane käitlemine. Tiheasustuses rajatakse koostöös kauplustega nimetatud kokkukandepunktid.	Kõik OV-d,	F	x	x	x	x	x

2.14	Süvakogumismahutite propageerimine (MOLOK tüüpi) korterelamute ja avalike asutuste juures.	Korteriühistud ja omavalitsuse allasutused paigaldavad maa-alused mahutid olmejäätmete kogumiseks. Vajalik maakonna ühishange või jäätmevedajale piisav arv konteinereid.	Kõik OV-d, F, korteriühistud	F		x	x	x	x
3. Järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine									
3.1.	Jäätmevaldajate registri pidamine ja regulaarne andmevahetus vedajaga.	Regulaarselt uuendatud andmed võimaldavad operatiivselt kontrollida jäätmevaldajaid.	Kõik OV-d,	OV	x	x	x	x	x
3.2.	Andmete kogumine ja süstematiseerimine.	Koondatakse erinevate jäätmeliikide koguste andmed jäätmejaamadest, korraldatud olmejäätmete veo vedajalt ning Keskkonnaagentuurilt.	Kõik OV-d,	OV	x	x	x	x	x
3.3.	Ühise* väärteomenetleja ja jäätmehooldusega tegeleva inimese palkamine. * vajadusel ka eraldi oma süsteemi säilitamiseks	Väärteomenetleja töö tulemusena prügistamine ja illegaalne jäätmekäitlus väheneb.	Kõik OV-d,	OV, POL	x	x	x	x	x
3.4.	Väärteomenetluseks vajalike seadmete hankimine.	Prügistamise jms vältimiseks hangitakse taadeldud mõõte-, tuvastus- ja salvestusvahendid. Autonoomsed videovalve-seadmed nii jäätmejaamades kui ka väiksemates kogumispunktides ning teisaldatavad vastavad hoiatussildid jne.	Kõik OV-d,	F, OV, POL	x	x	x	x	x

3.5.	Taas- ja korduskasutatava materjali kogumise tõhustamine.	Korraldatud jäätmeveo raames hindade diferentseerimine nii, et liigiti kogutud jäätmete üleandmine on oluliselt odavam.	Kõik OV-d		x	x	x	x	x
3.6.	Keskkonda ohustava vana hoonestuse lammutamine.	Omavalitsustest likvideeritakse endised ohtlikud militaar-, tööstus- või põllumajandushooned.	OV	F, OV	x	x	x	x	x
3.7.	Jääkreostusobjektide likvideerimine.	Vältimaks keskkonnaohtu likvideeritakse võimalikud leitud jääkreostusobjektid.	OV	F, OV	x	x	x	x	x

Lühendid:

OV - omavalitsus

POL - Põlvamaa Omavalitsuste Liit

F – rahastusfondid

TVO – tootjavastutusorganistatsioon

